

Fra Nørrebro til Raqqa

En komparativ ideologi-analyse av Den Islamske Staten i Syria og Irak og Hizb ut-Tahrir i Danmark

Ida Elisabeth Rydning

Masteravhandling i historie ved institutt for arkeologi,
konservering og historie (IAKH)

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2018

«Fra Nørrebro til Raqqa»

– en komparativ ideologi-analyse av Den islamske staten i Syria og Irak og Hizb ut-Tahrir i Danmark

Copyright Ida Elisabeth Rydning

2018

Fra Nørrebro til Raqqa

Ida Elisabeth Rydning

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: CopyCat, Lillestrøm

Sammendrag

Denne oppgaven er en komparativ ideologi-analyse av ideologiene til Den islamske staten i Syria og Irak og Hizb ut-Tahrir i Danmark. Oppgaven er skrevet for å kaste lys over den moderne islamismen slik den manifesterer seg i forskjellige former og med varierende innhold og betydning. Både Den islamske staten og Hizb ut-Tahrirs tankegods er uttrykk for moderne islamisme, og ved å sammenlikne deres ideologier ønsker oppgaven å identifisere likheter og forskjeller mellom disse. Siden Hizb ut-Tahrir i Danmark og Den islamske staten fremstår som nokså like på et overordnet ideologisk plan, benytter oppgaven seg av «forskjellsmetoden» innen komparasjon, slik at kontrastene mellom ideologiene kommer tydeligere frem. I komparasjonen av Hizb ut-Tahrir i Danmark og Den islamske staten tar oppgaven utgangspunkt i tre ideologiske områder; deres forestillinger om idealsamfunnet, fiendebilder, og til slutt virkemidler.

Forord

I sammenheng med innlevering av masteroppgave er det flere jeg ønsker å takke. En stor takk går til Øystein Sørensen for god veiledning, og flotte samtaler gjennom hele masterløpet.

Heia Lsk! Videre hadde ikke masterløpet vært like bra uten Nora Steenberg som har lyst opp dagene mine på Sophus Bugge. Takk til deg for en studietid med mye glede og latter, og ikke minst fantastisk hjelp og korrekturlesing av oppgaven! Videre går en stor takk til Revsan Sahin, Vilde Ørnung og Marianne Schei Jacobsen som har vært en oppmuntrende og super gjeng det siste halvåret. Jeg ønsker også spesielt å takke familien min, Lisbeth og Vidar, og Lars André, Jainet og Patrick, som alltid støtter meg. Tusen takk for all hjelp, motivasjon og støtte – det gjelder alt fra pass av Pusa til varme middager etter lange skoledager.

Tusen takk for meg!

Ida Elisabeth Rydning

Oslo, 19.05.2018

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	2
1.1	Presentasjon	2
1.1.1	Tema og problemstilling	2
1.1.2	Avgrensning	4
1.2	Islamisme	4
1.2.1	Begrepsdiskurs	4
1.2.2	Definisjon av islamisme	5
1.2.3	En islamistisk idealtipe	7
1.3	Metode	8
1.3.1	Forskningsmetode	8
1.3.2	Metodiske utfordringer	8
1.4	Litteratur og kilder	10
1.4.1	Primærkilder	10
1.4.2	Litteratur	12
2	Religion som politikk og politikk som religion	14
2.1	Islamismens utvikling	14
2.1.1	Ibn Tamiyyah og salafismen	14
2.1.2	Maududi og al-Banna – islamismens grunnteoretikere	15
2.1.3	Sayyid Qutb – salafi-jihadismens åndelige far	16
2.1.4	Osama bin Laden og globaljihadismen	17
2.2	Den islamske staten (IS)	18
2.2.1	Abu Musab al-Zarqawi	18
2.2.2	Al Qaidas problembarn	19
2.2.3	«The Management of Savagery»	20
2.2.4	«The Call to a Global Islamic Resistance»	21
2.2.5	Apokalypse	21
2.3	Hizb ut-Tahrir i Danmark	22
2.3.1	Taqi al-Din an-Nabhani	23
2.3.2	Vestlig imperialisme og «al-Nakhba»	23
2.3.3	Islam og kalifatet som løsning	24
2.4	Sammendrag	26

3	Idealsamfunnet	28
3.1	Det fullkomne samfunn	29
3.1.1	Tilbake til gullalderen	29
3.1.2	Det universelle aspektet.....	32
3.1.3	En frigjøringsprosess.....	33
3.2	Kalifatet.....	34
3.2.1	Det legitime grunnlaget.....	35
3.2.2	Valg av statsoverhode	37
3.2.3	Implementering av sharia	39
3.2.4	Gjeninnføringen av slaveriet	41
3.3	Kalifatets struktur og oppbygning.....	43
3.3.1	Sentralstyre og infrastruktur	44
3.3.1	Voldsmonopol og sikkerhetsnettverk	47
3.4	Sammendrag.....	49
4	Fiendebilder	50
4.1	De vantroende.....	50
4.1.1	USA og Vesten	51
4.1.2	Jøder og Israel.....	52
4.1.3	Kristendommen	55
4.1.4	Demokrati og kapitalisme	56
4.2	De frafalne	59
4.2.1	Islams gråsoner.....	60
4.2.2	Rituell utrenskning.....	62
4.2.3	Sjia-islam.....	65
4.3	Sammendrag.....	68
5	Virkemidler	70
5.1	Det revolusjonære aspektet.....	71
5.1.1	En stille revolusjon	71
5.1.2	Å søke støtte	73
5.1.3	Revolusjonær vold	75
5.1.1	En apokalyptisk globalkrig.....	76
5.2	Jihadkonseptet.....	77
5.2.1	Jihadens sekundære rolle	78
5.2.2	Jihad med apokalyptisk preg.....	80
5.2.3	Å spre frykt	81

5.3	En tvetydig jihad	82
5.3.1	Med to tunger?.....	83
5.3.2	Jihad som forsvarskrig.....	86
5.3.3	Et kalifat i Danmark?	88
5.4	«Ideologi og praksis»	89
5.4.1	Fra tekst til virkelighet.....	89
5.4.2	Høyreradikalisme og arabiske språktradisjoner.....	90
5.4.3	En teori om fanatisme	91
5.4.4	HuT – et politisk alternativ?	93
5.5	Sammendrag	95
6	Konklusjon	97
6.1	Ideologiske likheter og forskjeller	97
6.1.1	På et overordnet plan	97
6.1.2	Taktiske begrensninger?.....	98
6.1.3	Apokalypse.....	101
6.1.4	Konspirasjonsteorier	103
6.1.5	Politisk og teologisk orientering.....	104
6.1.1	Prinsipiell eller pragmatisk?	105
6.2	Noen konkluderende resonnementer	108
	Kilder og litteratur	111
	Vedlegg / Appendiks	121

1 Innledning

1.1 Presentasjon

Islamismen er et omdiskutert og komplekst fenomen som har preget, og fremdeles preger vår samtid. Islamismen som ideologi og organisasjon utgjør et svært dagsaktuelt tema i det tjuetførste århundret – ikke bare den av mange blir oppfattet som utfordrende overfor verdenssamfunnet, men enkelte islamistiske grupper sikter også mot total verdensdominans ved en ustrakt bruk av voldelige midler. Den islamske staten har blitt kjent for verden i løpet kort tid, og i dag har videoklipp av svartkledde, skjeggete menn med sorte flagg og våpen nærmest blitt dagligkost i mediebildet. Hizb ut-Tahrir derimot, er viet langt mindre oppmerksomhet. Allikevel er gruppenes overordnede mål det samme: opprettelsen av det perfekte islamske samfunn gjennom et verdensomspennende islamsk kalifat.

1.1.1 Tema og problemstilling

Denne oppgaven vil være en komparativ studie av ideologiene til to islamistiske organisasjoner, Den islamske staten i Syria og Irak (heretter kalt IS eller gruppen), og Hizb ut-Tahrir i Danmark (heretter kalt HuT eller partiet).

Verden fikk for alvor åpnet øynene for IS den 28. juni i 2014, da daværende leder, Abu Bakr al-Baghdadi, proklamerte «Den islamske staten» fra al-Nuri-moskeen i Mosul i Irak.¹ Al-Baghdadi erklærte seg herved for den nye «kalifah», det vil si den religiøse arvtakeren i rekken etter profeten Muhammad.² IS representerer islamisme i sin mest ekstreme form, da gruppen ikke nøler ikke med å bruke utstrakt vold for å oppnå sine politiske mål. De politiske målene innebærer en global dominans, og man kan trygt si at IS siden 2014 har kjempet en terrorkrig mot en hel verden.³

Hizb ut-Tahrir kan oversettes til «frihetspartiet», og har siden dets opprettelse i 1953 hatt det sentrale mål å opprette et islamsk kalifat – en prosess de fremdeles hevder å befinne seg i. HuT er en langt større organisasjon enn IS, med en topptung sentralorganisasjon som for øyeblikket ligger i London. I motsetning til IS som har vært sentrert i Irak og Syria, er HuT

¹ Hellestveit, Cecilie, «Den islamske staten (IS) – forankring, virkemidler og ideologi», i Sørensen, Øystein.

² Hellestveit, «Den islamske staten» i red. «Islamisme», s. 214-215

³ Stern, Jessica. J.M Berger. «ISIS – The State of Terror», (London: William Collins, 2015) s. 1-7

etablert i mer enn førti land, som blant annet i Danmark, hvor partiet ble opprettet på midten av 1990-tallet.⁴ Det er den danske parti-grenen denne oppgaven primært vil forholde seg til. Partiet i Danmark er sentralisert i Nørrebro i København, og utgjør en liten gruppe på omlag 100 mennesker. Men ved partikonferanser strømmer det ofte til flere tusener sympatisører og støttespillere. Partiet holder en lav profil i det danske samfunnet, og skyr unna både media og offentlige debatter. På bakgrunn av dette er HuT, i motsetning til IS, en mindre kjent islamistisk bevegelse.

HuT og IS har en rekke felles målsetninger. Disse målsetningene innebærer opprettelsen av hva de anser som det perfekte islamske samfunn, med et kalifat som politisk styreform. Idealsamfunnet skal være tilnærmet likt det forestilte samfunnet under «rashidûn»-perioden (632-61 e.v.t), det vil si samfunnet under de fire første kalifene etter profetens død. Videre skal idealsamfunnet gjennomføres av det guddommelige lovsystemet sharia, som omfatter alle livets aspekter, i både det politiske liv og privatsfæren. Både Koranen og hadith (beretningene om profeten) skal fungere som retningslinjer for eget liv. Disse målsetningene kjennetegner den konservative retningen innen sunni-islam, salafismen. I henhold til de ovenfor nevnte punktene kan både HuT og IS karakteriseres som innenfor en salafistisk tradisjon.

I akademia er salafisme-betegnelsen brukt relativt usystematisk. Den kan referere til alt fra konservative eller ortodokse muslimer, saudi-arabere, til IS-jihadister eller islamister generelt. For å skille ideologiene fra hverandre kan statsviteren Quintan Wiktorowicz tre kategoriseringer av salafisme være gunstig. Wiktorowicz skiller mellom puritansk, politisk og jihadistisk salafisme.⁵ HuT, som ikke fremmer en voldelig aktivisme for oppnåelse av politiske mål, tilhører de to førstnevnte. IS-ideologien tilhører den salafi-jihadistiske tradisjonen som spesielt tar i bruk voldelige midler.

På et overordnet plan kan IS og HuTs ideologier synes å være relativt like, men grunnet ideologienes forskjellige opphav og de ulike historiske kontekstene bak gruppens opprettelser er det ideologiske innholdet allikevel svært forskjellig. Gruppene har ulike verdensbilder og virkelighetsforståelser, og ikke minst ulike holdninger til bruk av voldelige

⁴ Reza Pankhurst «*Hizb ut-Tahrir - The Untold Story of the Liberation Party*», (Hurst & Company, London: 2016), s. 6

⁵ Quintan Wiktorowicz, «Anatomy of the Salafi Movement», (Studies in Conflict & Terrorism: 2006), s. 217-225. DOI:10.1080/10576100500497004. Lastet ned fra url: http://archives.cerium.ca/IMG/pdf/WIKTOROWICZ_2006_Anatomy_of_the_Salafi_Movement.pdf

midler for å nå sine mål. Ved å sammenlikne gruppenes ideologier ønsker oppgaven å identifisere likheter og forskjeller mellom disse, samt å finne ut hvilke områder som er avgjørende for deres ideologiske standpunkter og handlingsmønstre. For å gjøre dette på ryddig vis vil oppgaven undersøke tre ideologiske områder i gruppenes ideologier. De tre områdene er IS og HuTs forestillinger om idealsamfunnet, og deres fiendebilder og virkemidler.

Denne oppgaven skal forsøke å svare på følgende problemstillinger:

1. Hvilke ideologiske likheter og forskjeller finnes i IS og HuT, og hvordan har disse utviklet seg?
2. Innenfor hvilke områder/temaer er det flest likheter og forskjeller?

1.1.2 Avgrensning

I en studie av IS og HuTs ideologier er det nødvendig med noen avgrensninger. Oppgaven vil hovedsakelig forholde seg til tidsperioden fra og med HuTs opprettelse i 1953 til i dag, men islamismen har dype historiske røtter, og i enkelte tilfeller er det nødvendig å gå lenger tilbake i tid for å forklare forskjellige fenomener. Både HuT og IS ønsker en gjenopprettelse av en slags ur-islam som de hevder eksisterte for over tusen år siden. Gruppenes ideologiske fundament er dermed å finne her.

Islamismen består av både sunni- og sjia-islamisme. Siden HuT og IS begge er sunni-islamistiske organisasjoner vil ikke sjia-islamisme være en del av denne analysen. Oppgaven vil heller ikke sammenlikne alle islamistiske elementer ved gruppenes ideologier, ettersom dette blir et for omfattende prosjekt og lite fruktbart i forhold til målsettingen til denne oppgaven. Enkelte temaer er dermed utelatt, som for eksempel spesifikk utredelse av sharia-lover, eller forestillinger om hverdagslige bønne-rutiner.

HuT i Danmark er del av en kompleks og verdensomspennende organisasjon. Det bør allikevel bemerkes at det er stor grad av konsensus og kontinuitet i partiets ideologi og politiske agenda på tvers av alle HuTs parti-grener. Denne oppgaven vil primært fokusere på HuT i Danmark.

1.2 Islamisme

1.2.1 Begrepsdiskurs

Betegnelsen «islamisme» ble brukt første gang av franske forfattere ved utgangen av det sekstende århundret. Voltaire var av de som først brukte begrepet, men da som synonym til religionen islam. I denne perioden brukte en rekke vestlige forskere islamisme-betegnelsen for å beskrive islam, der «islam» og «islamisme» ble anvendt som uttrykk for ett og samme fenomen.⁶

Etter revolusjonen i Iran i 1978-79 fulgte en endring i begrepsdiskursen da revolusjonen gjorde det nødvendig å beskrive de politisk-religiøse omveltningene som fant sted i Iran. En rekke begreper ble anvendt i forsøket på å forstå fenomenet, som for eksempel «islamsk fundamentalisme», «radikal islam» og «politisk islam». Den nye formen for islam ble beskrevet som spesielt voldelig, mer politisk orientert, og med et mer konsekvent fiendebilde overfor andre muslimske regimer og Vesten.

En ytterligere klargjøring av begrepet kom ikke før al Qaidas angrep på World Trade Center i New York 11. september 2001. I kjølvannet av denne hendelsen ble islamisme-begrepet hyppig brukt av forskere, journalister og politikere over hele verden. Men etter 11. september 2001 ble begrepet anvendt som synonymt med terrorisme uten noen videre fokus på ideologiske grunnlag eller motivasjon for handlingene. Nyere forskning har imidlertid rettet søkelyset mot islamismens ideologiske karakter og essens. Islamisme har i det tjuenførste århundret blitt et mer selvstendig begrep som rommer en særegen og mer radikal tolkning av islam, da forskere i økende grad bruker begrepet islamisme overfor for eksempel «fundamentalistisk islam» og «radikal islam».

1.2.2 Definisjon av islamisme

Det finnes en rekke utfordringer når det gjelder å definere islamistisk ideologi. Å definere islamismen er utfordrende fordi den betegner en bred ideologi med et vidt og omfattende spekter av forskjellige fortolkninger og retninger. I dag betegner islamisme alt fra misjonerende og politiske organisasjoner til krigshissende og blodtørstige jihadister. Dette har gitt islamismen flere uttrykk enn hva én enkelt definisjon kan omfatte.

Det er derfor nødvendig med noen begrepsmessige og teoretiske avgrensninger. For det første ønsker jeg å klargjøre det begrepsmessige skillet mellom islamisme og islam. Ifølge historiker Øystein Sørensen er islam «en religion med et gudsbegrep, med hellige skrifter,

⁶ Mozaffari, Mehdi. *«Islamisme – En orientalsk totalitarisme»*, (København: Informations Forlag, 2013) 13 – 16

teologisk funderte trosforestillinger og ritualer.»⁷ Islamisme er derimot noe mer enn et teologisk trossystem. Islamisme-begrepet er todelt, bestående av et «islam» og et «-isme», noe som refererer til at den er en ideologi basert på religionen islam. Islamismen er en politisk ideologi med systematiske forestillinger om hvordan et samfunn skal styres og organiseres.⁸

Professor i totalitarisme Mehdi Mozaffari opererer med følgende definisjon av islamisme: «Islamisme er en religiøst baseret ideologi, som rummer en totalitær tolkning af islam, hvis endemål er erobringen av verden med alle midler.»⁹ Mozaffaris definisjon er brukbar, men siste del av formuleringen «erobringen av verden med alle midler» bør problematiseres. Med denne formuleringen utelukker Mozaffari de islamistiske bevegelsene som fraskriver seg bruken av voldelige midler. Definisjonen virker også å utelukke islamistiske bevegelser som ikke opererer eller søker makt på et globalt nivå. Det er for eksempel stor forskjell på regjeringspartiet AKP i Tyrkia og IS, da førstnevnte tvilsomt ønsker verdensherredømme.¹⁰

Et alternativ har vært å operere med «moderat» og «radikal eller revolusjonær» islamisme. Dette kan skape et skille mellom voldelige og ikke-voldelige bevegelser. En islamistisk kategori som skiller seg ut er de politiske partiene som opererer innenfor eller med, mer eller mindre, demokratisk-inspirerte rammer. For eksempel dannet det tunisiske «Ennahda-partiet» regjering etter valget i 2011, og ved neste valg i 2014 gikk partiet av gjennom fredelige og parlamentariske former. AKP kom også til makten gjennom demokratiske kanaler i Tyrkia, og dette var også tilfellet i Egypt da Det muslimske brorskapet vant valget og dannet regjering i 2011.¹¹

På bakgrunn av enkelte islamistiske bevegelsers særlige politiske orientering har det vært en tendens å definere islamisme som synonymt med begrepet «politisk islam». Et eksempel på en slik definisjon er Roxanne L. Euben og Muhammad Quasim Zamans definisjon som lyder:

⁷ Øystein Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn» (Dreyer Forlag, Oslo: 2012), s. 171

⁸ Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn». s. 173

⁹ Mozaffari, «Islamisme», s. 25

¹⁰ Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn», s. 175

¹¹ Sørensen, Øystein «Islamisme, islam og totalitarisme», i «Islamisme, ideologi og trussel», red. Øystein Sørensen, Bernt Hagtvvet, Nik. Brandal (red), (Oslo: Dreyer Forlag, 2016) s. 23

«We take Islamism to refer to contemporary movements that attempt to return to the scriptural foundations of the Muslim community, excavating and reinterpreting them for application to the present-day social and political world.»¹²

Denne definisjonen er også svært vid. Den indikerer for eksempel at alle med politiske tolkninger eller ideer rundt islam kan karakteriseres som islamister. Islamforsker Olivier Roy hevder også at de mer politiske partiene, som for eksempel Det muslimske brorskapet og HuT, er uttrykk for politisk islam. Roy opererer med en egen definisjon av islamisme, som han hevder viker fra definisjonen av politisk islam. Ifølge Roy er islamismen et mer moderne konsept som først oppstod på 1970-tallet. Ifølge Roy fremmer islamismen en ny samfunnsmodell med større fokus på personlig moral, og at det politiske i ideologien er forbeholdt lovfestingen i sharia.¹³

1.2.3 En islamistisk ideotype

Sørensen hevder at voldsbruk ikke burde være et hovedkriterium for å klassifisere islamistiske grupper som enten moderate eller ekstreme/radikale, da dette vil viske ut påfallende likhetstrekk mellom grupper som deler de samme kjerneverdiene. Sørensen foreslår en alternativ definisjon av islamisme, som han hevder inkluderer alle former for islamistiske bevegelser. I begrepsmessig forstand er det snakk om en islamistisk ideotype, hvor ideologiene besitter samme kjerneverdier- og ideer. HuT kan for eksempel hevdes å dele de samme grunnleggende verdiene som IS og al Qaida, ettersom de alle har samme overordnede målet om et globalt kalifat styrt gjennom sharialover.¹⁴ Ifølge Sørensen har islamistiske ideologier en rekke felles idéelementer:

- Den forkaster vestlige sekulære verdier.
- Den bekjemper alle former for det den oppfatter som vantro, særlig vestlig, innflytelse over og i den muslimske verden.
- Den er fiendtlig innstilt overfor muslimer med en annen tolkning av islam.
- Den har som sitt overordnede mål en ren islamsk stat, styrt av (en rigid og altomfattende tolkning av) sharialover.¹⁵

De islamistiske bevegelsene kan enten forfekte disse elementene i renkultur, eller i utvannede utgaver av disse, alt ettersom de er kombinert med andre grunnleggende ideer eller

¹² Sørensen «Islamisme» i red. Sørensen, Hagtvedt, Brandal, «Islamisme», s. 16

¹³ Mozaffari, «Islamisme», s. 18 – 24

¹⁴ Sørensen «Islamisme» i red. Sørensen, Hagtvedt, Brandal, «Islamisme», s. 21-22

¹⁵ Direkte sitert fra: Sørensen, «Islamisme» i red. Sørensen, Hagtvedt, Brandal, «Islamisme», s. 18

tradisjoner. Islamistiske grupperinger kan deretter karakteriseres som voldelige eller ikke-voldelige. Ved Sørensen's definisjon av islamisme kan den sammenliknes med andre store ideologier, som for eksempel kommunismen, som i likhet med islamismen har hatt flere manifestasjons- og uttrykksformer gjennom historien.¹⁶ Sørensen's definisjon av islamisme dekker det vide spekteret av forskjellige islam-ismer, og oppgaven tar derfor utgangspunkt i denne definisjonen.

1.3 Metode

1.3.1 Forskningsmetode

Denne oppgavens forskningsmetode er komparasjon. Komparasjon anses ofte som kjernen i vitenskapelige forklaringer, ettersom alle analyser innebærer en eller annen form for sammenlikning. Komparasjon er et spesielt gunstig analyseverktøy for å komme frem til ny kunnskap og informasjon om et fenomen. Siden IS og HuTs ideologier fremstår som nokså like, vil oppgavens metode være den John Stuart Mill kaller for «forskjellsmetoden» innen komparasjon.¹⁷ Ved denne formen for komparasjon av IS og HuTs ideologier vil oppgaven avdekke deres særtrekk og ulikheter. Siden komparasjon også kan knyttes sammen med andre forskningsmetoder, og vil oppgaven også ta i bruk empirisk forskningsmetode for å fremme forklaringer på hvorfor forskjellige fenomener er like eller ulike.

Siden jeg ikke har tilknytninger til verken Midtøsten eller islam vil ikke oppgaven virke byggende og bekreftende på identitet, noe som gjerne er tilfellet ved komparasjoner.

Opgaven ønsker å fremstille egne verdivurderinger som mest mulig objektive, uten moralske eller normative hensikter. Opgaven unngår en vestlig reduksjonistisk tilnærming til islamismen, noe kunne ført til misvisende og problematiske fremstillinger av den.¹⁸

Opgaven vil behandle både islam som religion, islamisme som ideologi, og utviklingen av moderne islamisme, som kan være sensitive og sårbare temaer i offentlig diskurs. Derfor vil arbeidet være grundig og pålitelig i akademisk forstand. Siden det er mye informasjon om disse emnene i media, på både godt og vondt, vil en ekstra validering av kilder være viktig.

1.3.2 Metodiske utfordringer

¹⁶ Sørensen, «Islamisme» i red. Sørensen, Hagtvedt, Brandal, «Islamisme», s. 17

¹⁷ Jan Eivind Myhre, «Historie – en introduksjon til grunnlagsproblemer», (Pax Forlag: 2014) s. 99

¹⁸ Myhre, «Historie» s. 102

Islamismen skiller seg ut som politisk ideologi. Der andre vestlige politiske ideologier er primært sekulærpolitiske, er islamismen annerledes ved sin religiøse forankring i religionen islam. Islamismen har også opphav utenfor Vesten, og er preget av religiøse og kulturelle elementer som kan være ukjent for vestlige forskere. Selv om islamismen kan argumenteres for å være en politisk heller enn en religiøs ideologi, bør ikke de religiøse aspektene ved ideologien undervurderes. Helt siden islams opprinnelse har religionen rommet et knippe av både politiske, mellommenneskelige og samfunnsrettslige påbud og regler. Islamske regimer og stater med teokratisk-pregede politiske systemer er verken et nytt eller moderne fenomen, og ideene om å gjenopprette en islamsk storhetstid har dype røtter i islams historie. Hanbali-skolen, etablert av Ahmad Ibn Hanbal (780 – 855), ønsket for eksempel å ta et endelig oppgjør med islamsk dekadanse ved å vende tilbake til hva han anså som religionens glanstid allerede på 700-tallet.¹⁹

På bakgrunn av dette er kjennskaper til religionen islam nødvendig. Dette vil si kunnskap om relevante hellige skrifter og annen litteratur, som har formet islamismen gjennom historien. Dette har sine utfordringer, da jeg ikke har hatt mulighet til å undersøke all relevant islamsk materiale, men jeg har forsøkt å tilegne meg innsikt og kunnskap om disse temaene.²⁰

Videre er jeg ikke i direkte nærhet til verken HuT i Danmark eller IS, religionen islam eller det arabiske språket. Det har åpenbart vært noen problematiske sider ved å studere skriftlige kilder på andre språk enn nordiske. Det arabiske språket er kjent for å være komplisert, da ord og setninger kan ha flere betydninger i forskjellige kontekster. Som Ferdinand de Saussure ville hevde, har det arabiske språket et «langue», et fast synkront system, men også et «parole» som refererer til språket slik det faktisk anvendes. Mine arabiskkunnskaper er begrenset, men både HuT og IS publiserer materiale på både engelsk og dansk over nett. Dette har gjort innsamling av relevant og brukbart materiale lettere.

Opgaven vil derfor forholde seg til korrekt oversatte kilder, selv om språket i disse kan kritiseres for å ikke «flyte» godt nok, altså at de mer direkte oversatte kildene ikke gjenspeiler en helhetlig akademisk tekst med et flytende språk.²¹ Når oppgaven siterer gruppene har jeg valgt å ikke oversette disse til norsk, da disse enten er «ferdig» oversatt av gruppene selv eller nærmere den opprinnelige betydningen fra det arabiske språket.

¹⁹ Mozaffari, «*Islamisme*», s. 47-50

²⁰ Mozaffari, «*Islamisme*», s. 25-27

²¹ Myhre «*Historie*», s. 33

En utfordring knyttet til analysen av IS og HuTs ideologier er at det foreligger en historisk avstand mellom gruppene, og at de er preget av ulike religiøse og geo-politiske kontekster. I tillegg har IS allerede opprettet et kalifat, mens HuT fremdeles befinner seg i en kalifatprosess. Dette påvirker forestillingene av både idealsamfunn, virkemidler og fiendebilder.

HuT er også forbudt i store deler av Midtøsten, men etablert i andre deler av verden. For det meste i Asia, men også i Europa og USA. De opererer dermed i hva de anser som fiendtlige samfunn, og i vårt tilfelle innenfor de demokratiske rammene i Danmark. Dette kan begrense det ideologiske innholdet som fremstilles av partiet. I sterk kontrast har IS hatt autoritet over et eget område og stått fritt til å handle og uttale akkurat det de ønsker. Gruppens ulike betingelser er viktige faktorer når oppgaven skal sammenlikne HuT og IS, og disse aspektene vil bli vektlagt gjennom hele analysen.

Oppgaven vil primært analysere ideologiske kjerneverdier i HuT og IS, men vil trekke inn historiske hendelser for å belyse disse.²² Oppgaven vil også se nærmere på hvordan ideologiene har utviklet seg ved å fokusere på forestillingene til gruppens «sjefsideologer», og se på utviklingen til gruppens ideologier slik de fremstår i dag. For IS er dette Abu Musab Zarqawi, og for HuT er det Taqi al-Din an-Nabhani.

1.4 Litteratur og kilder

1.4.1 Primærkilder

Oppgaven er basert på både primær- og sekundærkilder. Nyttig informasjon om HuT er også samlet inn ved studiereisen til Danmark i februar 2017. HuT-avhopperen, Muhammad Ali Hee, holdt et foredrag ved Albertslund den 14. februar 2017, og jeg har også gjennomført et nettintervju med den tidligere danske islamisten, Ahmed Akkari.

Av primærkilder knyttet til IS er strategidokumentet *The Management of Savagery*, skrevet av forfatterpseudonymet Abu Bakr Naji. Dokumentet ble oversatt fra arabisk til engelsk av William McCants i 2006.²³ McCants har også oversatt en seksjon av *A Call to a Global*

²² Myhre, «Historie», s.102

²³ Abu Bakr Naji, «*The Management of Savagery*», oversatt av William McCants i 2005, lastet fra url: https://archive.org/stream/TheManagementOfBarbarismAbuBakrNaji/The%20Management%20of%20Barbarism%20-%20Abu%20Bakr%20Naji_djvu.txt

Islamic Resistance, et militærstrategisk dokument skrevet av Abu Musab As-Suri.²⁴ Disse tekstene har gitt god innsikt i IS-ideologiens utvikling av gruppens metoder og militærstrategier.

Av andre primærkilder knyttet til IS er nyhetsmagasinene Dabiq og Rumiya, som er utgitt på engelsk. Magasinene gir god innsikt i IS-ideologien, da magasinene har vært et av gruppens viktigste verktøy for å spre sin ideologi på verdensbasis. Magasinene er også «ferdig oversatt» fra det arabiske språket, og sitering fra disse vil ikke oversettes til norsk i oppgaven. Magasinene er lastet ned fra jihad-researcher Aron Y. Zelins nettside, «Jihadology».²⁵

HuT har en overordnet sentralnettside, men hvert nasjonale parti har i tillegg sitt eget nettsted. Partiets danske hjemmeside har et omfattende materiale av både videoforelesninger, artikler, bøker, hefter og løpesedler skrevet på eller oversatt til dansk. Spesielt har partiets videoforelesninger vært av stor nytte. Blant disse er Taimullah Abu Labans «Myter om jihad», Chadi Freighs «Demokrati: myten om et folkestyre», og «En gradvis implementering av islam?» av Elias Lamrabet.

Den danske parti-grenen har også oversatt flere verk av organisasjonens grunnlegger, Taqi al-Din an-Nabhani, og også av senere ledere fra 1900-tallet. God informasjon om partiets ideologi kan finnes i disse skriftene. Blant disse er: *Islams system*, *Hizb ut-Tahrirs oppfattelser*, og *Den partimæssige sammenslutning*.²⁶ Av andre store verk er *Kalifatets statsinstitusjoner* og partiheftet «Forfatningsutkast for Khilafah-staten». Disse er redigerte verk av an-Nabhanis etterfølger Abdul Qadeem Zallum og sentralstyret i HuT.²⁷ Videre har HuTs overordnede partimagasin «Khilafah Magazine», som utgis på engelsk, vært en god primærkilde til partiets ideologi.

²⁴ Abu Musab As-Suri, «*The Call for a Global Islamic Resistance*», oversatt versjon av William McCants, lastet ned fra url: https://archive.org/stream/TheGlobalIslamicResistanceCall/The_Global_Islamic_Resistance_Call_-_Chapter_8_sections_5_to_7_LIST_OF_TARGETS_djvu.txt

²⁵ <https://jihadology.net/>

²⁶ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «Den partimæssige sammenslutning», lastet ned fra: www.hizb-ut-tahrir.dk/data/books/takattul.pdf

Hizb ut-Tahrirs publikasjoner «*Islams system*» lastet fra url: <http://www.hizb-ut-tahrir.dk/data/books/system.pdf>

Hizb ut-Tahrirs publikasjoner «*Hizb ut-Tahrirs oppfattelser*», lastet fra url: <http://www.hizb-ut-tahrir.dk/data/books/Mafahim.pdf>

²⁷ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner «*Kalifatets Statsinstitusjoner*», Ummah Forlaget for tryk, utgivelse og distribution, lastet fra url: <http://www.hizb-ut-tahrir.dk/data/books/Kalifatetsstatsinstitutioner.pdf>

Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Forfatningsudkast til Khilafah-staten*», Al-Khilafah Publikasjoner, lastet fra url: <http://www.hizb-ut-tahrir.dk/data/books/Forfatningsudkast/mobile/index.html>

1.4.2 Litteratur

Når det gjelder litteratur knyttet til HuT, og spesielt den danske avdelingen, har jeg i stor grad benyttet meg av boken *Hizb ut-Tahrir i Danmark. Farlig fundamentalisme eller uskyldigt ungdomsopør?* fra 2003 skrevet av Kirstine Sinclair, Malene Grøndahl og Torben Rugberg Rasmussen. Boken gir en god oversikt over HuT-ideologien, partiets struktur, metodikk, retorikk og selvforståelse.²⁸

Boken til Ahmed Akkari *Min avsked med islamismen*, har vært svært nyttig. I boken gir Akkari utdypende beskrivelser av hvordan islamister opererer i Danmark både innad sine egne samfunn og utad i det offentlige. Boken gir et eksklusivt innblikk i islamistiske gruppers virke i Danmark, som er et sentralt tema for denne oppgavens analyser og diskusjoner av den danske avdelingen av HuT.²⁹

I tillegg har verket til statsviter og historiker Reza Pankhurst *Hizb ut-Tahrir - The Untold History of the Liberation Party* fra 2016 vært svært informativt og utdypende når det gjelder partiets globalhistorie, og også an-Nabhanis tidligere historie og ideologi.³⁰ Videre har artikkelen «Hizb ut-Tahrir: The Ideological Vanguard of Islam» av midtøstensspesialisten Noman Hanif vært nyttig for diskusjoner og drøfting rundt HuT og deres ideologiske standpunkter. Hanif presenterer noen interessante perspektiver til forståelse av HuT og deres ideologi.³¹

Nyttig litteratur knyttet til IS har vært Jessica Stern og J.M Bergers sin bok *ISIS. The State of Terror* fra 2015. Stern og Berger er av verdens fremste eksperter innen terrorisme- og ekstremismeforskning, og boken gir en bred og detaljert utredelse av gruppens opphav og ideologiske utvikling.³²

God innsikt i IS-ideologien gir også William McCants med boken *The ISIS Apocalypse. The Strategy and Domsdays Vision of The Islamic State*.³³ Denne har vært spesielt nyttig i

²⁸ Sinclair, Kirstine. Rugberg Rasmussen, Torben. Grøndahl, Marlene. «*Hizb ut-Tahrir i Danmark – Farlig fundamentalisme eller uskyldigt ungdomsopør?*», (Gylding: Aarhus Universitetsforlag, 2003)

²⁹ Ahmed Akkari, «*Min avsked med islamismen*» (København: Berlinske Forlag, 2014)

³⁰ Reza Pankhurst, «*Hizb ut-Tahrir: The Untold Story of the Liberation Party*», (Hurst & Company, London: 2016)

³¹ Noman Hanif, «*Hizb ut-Tahrir: The Ideological Vanguard of Islam*» British Journal of Middle Eastern Studies, issue 39:2, s. 201-225, DOI:10.1080/13530194.2012.711037 Url: <https://doi.org/10.1080/13530194.2012.711037>

³² Jessica Stern, J.M Berger «*ISIS – The State of Terror*» (London: William Collins, 2015)

³³ McCants, William, «*The ISIS apocalypse – The history, strategy, and doomsday vision of the Islamic State*» (St.Martin's Press, New York: 2015)

kartlegging av sentrale aspekter og elementer i IS-ideologien og utviklingen av gruppens virkemidler.

Abdel Bari Atwans bok *The Digital Caliphate* har vært svært informativ. Atwan har gjort en grundig research i IS-gruppens digitale nettverk og aktiviteter på sosiale medieplattformer. Boken har vært svært nyttig når det gjelder informasjon om IS, deres strategier, og bruk av digitale virkemidler.³⁴

Av bredere oppslagsverk om islamisme, har Øystein Sørensens *Drømmen om det fullkomne samfunn* fra 2012 vært til stor hjelp, samt boken *Islamisme – ideologi og trussel* fra 2017 redigert av Sørensen, Bernt Hagtvet og Nik Brandal.³⁵

Mehdi Mozaffaris bok *Islamisme - En orientalsk totalitarisme* gir en god oversikt over både sunni- og sjia-islamisme. I oppgavens redegjørelser av islamisme har boken vært til stor nytte.³⁶

Innsamlet statsdokumentasjon fra IS har også vært nyttige ettersom de kaster lys over IS-statens institusjoner og administrative struktur. De har også gitt også innsikt til hvordan IS forsøker å bygge opp sitt idealsamfunn i Syria og Irak. Dokumentasjonen er hentet fra det nettbaserte arkivet til jihad-researcheren Aymenn Jawad al-Tamimi.³⁷

Jeg har også benyttet meg av tidligere masteroppgaver på Humanistisk Fakultet ved Universitetet i Oslo. Blant disse er spesielt «Hizb ut-Tahrir i Storbritannia» av Ida Linnea Sletten. «Fra al Qaida til Den islamske staten» av Geir Goksøyr, og «Anomi og Dekadanse – En ideologisk studie av Hizb uth-Tahrir i Danmark og Den Svenska Mostånds-rørelsen» av Håkon Daniel Myhre.³⁸

³⁴ Abdel Bari Atwan, «*Islamic State – The Digital Caliphate*», (London, Saqi Books: 2015)

³⁵ Øystein Sørensen, Bernt Hagtvedt, Nik. Brandal. (red.) «*Islamisme – ideologi og trussel*» (Oslo: Dreyers Forlag Oslo, 2016)

Øystein Sørensen, «*Drømmen om det fullkomne samfunn*» (Oslo: Dreyers Forlag, 2016)

³⁶ Mehdi Mozaffari, «*Islamisme. En orientalsk totalitarisme*», (København: Informations Forlag, 2013)

³⁷ Aymenn Jawad al-Tamimi, «*Archive of Islamic State Administrative Documents*», publisert 27.jan 2015, hentet fra url: <http://www.aymennjawad.org/2015/01/archive-of-islamic-state-administrative-documents>

³⁸ Masteroppgave kan finnes ved url: <http://www.duo.uio.no>.

2 Religion som politikk og politikk som religion

Islamismen er en politisk ideologi som baserer seg på religionen islam, hvor religion er politikk og politikk er religion. Siden ideologiene til HuT og IS har sin opprinnelse fra forskjellige islamistiske tradisjoner, vil oppgaven før en analyse av gruppenes ideologier gi en kort introduksjon av islamismens utvikling. For å gjøre dette vil kapittelet ta for seg fem viktige islamistiske ideologer; Ibn Tamiyyah, Hassan al-Banna og Maulana Maududi, Sayyid Qutb, og Osama bin Laden.

Deretter vil kapittelet se nærmere på bakgrunnen for IS og HuTs ideologier ved å trekke frem hvilke elementer og faktor som har formet disse. I utviklingen av ideologiene spiller Abu Musab Zarqawi i IS, og partistifter Taqi al-Din an-Nabhani i HuT sentrale roller.

2.1 Islamismens utvikling

2.1.1 Ibn Tamiyyah og salafismen

Få har hatt større innflytelse på utviklingen av moderne salafi-islamisme enn 1200-tallsideologen Ibn Tamiyyah (1263 – 1328). Tamiyyah var tilhenger av Hanbali-skolen, og ønsket at religionen skulle vende tilbake til sine røtter under rashidûn-perioden. Tamiyyah levde i en turbulent periode preget av både korstog og mongolinvasjoner, og hans ideologiske forestillinger må forstås på bakgrunn av dette.

Tamiyyah fremmet en rekke forestillinger som senere skulle bli grunnpilarer innen både salafi-jihadisme og wahhabisme.³⁹ Av disse var for eksempel prinsippet om at guds «tawhid» (enhet) burde være grunnlaget i islam. Tamiyyah hevdet at det ikke var tilstrekkelig å kun uttale den islamske trosbekjennelsen, men at hengivelse til islam også måtte gjenspeiles i moral og oppførsel utad i samfunnet for å være en rettskaffen muslim. Med andre ord; hele livet og alle dets aspekter skulle være i overensstemmelse med islam. Tamiyyah la dermed grunnlaget for en tolkning av islam som et uforanderlig sett med regler og retningslinjer som skulle følges til punkt og prikke, hvor avvikende oppførsel kunne resultere i utvisning fra det muslimske fellesskapet.

³⁹ Wahhabisme er en puritansk og streng konservativ reformbevegelse i sunni-islam, grunnlagt av Muhammad Ibn Abd al-Wahhab (1720–1792) I dag betegner wahhabismen den religiøse statsreligionen i Saudi-Arabia.

Tamiyyah omskrev reglene for bruken av den religiøse doktrinen «takfir», og gjorde det dermed mulig utvise muslimer på bakgrunn av vantro eller frafall i religionen. Ifølge Tamiyyah legitimerte takfir bruken av fysisk makt mot islamske herskere som han anså for ikke å være tilstrekkelig religiøse. Denne ideen ble utviklet på bakgrunn av at fremmede makter hadde erobret muslimske områder, og innsatt sine egne herskere på islamsk jord. I dag har salafi-jihadister i stor grad omfavnet Tamiyyahs konsepter, og for eksempel har hans konsepter stor overføringsverdi til IS-ideologien i dag. På samme måte som Tamiyyah befant seg i hva han anså som en krisesituasjon med fremmede islamske makthavere, befinner også IS seg i en slik krise blant fiendtlige regimer i Midtøsten i dag. På lik linje med Tamiyyah, legitimerer IS drap og utvisning av med-muslimer fra religionen gjennom takfir.

2.1.2 Maududi og al-Banna – islamismens grunnteoretikere

Selv om islamistisk tankegods kan spores tilbake til islams opprinnelse, er islamismen et moderne fenomen som utviklet seg i etterkant av første verdenskrig. Det osmanske rikets kollaps la grunnlaget for en ny ideologisk slagmark, og det er i dette skismaet islamismen utviklet seg som ideologi. Fra dette tidspunktet er det tale om to islamistiske tradisjoner som alle senere bevegelser har sprunget ut ifra. Den ene tradisjonen var spesielt opptatt av en islamsk universalisme, det vil si at hovedfokuset falt på å samle alle verdens muslimer under et nytt kalifat. En representant for denne retningen var religionsfilosofen Maulana Maududi (1903 – 1979). Den andre tradisjonen var mer preget av en nasjonalistisk islamisme, hvor arabisk språk, historie og områder skulle ligge til grunn for videre politisk utvikling. Representant for denne retningen var Hassan al-Banna (1906 – 1949). Maududi opprettet «Jamaat-e-Islami» i 1941, og al-Banna «Det muslimske brorskapet» i 1928. Maududi og al-Bannas organisasjoner regnes ofte for å representere islamismens originale grunnbevegelser.⁴⁰

Allerede fra et tidlig tidspunkt hadde al-Banna stor mistro til de sekulariserende tendensene som fant sted i Egypt og den arabiske verden. Han var fiendtlig innstilt overfor den britiske kolonialismen, og på bakgrunn av dette stiftet han Det muslimske brorskapet. Selv om han ønsket opprettelsen av en islamsk stat, var han mindre opptatt av hvordan denne skulle etableres. Dette er en videreført linje i Brorskapet i moderne tid, som fokuserer mindre på å etablere en islamsk stat, og har omfavnet mer demokratiske institusjoner og forordninger.

⁴⁰ Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn», s. 170-177

Som HuT noen tiår senere, var al-Banna opptatt av å fremme islam som en politisk ideologi på lik linje med andre vestlige ideologier.⁴¹

Der al-Banna som politisk strateg var noe utydelig, var den indisk-pakistanske Maulana Maududi mer konkret. I motsetning til al-Banna skapte Maududi et teoretisk rammeverk for utviklingen av en islamsk stat.⁴² Den islamske staten definerte han som et «teo-demokrati», altså en guddommelig stat hvor all autoritet tilhørte Allah og sharia. Logikken bak Maududis forestillinger var den samme som bak an-Nabhani sine forestillinger et drøyt tiår senere; når verden så det islamske samfunnets perfektjon, ville menneskene som en naturlig konsekvens følge etter.

Maududis ideologi førte med seg en forsterkning av forestillinger om islams totalitet, hvor religionen skulle omfatte alle livets aspekter, også i den fysiske verden. For Maududi var islam den totale sannhet, og universet var dermed også muslimsk. Forestillingene om mennesket som et ufullkomment vesen ute av stand til å føre et annet lovverk enn sharia, ble mer fremtredende med Maududi, og i dag utgjør hans prinsipper om islam og Allahs totalitet islamismens viktigste fundament.

Maududi åpnet også opp for bruk av ijtihad, det vil si de rettslærdes selvstendige koranfortolkninger for å løse juridisk-religiøse spørsmål som ikke nevnes i Koranen. Praktisering av ijtihad ble forbudt i klassisk islamsk tid (800 – 1200), men utover 1900-tallet har ijtihad blitt ansett som nødvendig for tidsmessige fortolkninger av religionen.⁴³ I nyere tid har jihadister også påberopt seg retten til å gjenfortolke hellige tekster. På bakgrunn av ijtihad har jihadister for eksempel legitimert selvmordsbombing og andre voldelige midler i deres kamp for islam.

2.1.3 Sayyid Qutb – salafi-jihadismens åndelige far

En viktig ideolog for salafi-jihadismens utvikling i moderne tid var Sayyid Qutb (1906 – 1966). Mens han satt fengslet under Nasser-regimet skrev han boken *Milepæler*, som av Sørensen beskrives som et «velreflektert og konsekvent uttrykk for revolusjonær islamistisk tankegang».⁴⁴

⁴¹ Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn», s. 176

⁴² Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn», s. 177

⁴³ Vogt, Kari. (2018, 20. februar). «Ijtihad» I Store norske leksikon, hentet 18. april 2018 fra <https://snl.no/ijtihad>.

⁴⁴ Sitert fra Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn», s. 177

Qutbs resonnementer kan summeres opp i bokens innledende setning: «Menneskeheten står i dag på avgrunnens rand».⁴⁵ Dette må ikke forstås i en apokalyptisk forstand eller på bakgrunn av frykt for utbrudd av krig eller andre uroligheter. For Qutb dreide det seg heller om grunnleggende verdier i samfunnet, som han mente menneskeheten hadde mistet. Verdens og islams forfall var, ifølge Qutb, forårsaket av Vesten og dens innflytelse på den arabiske verden. Med Qutb kom dermed utviklingen av et mer konsekvent fiendebilde mot Vesten, som han ifølge Sørensen anså som en «moralsk dekadent hengemyr».⁴⁶ For eksempel tolket han Vesten og dens kapitalistiske, sekulære og liberale systemer som en kulturell, politisk og moralsk sykdom som hadde smittet den islamske verden.⁴⁷

På bakgrunn av dette gjenintroduserte Qutb begrepet «jahiliyyah», et fremtredende begrep i både al Qaida og IS. Begrepet var hentet fra Maududi, og refererer til det før-islamske samfunnet før profetens og islams tid. For Qutb var jahiliyyah et samlebegrep som omfattet alt som representerte noe annet enn islam. Han hevdet for eksempel at hele verden levde i en tilstand av jahiliyyah.⁴⁸ Denne sort-hvitt mentaliteten utelukket alle «mellomveier», da man enten var en del av jahiliyyah eller en del av islam. Qutb var også av de første i moderne tid som anklaget islamske regimer for å ikke være islamske overhodet. For eksempel stemplet Qutb sekulære arabiske regimer for å være pseudo-religiøse og korrupte.

Qutb representerer et brudd med konvensjonell islamsk tankegang som før Qutbs tid hadde basert seg på misjonering og opplysning av makthavere. Dette bruddet kan forklares ved at han var påvirket av ibn Tamiyyahs ideer. For eksempel fremmet Qutb både takfir og jihad mot islamske regimer – og for så vidt også mot andre med-muslimere. På bakgrunn av sitt mer konsekvente fiendebilde mot Vesten, utvidet Qutb konseptene om jihad og jahiliyyah – konsepter som senere skulle bli grunnsteiner i salafi-jihadistisk ideologi.⁴⁹

2.1.4 Osama bin Laden og globaljihadismen

Preget av krigen i Afghanistan på 1980-tallet ble Osama bin Laden leder av verdens mest kjente islamistorganisasjon, al Qaida. Bin Laden var sterkt påvirket av Qutb og hans ideologiske tankegods, og delte forestillingen om at verden var preget av en kompromissløs kamp mellom «det gode» og «det onde». Bin Laden og al Qaida videreutviklet konseptene

⁴⁵ Sitert fra Sørensen, «*Drømmen om det fullkomne samfunn*», s. 183

⁴⁶ Sørensen, «*Drømmen om det fullkomne samfunn*», s. 182

⁴⁷ Ibid. s. 183

⁴⁸ Ibid. s. 186

⁴⁹ Ibid. s. 181-182

om en militant og voldelig jihad, da det nye hovedfokuset var å militært bekjempe amerikansk og vestlig tilstedeværelse i islamske områder.⁵⁰ Bin Laden utviklet her selve handlingsimperativet, da han gjorde global terror til sitt mest fryktinngytende virkemiddel. I likhet med Qutb, anså bin Laden USA og Vesten som hovedårsaken til konflikter og splittelse mellom muslimer, og i første rekke var det derfor denne «fjerne fienden» det måtte kriges mot. Etter at islamske samfunn var blottet for «inntrengere», ville kampen deretter fortsette mot islamske regimer og deres regenter.⁵¹

Al Qaida og bin Laden fremstod som pionerer innen utviklingen av globaljihadismen. Allerede den 23. februar i 1998 erklærte bin Laden jihad, det vil si krig, mot jøder og korsfarere, noe som påla muslimer å drepe amerikanerne og deres allierte ved enhver sjanse de hadde.⁵² Bin Laden var mannen bak terrorangrepene i New York i 2001, og ble betraktet som USAs «public enemy of state number one» i etterkant av dette. Medlemmer av al Qaida har i årene etter 2001 fremstått som islamismens «verstinger», og gruppen har representert islamisme i sin mest ekstreme form i nyere tid. Dette selvsagt frem til IS kom på banen.⁵³

2.2 Den islamske staten (IS)

Med krigen i Afghanistan og den iranske revolusjonen i 1989 fikk islamismen nye krefter i Midtøsten, og IS-ideologien har sitt opphav i denne urolige perioden. Som en irakisk fløy av al Qaida, er IS-ideologien en videreutvikling av ideologisk tankegods fra både Qutb og bin Laden. Først og fremst er den formet av den tidligere al Qaida-tilhengeren, Abu Musab al-Zarqawi⁵⁴, som på mange måter regnes som gruppens ideologiske far og grunnlegger. Det kan trekkes en rød tråd fra Zarqawis tankegods til IS-ideologien slik den fremstår i dag.⁵⁵

2.2.1 Abu Musab al-Zarqawi

Zarqawi var født inn i en relativt fattig beduinfamilie i Zarqa i Jordan, og som voksen ble han etter hvert småkriminell uten verken utdanning eller jobb. I tenårene meldte han seg inn i «Tablighi Jamaat», en sør-asiatisk islamsk opplysningsorganisasjon for å «rense» seg selv for synd. Organisasjonen fremmet en spirituell, heller enn en fysisk og praktiserende jihad, og

⁵⁰ «The 9/11 Commission Report», s. 51. Lastet fra url: <https://www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf>,

⁵⁰ Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn», s. 216 - 217

⁵¹ «The 9/11 Commission Report», s. 51. Lastet fra url: <https://www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf>,

⁵² Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn», s. 216 - 217

⁵³ Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn», s. 217

⁵⁴ Zarqawis opprinnelige navn var Ahmad Fadgil Nazzal al Kalaylah. Hans «nome de guerre» ble Abu Musab Az-Zarqawi siden han kom fra Zarqa i Jordan.

⁵⁵ Stern, Jessica. Berger, J.M. «ISIS – The State of Terror» (London: William Collins, 2015), s. 15

etter kun tre måneders medlemskap sluttet han seg i stedet til kampen mot Sovjetunionen og okkupasjonen av Afghanistan i 1989. Sovjetiske styrker var på dette tidspunktet på vei ut av landet, men perioden i Afghanistan skulle allikevel bli viktig for Zarqawi.⁵⁶ Han stiftet bekjentskap med flere jihadistiske aktører, deriblant Sheikh Abu Muhammad al Maqdisi, en av salafi-jihadismens store arkitekter. Etter to bombeforsøk i Jordan flyktet Zarqawi tilbake Afghanistan, hvor han stiftet bekjentskap med Osama bin Laden og al-Qaida.⁵⁷

De neste fem årene opererte Zarqawi selvstendig fra Herat under bin Laden og Al-Qaidas sentralorganisasjon. Da USA invaderte Afghanistan i 2001 kjempet han for å forsvare al-Qaida og Taliban, men etter å ha blitt såret i kampene var Zarqawi igjen nødt til å kapitulere. Denne gangen gikk fluktruten til Irak, hvor han etter kort tid ble medlem av den kurdiske jihadistgruppen, «Ansar al-Islam» (Islams forsvar). Da USA invaderte Irak 20. mars 2003, hadde Zarqawi og al Qaida ingen nevneverdig kontakt, før amerikansk etterretning, ironisk nok, anklaget dem for dette. Zarqawi knyttet igjen bånd med bin Laden, og sverget i 2004 en «bay'ah», altså en lojalitetserklæring, til ham. Dette førte til al-Qaidas etablering i Irak under Zarqawis ledelse, da han ble utnevnt som emir av den nyetablerte organisasjonen «Tanzim Qaedat al Jihad fi Bilad al Rafidayn», i Vesten kjent som Al Qaida i Irak (AQI). AQI skulle senere bli til ISI (2006 – 2013), ISIL (2013 – 2014) og til slutt IS (fra juni 2014).⁵⁸

2.2.2 Al Qaidas problembarn

Zarqawi hadde en sekterisk forståelse av islam, og en militant forståelse av jihad og dens rolle. Dette skulle allerede fra et tidlig tidspunkt føre til problemer mellom Zarqawi og AQI og moderorganisasjonen al Qaida. William McCants kaller Zarqawi og AQI for «al Qaidas problembarn», på bakgrunn av gruppens uvilje overfor bin Laden og han nærmeste allierte Ayman al-Zawahiri.

Uenighetene med al Qaida oppstod på grunn av Zarqawi og AQIs brutale behandling av med-muslimer, og spesielt sjia-muslimer. For eksempel anså Zarqawi det sjia-dominerte Irak-regimet som en forlengelse av en iransk-vestlig sammensvergelse for å undertrykke sunni-muslimer.⁵⁹ Som salafister flest, var også bin Laden og Zawahiri fiendtlig innstilt overfor sjia-muslimer, da ideologien er inspirert av Tamiyyah og hans sekteriske forestillinger. Når

⁵⁶ Stern, Berger, «ISIS», s. 15

⁵⁷ Stern, Berger, «ISIS», s. 14-16

⁵⁸ Stern, Berger, «ISIS», s. 17

⁵⁹ McCants, William, «The ISIS apocalypse – The history, strategy, and doomsday vision of the Islamic state», (New York: St. Martin's Press, 2015), s. 7-8

det gjelder behandlingen av med-muslimer har al Qaida allikevel vært mer pragmatiske og forsiktede. Dette fordi bin Laden hevdet at de trengte all støtten de kunne få i ummah i kampen mot fienden. Bin Laden anså heller ikke sjia-muslimene for å være utenfor islam. Ifølge bin Laden var en brutal behandling av sjia-muslimer dermed feil fra både et teologisk og strategisk perspektiv.

I motsetning til både Qutb og bin Laden, anså Zarqawi sjia-muslimene for å være vantroende. Når jihadstrategen Abu Musab as-Suri hevdet at endetidskampene innebar en bekjempelse av «perserne», tolket Zarqawi perserne som sjia-muslimene som han allerede hatet. Både Zarqawi og Maqdisi hevdet at sjia-muslimer befant seg utenfor religionen, og at de bidro til å ødelegge islam «fra innsiden». For Zarqawi var dette et grønt lys for å drepe de han anså som uekte muslimer. Disse uenighetene, i tillegg til at IS skulle utfordre al Qaida som ledende jihadist-organisasjon, førte til bruddet mellom gruppene i 2014.⁶⁰

2.2.3 «The Management of Savagery»

På samme måte som Tamiyyah kjempet mot ytre fiender i form av mongoler og korsfarere, var Vesten og USA den ultimate fienden for al Qaida. Om bin Laden hadde videreutviklet ideologiens handlingsimperativ, skulle Zarqawi og IS trekke forestillingene om revolusjonær vold og jihad i ytterligere ekstremistisk retning. Dette var på grunn Zarqawi og hans forestillinger, da han var under sterk innflytelse av den jihadist-strategiske boken, *Idarat al-Tawahhush*, eller på engelsk: *The Management of Savagery*, skrevet av forfatterpseudonymet Abu Bakr Naji i 2004. Dokumentet er ifølge terrorforsker Jessica Stern sentral i forståelsen av IS og deres særlig voldelige strategier.

I boken hadde Naji satt voldsbruk i system for å sørge for at den var mest mulig effektiv. Han hevdet at en særs brutal og sadistisk praktisering av jihad var den «opprinnelige» meningen til jihad-konseptet. Ifølge Naji hadde islam gjennomgått utallige tilbakeslag gjennom historien, og jihad blitt degradert til å være et «mykt» konsept. Ifølge Naji hadde islam derfor mistet sin styrke i verden, og forfalt. Vesten derimot ble ansett som vellykket i historien, gjennom dens brutale metoder i form av korstog, imperialisme, og kolonisering av resten av verden. For Naji handlet det i utgangspunktet om å svare med samme mynt, men at motangrepet måtte være enda mer brutalt enn tidligere. Dette fordi han hevdet Vesten var både teknologisk og militært overlegne i deres kamp mot islam.⁶¹ Bruken av vold som det

⁶⁰ Stern, Berger, «ISIS», s. 24-25

⁶¹ Abu Bakr Naji, «The Management of Savagery», s. 31

ultimate virkemiddel var ifølge Naji helt sentralt i kampen for islam. Han hevder for eksempel at de som ikke hadde tatt opp sverdet i løpet av sin levetid, rett og slett hadde misforstått viktigheten av å føre krig mot de vantroende. Zarqawi, som av Jessica Stern og J.M Berger beskrives som en ufaglært og voldelig «street-thug», må ha hatt vanskeligheter med å motstå Naji og hans jihad-strategier.⁶²

2.2.4 «The Call to a Global Islamic Resistance»

Videre var Zarqawi inspirert av Abu Musab as-Suri og hans verk *A Call to a Global Islamic Resistance*. Verket hevdes av blant annet Stern og Berger for å ligge til grunn for IS' militærteorier, da verket introduserte en strategisk plan for en globaloffensiv jihad. Ifølge as-Suri ville «mujahidin», altså de som utkjemper jihad, alltid tape i åpen krig mot Vesten, og han hevdet derfor at det var et behov for å føre krig mot fienden på nye fronter. I stedet for åpne konfrontasjoner, hevdet han at en geriljapreget og urban krigføring mot fienden ville være mer suksessfull. For å forklare sin tolkning av jihad viste as-Suri til jihadismens egen historie, hvor jihadister måtte ta lærdom av tidligere feil. Mellom årene 1963 og 2001 inndelte han jihadistbevegelsen og deres metoder i tre forskjellige jihad-«skoler», som ifølge as-Suri alle var mislykket.

De tre jihadskolene inneholdt en rekke mangler, og var sterkt preget av det as-Suri kalte en «Tora-Bora mentalitet», som refererer til jihadistbevegelsens «gjemselslek» med amerikanske styrker i etterkant av terrorangrepene i 2001.⁶³ Men ved å analysere de tre jihadskolene hevdet As-Suri å ha perfektionert og systematisert konseptet om global jihad. Ifølge as-Suri var løsningen å kjempe en flerfrontskrig, det vil si at fienden måtte møtes i åpen konfrontasjon samtidig som det måtte opereres på et individuelt plan. For eksempel var krigen mot USA i Irak en front, men samtidig skulle det kjempes en global jihad bestående av små operative terroristceller spredt over hele verden. Både Naji og as-Suris metoder og strategier gjenspeiles i IS og deres virke.⁶⁴

2.2.5 Apokalypse

En annen sentral påvirkningsfaktor på Zarqawi og hans jihadistiske tankegods er forestillingene om endetid og apokalypse. Apokalyptiske forestillinger er en videreføring av

⁶² Stern, Berger, «*ISIS*», s. 24

⁶³ Abu Musab As-Suri, «*The Call for a Global Islamic Resistance*», s. 8-12

⁶⁴ Abu Musab As-Suri, «*The Call for a Global Islamic Resistance*», s. 12-17

tankegodset til blant annet Qutb og bin Laden, men for dem stod ikke disse like sentralt i ideologien slik de har gjort i IS.

Apokalyptiske forestillinger og endetidsprofetier i islam oppstod allerede under Ummayadekalifatet etter rashidûn-perioden. På dette tidspunktet var kalifatet ledet av Ummayadeherskere og må forstås i kontekst med denne ustabile perioden, preget av mye misnøye og opprør. Islamske endetidsprofetier har derfor hovedsakelig hevdet at «Mahdi», altså «den rettlejede» fra profetens slekt, skal komme tilbake for å utkjempe endetidskampene mot de vantroende. Videre stammer endetidsprofetiene fra et stort utvalg av hadith-litteratur som forteller om flere apokalyptiske varsler og tegn i tiden før dommedag. Gjennom historien har apokalyptiske forestillinger i islam vært fremtredende, og grunnet den turbulente situasjonen i Midtøsten i moderne tid har mange oppfattet samtiden som i en apokalyptisk krise.⁶⁵ Zarqawi var en av dem.

I motsetning til Qutb og bin Laden anså Zarqawi apokalypsen som nært forestående. Allerede på reisen til Afghanistan i 1980-årene kalte Zarqawi seg for «al-gharib» (den fremmede), en betegnelse som refererer til islamske endetidsprofetier som hyller «ghuraba» (de fremmede), det vil si de som skal forlate sine stammer for å kjempe i muslimenes endetidskamper.⁶⁶ Ifølge Zarqawi skulle endetidskampene utspilles i det nordlige området Dabiq i Syria, slik endetidsprofetiene spår. Hver utgave av Dabiq-magasinenene innledes med et sitat fra Zarqawi; «The spark has been lit here in Iraq, and its heat will continue to intensify – by Allah’s permission – until it burns the Crusader armies in Dābiq».⁶⁷ Med Zarqawi og hans forestillinger er IS-ideologien utviklet på bakgrunn av forestillinger om av apokalypse og dommedag. For eksempel uttalte en IS-kriger i Aleppo i 2014; «They are all here as promised by the prophet. This is the war he promised – it is the Grand Battle.»⁶⁸ Apokalyptiske forestillinger har vært sentrale faktorer i utviklingen av IS-ideologien og gruppens brutale metoder.

2.3 Hizb ut-Tahrir i Danmark

I en kontekst der sunni-muslimsk islamisme er influert av Qutb og jihadisme, er HuT representant for en mer fundamentalistisk form for islamisme som kan sammenliknes med Maududi og al-Bannas ideologier. Som disse, ble HuTs ideologi utviklet i en urolig og ustabil

⁶⁵ McCants, «*The ISIS Apocalypse*», s. 22-23

⁶⁶ McCants, «*The ISIS Apocalypse*», s. 101-102

⁶⁷ Alle Dabiq-magasinenes utgaver fra 1-15 innledes med dette sitatet.

⁶⁸ McCants, «*The ISIS Apocalypse*», s. 101

periode på midten av 1900-tallet, preget av vestlig kolonialisering, uavhengighetsbevegelser og opprettelser av nye nasjonalstater både i Europa og i Midtøsten. For HuT er den historiske bakgrunnen av stor betydning, og først og fremst er det forestillingene til grunnleggeren Taqi al-Din an-Nabhani som utgjør den ideologiske kjernen i partiet.⁶⁹ Der Zarqawi hylles som grunnleggeren av IS, kan an-Nabhani hevdes for å være HuTs ideologiske far. I løpet av sitt liv fremla an-Nabhani hele tjuetre tekster basert på sin fortolkning av Koranen, hvorav de fleste utgjør det ideologiske grunnmaterialet i partiet i dag.

2.3.1 Taqi al-Din an-Nabhani

An-Nabhani vokste opp i en politisk og religiøst engasjert familie i Ijzim i det nordlige Palestina. Faren og morfaren var begge godt utdannet, og hadde arbeidet i ulike ministerposter i både Palestina og i det tidligere Osmanske riket. På deres oppfordring skal an-Nabhani ha engasjert seg i islamsk rettsjurisdiksjon, og deretter startet studier av islamsk lov. I likhet med al-Banna og Maududi fokuserte han på hva han anså som en moralsk stagnasjon i islamske samfunn. På tidlig 1940-tallet ble han for eksempel medlem av en politisk gruppe, «al-I'tisam» (vokterne), som fokuserte på det moralske forfallet i Haifa på denne tiden. Dette gjaldt spesielt tendensene til gambling og drikking av alkohol.⁷⁰

Det var i denne perioden man kan se en gryende politisk aktivisme hos an-Nabhani. Han engasjerte seg videre innen ba'ath-inspirert politikk frem til 1951, da han utviklet et eget politisk ståsted. Ba'ath-bevegelsen hadde en sosialistisk-inspirert ideologi som var knyttet sammen med arabisk nasjonalisme. I denne perioden var dette den viktigste politiske strømmingen i Jordan og Syria.⁷¹ An-Nabhani så senere bort ifra den arabiske nasjonalismen, og ønsket heller en forening av alle verdens muslimer på tvers av språklige eller etniske forskjeller. For an-Nabhani var islam viktigere enn nasjonale og etniske aspekter, og på bakgrunn av dette stiftet han Hizb ut-Tahrir i 1953.⁷²

2.3.2 Vestlig imperialisme og «al-Nakhba»

An-Nabhani og hans forestillinger var preget av flere hendelser. Av disse var oppløsningen av Det osmanske riket i 1923, avskaffelsen av det siste kalifatet i 1924 og opprettelsen av Israel i 1948. Disse hendelsene var for an-Nabhani uttrykk for hva han anså som vestlig,

⁶⁹ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 41-43

⁷⁰ Pankhurst, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 38-39

⁷¹ Ba'ath var ideologien bak styret i Damaskus frem til landet falt inn i borgerkrig i 2011, og også var den ideologien bak Saddam Hussain og hans styre i Irak frem til hans amerikansk-ledede avsettelsen i 2003.

⁷² Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 44-45

imperialistisk undertrykkelse overfor den muslimske verden. An-Nabhani og partiets ideologi må derfor forstås som en reaksjon på samtlige forhold i Midtøsten fra denne perioden.⁷³

Allerede fra et tidlig tidspunkt skal an-Nabhani ha vist en forakt overfor vestlig kolonialisme og innflytelse i islamske samfunn. For an-Nabhani hadde kalifatets fall ført til en tilstrømming av vestlige, verdslige ideer som utfordret islams rolle i den arabiske verden.⁷⁴ På bakgrunn av dette oppfattet han vestlig innflytelse og undertrykkelse som den ødeleggende og splittende kraften på islamske samfunn og verdier. På bakgrunn av sine erfaringer var an-Nabhani overordnede mål å redde den muslimske verden fra vestlig-politiske og sekulære ideologier og systemer, som for han var sosialisme og kapitalisme.⁷⁵

An-Nabhani kalte opprettelsen av Israel for «an-nakhba» (katastrofen), og hans oppfatninger av konflikten mellom Israel og Palestina skulle virkelig forme HuT-ideologien i årene fremover. I kjølvannet av denne hendelsen skrev han boken *Inqath Filistin* (Redd Palestina), hvor han fremmet et sterkt ønske om å frigjøre islamske land fra vestlig undertrykkelse og kolonialisme. Opprettelsen av Israel representerte for an-Nabhani også et «svik» av Palestina fra arabiske regimer, som han hevdet viste for lite motstand til opprettelsen av den jødiske staten på islamsk jord. I denne perioden hadde an-Nabhani fremdeles et hovedfokus på å forene arabiske land. Dette fordi han fremdeles var preget av ba'ath-politikk og de nasjonalistiske elementene herfra. Dette kommer tydelig frem i *Redd Palestina*, hvor tapet av Palestina fremstilles som verre enn for eksempel avskaffelsen av kalifatet. Dette synet modererte seg etter 1951, da han ikke lenger anerkjente noen former for nasjonalisme. Nasjonalisme var for an-Nabhani et vestlig fenomen som hadde spredt seg til den arabiske verden.⁷⁶ Med utviklingen av an-Nabhani's tankegods i denne perioden fikk HuT-ideologien et mer konsistent og tydelig fiendebilde, som ikke bare rettet seg mot Vesten, men også mot «urettmessige» islamske regimer i Midtøsten.

2.3.3 Islam og kalifatet som løsning

Det er først i årene mellom 1950 og 1953 at an-Nabhani utviklet et hovedfokus på en samling av verdens muslimer ved å gjenopprette det historiske kalifatet. Han så nødvendigheten av å

⁷³ Håkon Daniel Myhre, «Anomi og Dekadanse – En ideologisk studie av Hizb uth-Tahrir i Danmark og Den Svenske Moståndsbevægelsen», Masteroppgave ved Universitetet i Oslo: Institutt for arkeologi, konservering og historie, 2013

⁷⁴ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Islams System*», s. 77-80

⁷⁵ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 57-59

⁷⁶ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 45

opprette et politisk parti som kunne lede de muslimske massene mot dette målet. HuT-ideologien hadde dermed et større fokus på å opprette et kalifat enn i for eksempel al-Bannas og Qutbs ideologier. Dette er tydelig ettersom an-Nabhani utga *Nitham al-Islam* (Islams system) i 1953, som inneholdt et forfatningsutkast til en islamsk stat, basert på an-Nabhanis egne tolkninger av islam og islamsk rettsjurisdiksjon (sharia).⁷⁷

På bakgrunn av sine oppfatninger forkastet an-Nabhani en voldelige aktivistisk metode for å oppnå sine politiske mål. I stedet hevdet han at opprettelsen av kalifatet måtte skje gjennom en intellektuell revolusjon, da det var fundamentale verdier og tankegods som måtte endres i den muslimske verden. For an-Nabhani måtte islam utgjøre kjernen av det muslimske fellesskapet. Løsningen var dermed å finne ene og alene i islam, som ifølge an-Nabhani var en politisk ideologi på linje med Vestens politiske ideologier. Videre anså han islam som en universell vitenskap, og at forskning innen både teknologi og vitenskap var undergrupper av islam.⁷⁸

Siden an-Nabhani anså islam som en rasjonell doktrine, kunne den tilpasses den moderne verden gjennom ijtihad. Som Maududi, var også an-Nabhani åpen for nyfortolkninger av islam, da han mente at fraværet av ijtihad hadde en del av skylden for islams forfall i den moderne verden. På denne måten kunne islam tilby et omfattende sett med løsninger på tidsmessige og metafysiske problemer også i den islamske verden.^{79 80} På den annen side var an-Nabhani sterkt imot moderne tolkninger av islam, og han forkastet for eksempel Rashid Rida og hans forestillinger. Rida var en fremtredende profil innen islamsk modernisme, og som var kritisk til å blindt følge retningslinjer i tradisjonell islam og sharia. Rida støttet for eksempel evolusjonsteorien, og i likhet med an-Nabhani fremmet han også bruk av ijtihad for å tilpasse islam en moderne kontekst.⁸¹

An-Nabhani kan sammenliknes med den islamske reformatoren Mahmoud Taha. I boken *The Second Message of Islam* hevdet Taha at sharia som et juridisk lovsystem ikke kunne anvendes slik det fremsto på 700-tallet i dagens moderne verden. Taha påstod at forestillinger

⁷⁷ Pankhurst, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 59

⁷⁸ Pankhurst, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 58

⁷⁹ Pankhurst, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 28-29

⁸⁰ De fire første lovskolene til islam er Shafi, Hanafi, Hanbali og Maliki, navngitt etter deres grunnleggere. Dette er de mest aksepterte og respekterte kildene til autoritet innenfor islamsk rettssystem innen sunni-tradisjon.

⁸¹ Rashid Rida (1865-1935) var fremtredende profil innen islamsk modernisme.

om at slikt var mulig kun grunnet ut i «en klar uvitenhet»⁸² Ifølge Taha hadde muslimer to muligheter; enten å oppgi islam eller å tilpasse religionen til en moderne kontekst. På lik linje med Taha, hevdet an-Nabhani at islam og sharia var perfekte fordi de var universelle og tilpasningsdyktige.⁸³ På denne måten ønsket an-Nabhani både å reformere religionen samtidig som han ville ivareta islamske idealer og verdier.

An-Nabhanis standpunkter, deriblant hans anti-vestlige diskurs, er videreført i HuT-ideologien i dag. På samme måte som an-Nabhani arbeidet mot vestlig innflytelse i islamske områder, arbeider det danske partiet i dag med å vende muslimer bort fra moderne vestlig ideologi.⁸⁴ Ved parlamentariske valg forsøker partiet å hindre muslimer fra å bruke stemmeretten ettersom dette anses som «shirk» (kjetteri). Forestillingene om Vesten som islams undertrykkere er også tilstedeværende i HuT-ideologien i dag. Ifølge partiet i Danmark opplever muslimer en «aggressiv assimilering» fra dansk hold. For HuT er dette en videreføring av hva de anser som den vestlige kampen mot islam, som har pågått helt siden islams opprinnelse. For HuT er løsningen på deres problemer en samling av verdens muslimer under et verdensomspennende kalifat.⁸⁵

2.4 Sammendrag

Ved å se nærmere på islamismens utvikling blir det tydelig at HuT og IS har sprunget ut fra forskjellige islamistiske teoretikers tankegods og tradisjoner. An-Nabhani opprettet HuT i en periode preget av kolonialisme og vestlig påvirkning i samfunnet, og likner i stor grad på ideologiene til al-Banna og Maududi. Spesielt er det likhetstrekk mellom Maududi og an-Nabhani, som begge representerte en islamsk universalisme med et ønske om å opprette en islamsk stat for å samle verdens muslimer. Der Maududi fremmet ideen om «teodemokratiet», ville nok an-Nabhani ha avvist dette som et vestlig-inspirert prosjekt, da HuT-ideologien fremstår som mer konservativ enn både Maududi, Rida og Taha.

IS-ideologien, som ble opprettet en tid senere, er en forlengelse av tankegodset til Qutb og bin Laden. De stod begge for en militant bekjempelse av både indre og ytre fiender, men IS har trukket deres voldelige konsepter om takfir og jihad i ytterligere ekstremistisk retning.

⁸² Sitert i Sørensen «*Mahmoud Taha – En islamsk reformator?*» i red. Hagtvedt, Sørensen, Brandal, «*Islamisme – ideologi og trussel*» (Oslo: Dreyers Forlag, 2016), s. 458-459

⁸³ Sørensen, «*Mahmoud Taha – En islamsk reformator?*» i red. «*Islamisme*», s. 458-459

⁸⁴ Ida Linnea Sletten, «*Hizb ut-Tahrir i Storbritannia*», masteroppgave ved Universitetet i Oslo: Institutt for arkeologi, konservering og historie, 2017

⁸⁵ Pankhurst, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 42

Dette på grunn av Zarqawi og hans sekteriske og voldsinspirerte forestillinger, en linje som IS har fulgt i ettertiden.

På bakgrunn av deres historiske kontekster er ideologiene til IS og HuT utviklet med ulike utgangspunkter. Videre fremstår IS og HuTs «sjefsideologer» som to vidt forskjellige personer, født i forskjellige tidsepoker, og preget av ulike historiske hendelser. Zarqawi var verken utdannet eller lærd på noen som helst måte, men fikk innflytelse og makt gjennom al Qaida, som mest sannsynlig angret på dette i ettertid. An-Nabhani var derimot høyt utdannet innen islamsk rettsjurisdiksjon og teologi, og ikke minst mer politisk orientert enn Zarqawi. Dette er tydelig ettersom an-Nabhani utarbeidet store deler av det ideologiske materialet selv, mens Zarqawi i stor grad var påvirket av andre jihad-strateger som As-Suri og Naji.

Selv om an-Nabhani kan argumenteres for å ha vært mer bastant enn for eksempel Maududi, var an-Nabhani også preget av vestlige ideer og den moderne verden. Selv om modernismen anses av HuT som kjettersk og feilaktig, åpner partiet allikevel opp for at islam skal tilpasses og implementeres i en moderne virkelighet. IS derimot har en mer kompromissløs tilnærming.

3 Idealsamfunnet

«Whoever was heedless must now be alert.
Whoever was sleeping must now awaken.
Whoever was shocked and amazed must comprehend.
The Muslims today have a loud, thundering statement, and possess heavy boots.»
- Dabiq magazine, utgave 1, «The Return of the Khilafah», 2014

I islamismen er forestillingen om et fullkomment islamsk idealsamfunn et sentralt element. Både HuT og IS ser for seg det sunni-islamske kalifatet som idealsamfunnets politiske ramme. Etter oppløsningen av Det osmanske riket avskaffet Kemal Atatürk det siste kalifatet i 1924, og etter et opphold på kun nitti år proklamerte IS sitt kalifat i Syria og Irak i 2014. Når man skal analysere IS og HuTs forestillinger om idealsamfunnet oppstår det en metodisk utfordring. Der IS allerede har opprettet kalifatet, anser HuT kalifatet som noe som tilhører en fjern fremtid. Mens HuT fremdeles «bare» har forestillinger om sitt idealsamfunn, har IS i stor grad forsøkt å skape og forme sitt eget i Syria og Irak. I tillegg finnes det et bredere og mer utdypende kildemateriale om IS og deres forestillinger om idealsamfunnet, mens HuTs kildemateriale er mindre konkret på dette området. På et overordnet ideologisk nivå kan det allikevel finnes en overføringsverdi mellom de to ideologiene.

Gruppenes egenpubliserte kildemateriale gir god innsikt i deres forestillinger om idealsamfunnet. An-Nabhani utviklet en rekke verk som omhandler det fremtidige kalifatet. Blant disse er forfatningsutkastet for kalifatstaten *Den partimæssige sammenslutning*, som inneholder hele 190 paragrafer med bindeledd, og den senere redigerte partiboken *Kalifatets statsinstitusjoner*. Sistnevnte fokuserer på kalifatstatens administrative oppbygning og struktur. Ideologiske forskjeller mellom gruppene kan finnes i kritikken HuT retter mot IS og deres kalifat, da store deler av deres publiserte nettmateriale omhandler IS. IS på sin side, fremmer ingen spesifikk kritikk av HuT, men partiets kritikk av IS er allikevel demonstrativ for ideologiske ulikheter mellom gruppene. Kapittelet vil derfor vektlegge de ideologiske forskjellene som finnes her.

Dabiq-magasinetts første utgave, «The Return of the Khilafah», beskriver mer konkret IS sine forestillinger om idealsamfunnet. Når det gjelder IS er det viktig å skille mellom det etablerte

samfunnet under kalifatet og endemålet som er idealsamfunnet. Med andre ord; selv om IS har etablert et kalifat, så er idealsamfunnet ikke oppnådd. Det foreligger dermed et gap mellom rent ideologiske forestillinger av idealsamfunnet og faktiske forhold som har funnet sted under kalifatet i Syria og Irak. For å få et mer helhetlig bilde av hvordan staten struktureres og administreres har lekket statsdokumentasjon fra IS vært svært nyttig. Denne uoffisielle dokumentasjonen kaster lys over forholdene på innsiden av IS-kalifatet, samtidig som de belyser statens administrative oppbygning og struktur.

Kapittelet vil først se nærmere på IS og HuTs forestillinger om idealsamfunnet og dets rolle i deres verdensbilder. Deretter vil kapittelet ta for seg ideologiske forskjeller i gruppens forestillinger om kalifatets etableringsprosesser. Til slutt vil kapittelet se på gruppens forestillinger om kalifatstatens administrative oppbygning og struktur.

3.1 Det fullkomne samfunn

IS og HuTs forestillinger om idealsamfunnet har relativt store likheter. Som salafister flest, er de inspirert av rashidûn, altså perioden under de fire første kalifene etter profetens død. For både HuT og IS er tanken bak en opprettelse av idealsamfunnet å redde menneskeheten fra falske verdensanskuelser og ondskap. Det perfekte samfunn fremstår dermed som løsningen på alle problemene gruppene identifiserer, men forestillingene om idealsamfunnet, dets befriende rolle og bakgrunnen for dette er allikevel svært forskjellige i de to ideologiene.

3.1.1 Tilbake til gullalderen

Rashidûn-perioden opphøyes av både HuT og IS som en gullalder i islams historie. Gruppene deler synet om at et ekte islamsk samfunn ikke har eksistert siden gullalderen, og målet er å gjenopplive gløden og stoltheten fra profetens dager. Ifølge gruppene var rashidûn-perioden preget av både religiøs og politisk oppblomstring gjennom hva de anser som den korrekte og reneste praktiseringen av islam. Denne typen «ur-islam» representerer for begge gruppene en tid hvor religionen oversteget etniske, nasjonale bånd og kulturell tilhørighet. I motsetning til dagens dekadente samfunn og tilstander, skal idealsamfunnet skal være blottet for fiender og synd i en harmonisk tilstand hvor all autoritet hviler hos Gud. Videre hevder HuT og IS at årsakene til religionens forfall og stagnasjon er ummahens oppløsning, mangel på lederskap og diasporiske spredning over hele verden.⁸⁶ Ved å skape en ny vår for gullalderens idealer

⁸⁶ Sørensen, «*Drømmen om det fullkomne samfunn*», s. 212

hevder gruppene at den oppsplittede ummahen på ny vil samles innunder ett styresystem og én tro, som vil gi orden og trygghet til muslimer.⁸⁷

Selv om gullalderen anses som idealmodell for det perfekte samfunn, kan det spores noen ideologiske ulikheter mellom gruppene. IS forholder seg utelukkende til rashidûn-perioden, da periodene utover denne anses som fylt med kjetteri og vantro. Religiøse og kulturelle innovasjoner har ifølge IS fordreid den islamske lære, og utviklet seg i flere retninger med egne religiøse og kulturelle særegenheter. IS anser rashidûn-perioden som en islamsk glanstid, men kan kritiseres for å være ahistoriske, da rashidûn-perioden ikke var noen dans på roser rent historisk sett. Perioden var preget av interne maktkamper, borgerkriger og opprør blant muslimene, og tre av de fire kalifene ble myrdet i attentater. Sharia som kodifisert lovsystem var heller ikke utviklet innen islamsk rettsjurisdiksjon, da dette fant sted først under Ummayyade-kalifatet, som tok over etter rashidûn-perioden. Dette har IS-ideologien imidlertid utelukket.

HuT derimot forstår *hele* kalifattiden fra start til ende i 1924 som én sammenhengende, men ikke-monolittisk institusjon. Partiet anerkjenner for eksempel at kalifatet opplevde store historiske omveltninger, som at det har vært etablert på forskjellige områder med ulike ledere gjennom tidene. HuT innrømmer også at kalifatet ikke alltid har vært styrt i henhold til hva de anser som korrekt islam og dets politiske system. Til tross for dette er kalifatet historisk idealisert av HuT. Selv i perioder hvor kalifatet kun var av symbolsk verdi, anses dette som bedre enn ikke å besitte et kalifat i det hele tatt. Kalifatets fravær beskrives således som «den største ulykke for den muslimske ummah.»⁸⁸

IS fremstiller sitt idealsamfunn som en blåkopi av det forestilte samfunnet under rashidûn, noe som innebærer alt fra mellommenneskelige forhold og slaveri i samfunnet til brutale straffemetoder som ble praktisert i middelalderen. Gruppen er dermed representant for en ekstrem utgave av salafisme, og ifølge Olivier Roy kan IS-ideologien karakteriseres som «neo-salafisme». I større grad enn andre salafister motsetter neo-salafister seg alle andre religiøse eller kulturelle kontekster og særegenheter enn sin egen.⁸⁹

⁸⁷ Julie Sandness, «*Det muslimske brorskap og al-Qaida*», i red. Hagtvedt, Sørensen, Brandal, «*Islamisme*» (Dreyer Forlag, Oslo: 2016), s. 129

⁸⁸ Hizb ut-Tahrir Britain, «*Khutba – 93 years without the Khilafah*», 02.03.2017, tilgjengelig online: <http://www.hizb.org.uk/multimedia/videos/khutbahs/khutba-93-years-without-the-khilafah/>

⁸⁹ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 74-75

De eneste moderne aspektene som tillates i IS, er de tilknyttet teknologi, industri og økonomi – det vil si de aspektene som er strategisk fordelaktige for gruppen. På denne måten fremstår IS og deres forestilte idealsamfunn som et høyst moderne prosjekt. De tar aktivt i bruk høyteknologiske midler, som internett og sosiale medier, og også militærteknologiske nyvinninger. Da IS erklærte kalifatet i 2014 fremstod de som verdens rikeste islamist-organisasjon, ettersom de hadde overtatt våpen og ammunisjon fra erobrede områder, samt at de kontrollerte store deler av olje- og gassindustrien i Irak og Syria.⁹⁰ Å vende tilbake til middelaldersamfunnet later til å gjelde kun de religiøse og kulturelle kodene i samfunnet. IS fremstår således som en hybrid-organisasjon med ett ben i middelalderen og ett ben i dagens moderne samfunn.

Dette står noe i kontrast med HuT, som hevder at dagens samfunn ikke fullstendig kan baseres på det islamske samfunnet slik det fremstod på 600-tallet. I videoforedraget «En gradvis implementering av islam?» på partiets danske nettsted, hevder Elias Lamrabet at dette verken er realistisk, eller den rette løsningen. Selv om partiet opphøyer rashidûn-perioden som idealmødel, handler det heller om å etablere idealsamfunnet i en moderne kontekst.⁹¹ Forestillingene kan spores tilbake til an-Nabhani. Han fremmet viktigheten av ijtihad, det vil si fortolkningen av hellige tekster til å tilpasse islam til nyere utfordringer og situasjoner. På den annen side hevdet an-Nabhani at den arabiske verden kunne eksistere uten bånd til den vestlige verden, men med årene har HuT i økende grad fokusert på at en islamsk stat må ta del i det internasjonale samfunnet. I partiboken *Kalifatets Statsinstitusjoner*, står det for eksempel at kalifen må opprette ekstra departementer innen handel og andre internasjonale anliggender om dette er nødvendig. Videre åpner partiet opp for internasjonale relasjoner og samarbeid. I partiboken står det for eksempel at: «de, der kommer ind i vores lande som pagt-partner, asylansøgere (musta'min), ambassadører og lignende», må få adgang i kalifatet.⁹²

Det kan i HuT-ideologien spores en mer pragmatisk og løsningsorientert tendens ettersom idealsamfunnet skal implementeres i en moderne og vestlig kontekst. Det er riktig at inspirasjonen til idealsamfunnet er hentet fra islams tidligste periode, men i motsetning til IS, avviser ikke partiet kalifat-periodene i mellomtiden som preget av verken kjetteri eller vantro. Ifølge HuT har islam utviklet seg i feil retninger, men partiet stempler ikke disse retningene

⁹⁰ Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn», s. 185

⁹¹ Videoforedrag av Elias Lamrabet, «En gradvis implementering av islam?», publisert 7.juli 2013 av Hizb ut-Tahrir Skandinavien's hjemmeside, lastet ned fra url:

<http://www.hizb-ut-tahrir.dk/foredrag.php?contentid=495&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=gradvis&startrow=7>

⁹² Hizb ut-Tahrir's publikasjoner, «Kalifatets Statsinstitusjoner», s. 111

eller andre med-muslimer som vantroende på lik linje med ikke-muslimer. Dette gjør imidlertid IS, noe vi kommer tilbake til i kapittel 4 om gruppenes fiendebilder. Disse aspektene skiller ideologiene betydelig fra hverandre, da en tilpasning av islam og en vilje til kompromiss ikke aksepteres av IS. De fornekter ethvert samarbeid med noen, og følger ingen internasjonale spilleregler på noe som helst nivå.

3.1.2 Det universelle aspektet

En fellesnevner i IS og HuTs forestillinger om idealsamfunnet er det universelle aspektet. For begge grupper kan alle verdens mennesker finne sin plass i idealsamfunnet. Ifølge Dabiq-magasinetts første utgave er kalifatstaten «where the Arab and non-Arab, the white man and black man, the easterner and westerner are all brothers.»⁹³ IS-propagandaen drypper av skjønnhetsidealisme, og et harmonisk og fredfullt samfunn illustreres med lekende barn og lykkelige mennesker i gatene, på shopping, eller i kafeer og restauranter. Det er tydelig at IS forsøker å skape et bilde om at idealsamfunnet er på god vei til å bli opprettet innenfor kalifatets grenser i Syria og Irak.

HuT hevder også at idealsamfunnet skal inkludere alle og enhver. I likhet med IS heter det i HuTs forfatningsutkast at: «Det er ikke tilladt for staten at udøve nogen diskrimination mellem statsborgerne i forbindelse med styret, retssystemet eller varetagelsen af anliggender og lignende», og at kalifatstaten er forpliktet til å «se på alle ud fra samme anskuelse, uanset race, religion, farve eller andet.»⁹⁴ Det må allikevel nevnes at inkludering for begge gruppene avhenger av ideologisk oppslutning, hvor avvik ikke tillates når det perfekte samfunn først er oppnådd. De universelle betingelsene er dermed begrenset av oppslutning og lydighet overfor islam og sharia.

Forskjellen mellom gruppenes forestillinger av idealsamfunnet er i metodene som forfektes i prosessen for å opprette dette. For både IS og HuT skal idealsamfunnet være et harmonisk samfunn uten krig og fiender, men IS bruker usedvanlig voldelige midler i denne prosessen. Tanken bak IS og deres voldelige midler er at idealsamfunnet kun kan opprettes etter at fienden er utslettet, og side om side med harmoniske tekster og bilder, avbildes derfor også massedrap og grusomme drapsmetoder på veien mot endemålet. På bakgrunn av dette fremmer IS-propagandaen et virkelighetsfjernt glansbilde av staten som ikke henger helt på greip med de faktiske forhold. IS har forfektet et terrorvelde av dimensjoner, og de

⁹³ Dabiq Magazine, utgave 1, «*The Return of the Khilafah*», s. 7

⁹⁴ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner «*Kalifatets Statsinstitusjoner*», s. 6-7

universelle aspektene som fremstilles i IS-propagandaen kan argumenteres for å drukne i en langt mer aggressiv retorikk.

IS sitt romantiserte propagandamateriale har imidlertid flere funksjoner. IS er i motsetning til HuT avhengig av rekruttering til staten, og forestillingene om idealsamfunnet er dermed noe overdrevet og romantisert. For eksempel fremmes det i Dabiq at emigrering til IS vil føre til tilgivelse for tidligere synder. På denne måten er IS-propagandaen utviklet for å få muslimer over hele verden til å emigrere til kalifatet. I denne sammenheng bør det nevnes at de første Dabiq-magasinerne var mer preget av et harmonisk materiale enn senere utgaver. Dette har sin forklaring i at IS opplevde et økende militært press av koalisjonen mot gruppen, og magasinet temaer fra 2015 og utover fokuserer mest på grensedragningen mellom, og bekjempelsen av fiender.

3.1.3 En frigjøringsprosess

Felles for IS og HuT er at idealsamfunnet skal være et befriende samfunn og et tilfluktsted for en historisk undertrykt muslimsk befolkning. Siden IS forsøker å opprette sitt idealsamfunn i Syria og Irak, beskrives kalifatet i Dabiq som: «the union of the mujahidin and the haven for the oppressed people.»⁹⁵ For HuT skal kalifatet likedan være «en frelsende bølge over verden».

Forskjellen ligger imidlertid i hva muslimene skal frigjøres fra, og hvilken rolle kalifatet spiller i denne frigjøringsprosessen. Årsaken er at ideologiene er utviklet ut fra deres forskjellige historiske kontekster. IS-ideologien har sitt utspring fra al Qaida, og ifølge deres ideologi skal idealsamfunnet og kalifatet befri arabiske land og områder fra hva de anser som vestlig imperialisme og undertrykkelse. Zarqawi, og senere IS, har supplert ideologien med elementer om apokalypse og dommedag.⁹⁶ Opprettelsen av idealsamfunnet er med dette en befrielse fra ondskap og verdens ende. Kalifatet er for IS den samlende muslimske instansen i hva de anser som en apokalyptisk kamp mot fienden.

HuT-ideologien er utviklet i en nokså annerledes kontekst, med utspring fra 1950-tallet og an-Nabhani. An-Nabhani var først og fremst bekymret over den vestlig-politiske innflytelsen på den arabiske verden, og i dag fremmer HuT likedan at kalifatet skal «befri ummah fra falske verdensanskuelser, feilaktige ideer, fordreide oppfatninger og fra å bli påvirket av

⁹⁵ Dabiq Magazine, utgave 5, «*Remaining and Expanding*», s. 32

⁹⁶ McCants, «*The ISIS Apocalypse*», s. 101-102

kufr-ideer og anskuelser.»⁹⁷ Verken HuT eller an-Nabhanis forestillinger er preget av apokalyptiske elementer, og det er primært vestlig-politiske ideologier og systemer som muslimene skal befris fra.

Det er først under det perfekte islamske samfunn at mennesket kan være fritt, mener HuT. I videoforedraget «En gradvis implementering av sharia?» hevder Lamrabet at sharia vil forhindre kufr i samfunnet, men at menneskene utover dette er frie til å «gjøre hva enn man vil». Han hevder for eksempel at kvinner har rettigheter og friheter i kalifatet, og at kvinner kun kan være frie under et islamsk styresystem. Dette er fordi sharia beskytter kvinners identitet og natur, som ifølge HuT er «å leve et liv i ro». Ifølge Lamrabet kan kvinner føle trygghet og tilhørighet i et islamsk samfunn uten å være redde for for eksempel å bli voldtatt, antastet eller seksuelt trakassert.⁹⁸ Det bør her nevnes at HuT ikke har de samme frihetsidealene etter vestlig målestokk, da det er sharia som skal regulere alle menneskelivets aspekter. Handlingsrommet utover sharia er dermed strengt begrenset.

3.2 Kalifatet

På et overordnet plan er forestillingene om idealsamfunnet rimelig like hos IS og HuT, men når det gjelder hvordan kalifatet skal formes er ideologiene svært ulike. Som med idealsamfunnet, har dette også sin årsak i ideologiene forskjellige opphav og kontekster.

For IS sprang ideene om kalifatet ut fra al Qaidas ideologi. Samtaler om temaet mellom Zarqawi og viktige nøkkelpersoner i al Qaida kan spores så langt tilbake som til 2001. I 2004 skal Zarqawi ha uttrykt et ønske om å etablere «islams hjemland» og en «abrahamisk region» i Irak.⁹⁹ Videre ble han direkte oppfordret av både Maqdisi, bin Laden og Zawahiri til å opprette en islamsk stat i Irak i 2005. Zarqawi var neppe noen statsviter, og statsprosjektet later til å ha ligget i andres hender. For eksempel ble Den islamske staten i Irak (ISI) først opprettet etter Zarqawis død i 2006, og herfra fikk gruppen mye hjelp fra tidligere embetsmenn og ministre fra Saddam Husseins tidligere styre i Irak.¹⁰⁰

Der Zarqawi neppe hadde kompetanse eller kunnskap om hvordan man etablerer en islamsk stat, var an-Nabhani både velutdannet innen islamsk rettsjurisdiksjon, og hadde flere års

⁹⁷ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Hizb ut-Tahrirs Ændringsmetode*», s. 32. «Kufr» er samlebetegnelsen for alt uislamsk, det vil si vantro. Flertall for vantroende er «kuffar».

⁹⁸ Elias Lamrabet, «*En gradvis implementering av islam?*»

⁹⁹ McCants, «*The ISIS Apocalypse*», s. 7-11. Betegnelsen «abrahamisk region» refererer til islamske områder under profetens tid.

¹⁰⁰ Hellestveit, «*Den islamske staten*» i red. «*Islamisme*», s. 220-221

erfaring som dommer ved sharia-domstoler i Jerusalem. An-Nabhani utviklet en metode og en strategisk plan for å opprette et kalifat, og hvordan denne skulle formes i den moderne verden. Disse forestillingene er sentrale i HuTs ideologi i dag. Ideologiske forskjeller mellom gruppene kommer tydelig frem i HuTs kritikk av IS-kalifatet. Denne kritikken kommer særlig tydelig frem på partiets danske nettsider, hvor det er mange som har innsendt spørsmål vedrørende IS. Hvem var den nye kalifen? Er kalifatet virkelig gjenopprettet? Og ikke minst; er det nye kalifatet legitimt med islam?

3.2.1 Det legitime grunnlaget

HuT, som har arbeidet for gjenoppsettelse av kalifatet i over seksti år, var kjapt ute med å stemple IS-kalifatet som illegitimt. Ifølge HuT har ikke IS fulgt en korrekt profetisk metode for hvordan et kalifat skal etableres, som er knyttet til «shura» (konsultasjon). Det vil si at kalifatet må opprettes på bakgrunn av konsensus og samhandling blant alle verdens muslimer. På denne måten skal kalifatet representere hele den muslimske ummah, og ikke bare små deler av den. HuT påpeker for eksempel at IS og deres tilhengere utgjorde kun noen tusen medlemmer i 2014.¹⁰¹ Ifølge partiet må muslimene samles innunder deres ideologi, og tidspunktet for å opprette et kalifat er dermed fremdeles langt unna. Dette synspunktet har for øvrig også likhetstrekk med al Qaidas forestillinger om kalifatet, hvor både bin Laden og Zawahiri fremmet kritiske innvendinger knyttet til konseptet om shura mot IS-kalifatet i 2014.

En annen forutsetning som ifølge HuT må være på plass før en kalifatoppsettelse, er at muslimene må ha autoritet over området kalifatstaten skal opprettes innenfor. Ifølge partiet har ikke IS hatt noen legitim autoritet i verken Syria eller Irak, og de har heller ikke kunnet tilby sikkerhet og beskyttelse til befolkningen. Ifølge HuT skal kalifatet skal være et samlende element for alle verdens muslimer, og i likhet med bin Laden og Zawahiri, hevder de at IS kun har bidratt til videre splittelse av muslimer. Partiet hevder for eksempel at IS-kalifatet har ført til at «begrebet Khilafah smadres ned fra sin mægtige status og sin enorme betydning for muslimerne.»¹⁰² HuT latterliggjør også selve erklæringen av IS-kalifatet på verdensbasis, hvilket skjedde via Facebook. De mener nemlig at den riktige erklæringen skal være «en stor begivenhed, der vil ryste hele verden, og dens rødder vil være stabile i jorden.»

¹⁰¹ Elias Lamrabet, «En gradvis implementering av islam?»

¹⁰² Ata Abu al-Rashta, Hizb ut Tahrirs globale leder, «Vedrørende det som er blevet erklæret af ISIS om etableringen af Khilafah», publisert 2.juli 2014 av Hizb ut-Tahrir Skandinavien, lastet fra url: <http://hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=582&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=ISIS&startrow=14>

På bakgrunn av de ovenfor nevnte punktene avviser HuTs globale leder, Ata Abu al-Rashta, IS-kalifatet som «blot retorik uden nogen vægt, og det er på samme måde som med dem, der har erklæret Khilafah tidligere uden dennes virkelighed på landjorden eller bestanddelene.»¹⁰³

IS derimot, har utfordret den konvensjonelle læren om hvordan man oppretter et kalifat. Hvorfor vente når muligheten var der? IS var utålmodige, og hadde i 2014 opparbeidet seg kontroll over områder som andre jihadistiske grupper kun hadde drømt om.¹⁰⁴ Ifølge IS trenger man ikke overta islamske regimer, eller å overtale disse til å etablere et kalifat – man kan erobre områder og erklære et kalifat uten støtte fra de muslimske massene. At kalifatetableringen ikke stemte overens med profetiske metoder var kanskje ikke meningen. Kalifatstuntet kom på bakgrunn av apokalyptiske forestillinger, da kalifatet anses som eneste løsning i kampen mot «det onde». Ifølge IS plikter også muslimer å avgi bay'ah og adlyde kalifen, spesielt siden apokalyptiske omstendigheter krever dette ettersom verden anses som på randen til evig fortapelse. Forestillinger om apokalypse og endetid utgjorde dermed en utmerket unnskyldning for *ikke* å følge en profetisk metode.¹⁰⁵

IS må ha visst at andre muslimer ville være skeptiske til deres kalifat-prosjekt, og har imidlertid forsøkt å legitimere kalifatet etter profetiske metoder. I kjølvannet av kalifatopprettelsen fikk Turki ibn Mubarak al-Bin'ali oppgaven å legitimere kalifatprosjektet. For eksempel hevdet han at profeten heller ikke hadde full autoritet og kontroll over sine områder i enkelte perioder, og at den aller første kalifen, Abu Bakr, i en periode mistet nærmest alt islamsk territorium, for å så gjenerobre disse senere i sin kalifperiode.¹⁰⁶ Dette indikerer at IS ser det som viktig å referere til profeten og hans metoder. Allikevel later det til at den apokalyptiske «unntakstilstanden» legitimerer deres handlinger.

IS representerer en sterk opportuniste da de grep sjansen til å opprette et kalifat da sjansen bød seg. HuT besitter verken territorium eller politisk makt over noe område i verden. Det fremstår derfor som noe ironisk at HuT faktisk tilbød Khomeini kalifittelen i 1979. I kjølvannet av revolusjonen i Iran utsendte partiet en delegasjon for å oppfordre ayatollahan til å se bort ifra nasjonale og sekteriske grenser, og heller etablere et islamsk kalifat for alle verdens muslimer. Dette viser imidlertid at HuT motstred den profetiske kalifat-metoden som de fastholder i dag, og antydnet at partiet *kunne* overskride islamske retningslinjer hvis sjansen

¹⁰³ Ata Abu al-Rashta, «Vedrørende det som er blevet erklæret af ISIS om etableringen af Khilafah»

¹⁰⁴ McCants, «The ISIS Apocalypse», abstrakt

¹⁰⁵ McCants, «The ISIS Apocalypse», s. 117-118

¹⁰⁶ McCants, «The ISIS Apocalypse», s. 115-116

først bød seg. At partiet besitter en slik opportunistisk tankegang blir enda tydeligere ettersom kalifatet ville hatt sitt utspring i en sjia-islamisk kontekst, da HuT er en sunni-islamisk organisasjon.¹⁰⁷ Khomeini var imidlertid mer interessert i å opprette en demokratisk-inspirert islamisk republikk innenfor fastsatte nasjonale grenser. Khomeini omfavnet dermed et mer vestlig statskonsept, noe HuT i ettertiden sterkt kritiserte ham for.¹⁰⁸

Indikasjoner på at HuT besitter en slik opportunistisme kan også spores i tiden rundt den arabiske våren i 2010-2011. I *Khilafah*-magasinet fra mars 2011 heter det for eksempel at «The Khilafah is now!», og videre står det: «What we observed in Egypt and Tunisia has not been a victory for secularism, but a celebration of people's desire for change.»¹⁰⁹ Dette antyder at partiet er villig til å utnytte kaotiske situasjoner i Midtøsten for å oppnå politisk makt. I etterkant av 2014 er propagandaen imidlertid mer fokusert på at en islamisk stat må opprettes etter en korrekt profetisk metode. Dette er antakelig IS sin fortjeneste, da partiet så nødvendigheten av å stemple IS-kalifatet som et illegitimt prosjekt.

3.2.2 Valg av statsoverhode

En annen ideologisk forskjell på HuT og IS er prosessene rundt valg av statsoverhode i kalifatet. På samme måte som kalifatet må være et ubestridt ønske i ummah, må kalifen oppnevnes av muslimene etter samme prinsipp. I *Kalifatets Statsinstitusjoner* står det følgende om kalifen: «Kaliffens realitet er, at han er stedfortræder for ummaen inden for styret og autoriteten og i gjennomførelsen af sharialovene, da han bliver indsat af muslimerne. Han bliver derfor ikke kalif, medmindre ummaen giver ham bay'ah.»¹¹⁰ Det er derfor tale om en slags vekselvirkning mellom muslimene og kalifen, hvor kalifen *må* ha støtte og lojalitet i ummah, som i gjengjeld skal styre til hva som er muslimenes beste og deres interesser. Ifølge HuT har denne vekselvirkningen aldri funnet sted i IS, da IS har erobret sine områder og tvang borgerne til lydighet. IS-kalifen anses dermed som en urettmessig tittelarvtaker ettersom prosedyren for valg av statsoverhode ikke overensstemmer med islamske retningslinjer.

HuTs føringer for hvordan muslimene skal oppnevne en kalif beskrives i partiheftet «Forfadringsutkast til Khilafah-staten». Ifølge forfatningsparagraf nr. 22 skal kalifatssystemet baseres på de fire følgende grunnprinsippene:

¹⁰⁷ Pankhurst, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 190-193

¹⁰⁸ Pankhurst, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 186-187

¹⁰⁹ *Khilafah*-magazine, utgave fra mars 2011, «*The Time for Real Change*», s. 3

¹¹⁰ *Hizb ut-Tahrir*s publikasjoner, «*Kalifatets statsinstitusjoner*», s. 22

1. Suvereniteten tilkommer sharia, og ikke folket
2. Autoriteten tilkommer ummah.
3. Valg av kalif er muslimenes plikt
4. Kalifen har aleneretten til å vedta sharialover, og det er han som vedtar forfatningen og de øvrige lover.¹¹¹

Ifølge punkt. 2 i forfatningsparagrafen skal autoriteten i samfunnet tilkomme ummah. I videoforedraget «En gradvis implementering av sharia?», spør Lamrabet hvor Baghdadi har hentet sin autoritet fra. Ifølge partiet har IS skapt illusjonen om Baghdadis rett til å styre over en og en halv milliard muslimer som verken har ønsket eller utpekt han som kalif. IS på sin side anser Baghdadi som legitim arvtaker ved å vektlegge hans angivelige familiære bånd til profetens fetter, Ali.¹¹² I tillegg hevder de han var en svært karismatisk person med mer religiøs utdanning enn de fleste andre makthavere i Midtøsten.¹¹³

At HuT-kalifen skal være folkevalgt betyr imidlertid ikke at ideologien har demokratiske trekk basert på folkesuverenitetsprinsipper. Vestlige ideer om «fri vilje» og «folkestyre» avvises av partiet som en myte. Dette stadfestes også i punkt 1, da HuT anser demokrati som motstridende til islam. Selv om ummah tillegges retten til å velge statsoverhode, tilfaller samfunnssuvereniteten kalifen og sharia slik det beskrives i punkt 2 og 4 i forfatningsparagrafen. Allikevel kan det spores vestlig-demokratiske trekk i HuT-ideologien, da kalif-systemet skal ha flere maktbalanserende elementer. Prinsippene om at kalifen skal regjere i overensstemmelse med ummah er ett av dem, men i tillegg skal et sharia-råd overse kalifens maktutøvelse.¹¹⁴ Disse ideene ble fremmet allerede i an-Nabhanis skrifter fra 1953.

Ifølge HuT kan ikke kalifen avsettes med mindre han utøver «åpenbar kufr», men utover dette later det til at kalifen skal være enerådig når han først er valgt. I forfatningsutkastets paragraf 35 heter det for eksempel at «kalifen er staten», og i paragraf 21 påpekes det at muslimenes bay'ah til kalifen er som en bindende guddommelig kontrakt mellom regent og befolkning.¹¹⁵ ¹¹⁶ Ifølge forfatningsutkastet skal kalifen videre ha monopol over utnevnelsen av statlige embeter som ministre, generaler og dommere, og han har full kontroll over statens politikk, lovarbeid og økonomi. Ikke minst har han ansvaret for å implementere sharia i

¹¹¹ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «Forfatningsudkast til Khilafah-staten», s. 10-11

¹¹² McCants «The ISIS Apocalypse», s. 117

¹¹³ Hellestveit, «Den islamske staten» i red. «Islamisme» s. 218

¹¹⁴ Pankhurst, «Hizb ut-Tahrir», s. 59

¹¹⁵ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «Forfatningsudkast til Khilafah-staten», s. 14

¹¹⁶ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «Forfatningsudkast til Khilafah-staten», s. 10

samfunnet, som også stadfestes i punkt 4 av grunnprinsippene på forrige side.¹¹⁷

Forskjellen mellom IS og HuTs forestillinger om kalifen er om han må oppnevnes av ummah eller ikke. Dessuten må kalifen ifølge HuT sørge for å styre etter hva som er til beste interesse for muslimene. Når det er sagt, er hva som anses som det beste for muslimene ulikt i de to gruppene. Både HuT og IS anser seg selv som en islamsk fortropp som skal redde religionen og muslimene fra dekadanse og forfall, og i IS sitt tilfelle også fra apokalypse. Sistnevnte faktor er avgjørende for IS og deres handlinger. På bakgrunn av apokalypse og endetidsforestillinger anser IS prosessene for både opprettelsen av kalifatet og utvelgelsen av kalif som legitime. For HuT, som ikke er preget av apokalyptiske elementer, sammenfaller ikke IS og deres metoder med islamske retningslinjer for opprettelsen av et kalifat eller valg av kalif.

3.2.3 Implementering av sharia

Gruppene har også ulike forestillinger om hvordan sharia som lovsystem skal implementeres og praktiseres i kalifatet. IS fører en disiplinert og brutal håndhevelse av sharia-straffer i områdene de besitter, noe som ifølge HuT er en feil implementering av sharia, da den ikke overensstemmer med hva de anser som en korrekt profetisk metode.

Det er her et viktig ideologisk skille. HuT ønsker en full implementering av sharia i sitt idealsamfunn, men i motsetning til hva IS mener, skal lovsystemet innføres i en gradvis prosess. I «En gradvis implementering af Islam?» hevder Lamrabet at det ikke er mulig å påtvinge sharia eller andre brutale metoder på et samfunn som verken kjenner lovene ordentlig eller har levd under et riktig islamsk styresett tidligere.¹¹⁸ For HuT gjelder dette alle verdens samfunn, siden de hevder at et riktig islamsk samfunn ikke har eksistert siden 600-tallet.

IS-praktiseringen av sharia stemples av HuT som umenneskelig, og for å motbevise at en slik praksis er riktig, henviser Lamrabet til konkrete profetiske eksempler som tilsier noe annet enn det IS forfekter. Ifølge Lamrabet foregikk innføringen av nye lover under profetens tid i form av gradvise prosesser, som for eksempel profetens forbud mot alkohol og gambling. Først kom forbudet mot alkohol under bønn ettersom enkelte medlemmer stadig var beruset i slike sammenhenger, mens det endelige forbudet ble innført ved et senere tidspunkt. Et annet argument som også trekkes frem av HuT er at Koranens åpenbaring fant sted over en periode

¹¹⁷ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «Forfatningsudkast til Khilafah-staten», s. 10-12

¹¹⁸ Elias Lamrabet, «En gradvis implementering av islam?»

på tjuetre år. På denne måten har en gradvis implementering av islam alltid har vært normen.¹¹⁹

Ifølge HuT er dårlige vilkår og fattigdom primærproblemer som må hankses med før sharia kan innføres i et samfunn. Lamrabet påpeker for eksempel at det ikke hjelper å hugge hånden av et menneske i et samfunn som lider. I et samfunn uten grunnleggende stabilitet eller sikkerhet hevder han at tyveri og andre forbrytelser ikke er uvanlig. Man kan dermed ikke straffe forbrytere etter vanlig islamsk lov. Lamrabet hevder allikevel at sharia skal være gjeldende i flere ulike straffesaker, men at «sharias barmhjertighet» heller skal bidra til «å bringe folket sammen». Ifølge Lamrabet kan en morder for eksempel søke tilgivelse eller betale blodpenger. Hvis han motsetter seg å betale blodpenger eller å søke tilgivelse kan vedkommende imidlertid henrettes.¹²⁰

IS' håndheving av et kompromissløst sharia-system har ført med seg praktiseringen av hudud-straffer, en rekke religiøst-kulturelle straffemetoder brukt under islams tidlige år. Et lekket statsdokument fra IS, oversatt av al-Tamimi, viser at en brutal håndhevelse av sharia er kodifisert som statens lovsystem. Et dokument som henviser til en dødsdom lyder for eksempel:

«The witnesses proved the defendant's blasphemy against the Prophet (SAWS), and that by the proof of a man and three women, and although the woman's testimony is not accepted in hudud, these testimonies are to be taken as indicative of the defendant's bad conditions as he did not condemn disbelief specifically or establish it. And it also became clear that he has strong links with the Turkish consulate and also has links with the Lebanese government and he did not condemn that. Therefore he will have fallen into apostasy through these links, so I have judged that he must be killed for apostasy.»¹²¹

Videre beskriver et annet statsdokument fra 2014 hva som kan karakteriseres som hudud-staffer. Blant annet kan kvinner og menn steines til døde for sex utenfor ekteskapet, drepes hvis de er blasfemiske overfor profeten eller religionen, drepes og korsfestes hvis de har bedrevet tyveri eller mord, og få amputert høyre hånd og venstre bein eller omvendt for større tyverier.¹²² Homoseksualitet er også strengt forbudt, og ifølge dokumentet kan homoseksuelle henrettes ved steining. Gruppen forfekter også mer grusomme straffemetoder, som for

¹¹⁹ Elias Lamrabet, «*En gradvis implementering av islam?*»,

¹²⁰ Elias Lamrabet, «*En gradvis implementering av islam?*»,

¹²¹ Al-Tamimi, «*Archive of Islamic State Administrative Documents*»

¹²² Aymenn Jawad al-Tamimi, «*Archive of Islamic State Administrative Documents*», publisert 27.jan 2015, hentet fra url: <http://www.aymennjawad.org/2015/01/archive-of-islamic-state-administrative-documents>

eksempel å dytte homoseksuelle personer utfor bygninger fastbundet til en stol. Selv om homoseksualitet, tyveri, og utenomekteskapelig sex også er ting HuT anser som syndige, står IS håndhevelse og praktisering av sharia i dyp kontrast til HuTs forestillinger om sharias funksjoner i et samfunn.

Det bør også nevnes at IS og deres implementering av et brutalt voldsmonopol basert på sharia og hudud, kan ha vært nødvendig for kontroll og vedlikehold av samfunnsstrukturen under turbulente omstendigheter. De siste årene har IS befunnet seg i politisk kaos og borgerkrig, og ifølge jihad-researcher Aymenn al-Tamimi er lov- og sanksjonssystemet i IS viktige nøkkelfaktorer til gruppens vellykkede statsetablering i Syria og Irak.¹²³ For HuT, som ikke besitter et eget område eller befinner seg i en krigssituasjon, er argumentasjonen for sharia kun av religiøse grunner. På bakgrunn av deres kontekst faller nødvendigheten av en absolutt implementering av sharia naturlig nok bort. Men ifølge HuT skal også en strengere og disiplinert sharia tiltre i sin fullstendige form etter at idealsamfunnet er opprettet. Det vil si først når menneskene er indoktrinert i et islamsk samfunn og under islamsk lov. Tanken bak er allikevel at brutale sharia-lover ikke skal være nødvendige i det perfekte islamske samfunn.

3.2.4 Gjeninnføringen av slaveriet

Et annet aspekt som tydelig skiller de to ideologiene fra hverandre er forestillingen om slavehold i kalifatet. Siden IS vil opprette idealsamfunnet som blåkopi av middelaldersamfunnet under rashidûn, hører gjeninnføringen av slaveriet med i den moralske tilbakevendelsen til et «ekte» islamske samfunn.

Slaveriet ble forsøkt innført i IS-staten allerede i 2014. I Dabiq-magasinet's fjerde utgave hevder IS i artikkelen «The Revival of Slavery Before the Hour» at slaveriet har vært undergravd i århundrer, men at det nå med stolthet kan gjeninnføres i kalifatet. Artikkelen konkluderer for eksempel med at yazidiene, en religiøs minoritet som IS forfulgte i kjølvannet av kalifatetableringen, kunne regnes som «mushrikin» (polyteister), og kunne ifølge IS tas som slaver.¹²⁴ Temaet dukker opp igjen i Dabiqs niende utgave i en artikkel angivelig skrevet av en kvinne. Artikkelen er gjennomsyret av en overdreven romantisering av slaveriet, og hevder at slaveri må anses som en barmhjertighet heller enn ondskap. For

¹²³ Aymenn Jawad al-Tamimi, «*The Islamic State's Security Apparatus Structure in the Provinces*», publisert 2. aug 2017 ved «Jihadology», lastet fra url: <https://jihadology.net/2017/08/02/the-archivist-the-islamic-states-security-apparatus-structure-in-the-provinces/>

¹²⁴ Dabiq Magazine, utgave 4, «*The Failed Crusade*», s. 14

eksempel kan slavekvinner gjennom sine roller kvittes med synd og frigjøres i den forstand at de blir «hard-working, diligent seekers of knowledge» gjennom islam.¹²⁵ Sannheten er vel snarere at alternativet er henrettelse.

HuT er av en annen oppfatning når det gjelder slaveri, som de hevder ikke hører hjemme i verken islam eller islamske tradisjoner. Dette er også tydelig i partiets publiserte materiale, da temaet om slaver ikke nevnes i verken *Islams system, Det partimæssige forfatningsudkast* eller *Hizb ut-Tahrirs opfattelser*. I *Kalifatets statsinstitusjoner* heter det imidlertid at: «en slave ejes af sin herre og har ingen råderet over sig selv, og med desto større ret har slaven heller ikke råderet over andre og dermed heller ikke noget værgemål over folk.»¹²⁶ Dette er imidlertid bare beskrivelser av en slave, og skrevet i sammenheng med en redegjøring for hvem som kan utnevnes til kalif og hvem som ikke kan det.

Videre hevder HuT at Vesten bruker slaveri-konseptet som propagandaoppspinn for å krenke islam, og i HuT-artikkelen «The Islamic View on Slaves and Slavery» heter det for eksempel at: «Some even go as far as believing a future Khilafah would re-introduce slavery to the world.» Å anta at et kalifat vil gjeninnføre slaveriet er kanskje ikke rart tatt IS-kalifatets tendenser i betraktning, men artikkelen er tross alt skrevet seks år før opprettelsen av IS. Ifølge HuT hører ikke slaveri hjemme i et islamsk samfunn, selv om de anerkjenner at slaveriet var en vesentlig del av samfunnskulturen på tidlig middelalder. Men i motsetning til IS, som fremstiller slaveriet som del av islamsk tradisjon og kultur, hevder HuT at islam bidro i slavenes frigjøringsprosesser. Ifølge artikkelen innførte for eksempel profeten og hans etterkommere lover som gjorde det mulig å befri slaver som gode gjerninger i samfunnet. En slave kunne for eksempel betale seg fri, og kvinnelige slaver kunne stige i rang som hustru gjennom å føde sin herres barn.¹²⁷

En del av IS' argumentasjon for slaveriet er at profeten tok slaver i etterkant av militære triumfer og erobringer. HuT påpeker her at profetens handlinger må forstås i lys av sin historiske kontekst, og at middelalderens situasjoner aldri vil gjenta seg i moderne tid. Derfor er praksisen med å ta slaver feil i dagens samfunn. Artikkelen konkluderer med at «there are

¹²⁵ Dabiq Magazine, utgave 9, «*They Plots and Allah Plots*» s. 46-48

¹²⁶ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Kalifatets Statsinstitusjoner*», s. 28

¹²⁷ Khilafah for Hizb ut-Tahrir, «*The Islamic View on Slaves and Slavery*», publisert 13.mai 2008, lastet ned fra url: <http://www.khilafah.com/theislamic-view-on-slaves-and-slavery/>.

no situations where slavery would return in a future Khilafah.»¹²⁸

3.3 Kalifatets struktur og oppbygning

HuTs forestillinger om kalifatets struktur og administrasjon kan sammenliknes med IS. I første rekke hadde gruppene et forskjellig utgangspunkt. Der HuT har et grunnlag i an-Nabhanis ideer for hvordan kalifatstaten skal oppbygges og administreres, startet IS-staten med mer eller mindre blanke ark fra ISI-perioden i 2006. ISI omtales ofte som en «papirstat», som verken hadde et velutviklet byråkrati eller ledelse.¹²⁹

Ifølge al-Tamimi hadde ISI-staten allerede i april 2007 opprettet et ministerkabinett bestående av elleve departementer. Disse var: et førstedepartement, som antakelig var det høyeste organet i staten, deretter flere departementer for krig, offentlige relasjoner, offentlig sikkerhet, media, olje, sharia, fengsel, jordbruk og fiske, og helse.¹³⁰ Ut ifra egne studier hevder al-Tamimi allikevel at ISI så sent som i 2011 ikke kunne karakteriseres som en reell stat, men at den heller fungerte som en slags mafia-organisasjon uten territoriell kontroll til å utøve sin politikk.¹³¹ Mafia-liknende aktiviteter kan for eksempel spores helt tilbake til 2003 ettersom gruppen siden den tid har utnyttet transnasjonal svartebørs i Midtøsten for blant annet smugling av olje, våpen, narkotika og andre kulturskatter. Gruppen krevde for eksempel også betaling fra firmaer og bedrifter i egne kontrollerte områder, ved for eksempel å innføre nye «skatter» i samfunnet. Deriblant var den islamske zakah-skatten, en form for «almisse» som ble introdusert av profeten på 600-tallet.¹³²

De første tegnene på en prototype av et styresett kom etter ekspansjonen til Syria og etableringen av ISIL i april 2013.¹³³ Men ifølge al-Tamimi kan heller ikke ISIL kvalifiseres som en stat på dette tidspunktet. Gruppen kontrollerte store deler av Syria, men de hadde ingen enhetlig kontroll over dette området. Dette endret seg med utbruddet av opprør mellom IS og andre islamistiske grupperinger i 2014. Først etter erobringen av storbyen Mosul i Irak, presenterte IS et reelt statsliknende prosjekt i juni samme året.¹³⁴ Al-Tamimi hevder at IS-

¹²⁸ Hizb ut-Tahrir «*The Islamic View on Slaves and Slavery*»

¹²⁹ McCants, «*The ISIS Apocalypse*», s. 42-43

¹³⁰ Aymenn Jawad al-Tamimi, «*Archive of Islamic State Administrative Documents*»

¹³¹ Hellestveit, «*Den islamske staten*» i red. «*Islamisme*», s. 226

¹³² Ved å kreve zakah-skatt fikk IS-staten 2,5 % av borgernes kapital.

¹³³ Aymenn al-Tamimi, «*The Evolution in Islamic State Administration: The Documentary Evidence*», ved «*Perspectives on Terrorism*», url: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/447/html>

¹³⁴ Aymenn al-Tamimi, «*The Evolution in Islamic State Administration: The Documentary Evidence*»

kalifatet siden 2014 har utviklet et sterkt og velfungerende statsbyråkrati med en sentralisert kontroll over sine områder.

3.3.1 Sentralstyre og infrastruktur

I både IS og HuTs kalifater skal kalifen som den øverste politiske instans, og utover dette skal det statlige byråkratiet bestå av en rekke departementer (diwan) og andre institusjoner. I en IS-rapport av al-Tamimi nevnes femten forskjellige departementer med egne avdelinger og kontorer innad i de forskjellige provinsene. Dette mot HuTs tolv nevnte departementer og institusjoner fra partiboken *Kalifatets Statsinstitusjoner*. (Se figur.1)

Hizb ut-Tahrir	Den islamske staten
1. Assistentene	1. Forsvarsdepartementet
2. De eksekutive vesirer	2. Departementet for offentlig sikkerhet
3. Guvernørene	3. Utenriksdepartementet
4. Departementet for Intern Sikkerhed	4. Departementet for finans og valuta
5. Krigsdepartementet (Militæret)	5. Departementet for islamske domstoler
6. Utenriksdepartementet	6. Landbruksdepartementet
7. Rettsvesenet	7. Mediedepartementet
8. Industridepartementet	8. Departementet for misjon og religiøs kontroll av moskeer.
9. Forvaltningsinstitusjonen	9. Utdanningsdepartementet
10. Statskassen	10. Departementet for stamme-diplomati
11. Mediedepartementet	11. Moralpolitidepartementet
12. Ummah-rådet	12. Helsedepartementet
	13. Departementet for olje og antikviteter
	14. Departementet for park og anlegg
	15. Departementet for fatwaer og indoktrinering

Figur 1: Oversikt over departementer og institusjoner i Hizb ut-Tahrir og Den islamske statens kalifater.^{135 136}

¹³⁵ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Kalifatets Statsinstitusjoner*», s. 5-7

¹³⁶ Aymenn al-Tamimi, «*The Evolution in Islamic State Administration: The Documentary Evidence*»

Et større omfang av departementer og institusjoner i IS er naturlig nok grunnet at kalifatprosjektet har vært en historisk realitet. Ellers virker det som forestillingene om sentralstyre og statsadministrasjon i stor grad samsvarer i begge gruppene. Det later heller ikke til at HuT har noen kritiske innvendinger til IS-statens administrative oppbygning.

Videre skal både HuTs og IS sentralorganisasjoner operere med en rekke provinser (wilayat) som hver for seg skal styres av en statsguvernør (wali), med ansvar for å opprettholde kontroll over regionene.¹³⁷ I IS sitt tilfelle ser disse provinsene ut til å være delt mellom øst og vest, der de østlige provinsene trolig refererer til områder i Irak, og de vestlige til områder i Syria.¹³⁸ Ifølge al-Tamimi har IS-staten utøvet en sentralisert kontroll og oversikt gjennom en velfungerende administrasjon og et statlig byråkrati. Dette fordi IS-kalifatet har et desentralisert administrativt system ved at de overordnede departementene opererer med mindre enheter i de forskjellige provinsene. I IS-systemet er det dermed en desentralisering av politisk myndighet til mindre departementer, organer og andre lokale forvaltningsapparater innad i hver provins. For eksempel skal de mindre provinsdepartementene styres av en «amir», men amirene må allikevel forholde seg til guvernøren i det overordnede sentraldepartementet. Amiren kan heller ikke utnevne egne offiserer eller andre stillingsposisjoner i sektorene, og andre sentrale saker må videresendes og godkjennes av det overordnede departementet. Ifølge al-Tamimi er de mindre departementene også pliktige til å avlegge månedlige rapporter til hovedkontorene.¹³⁹

Dette likner i stor grad på hvordan kalifat-administrasjonen skal se ut slik det fremstilles i HuTs partibok *Kalifatets Statsinstitusjoner*. HuT ser for seg at hver region eller provins skal oppdeles i flere administrative enheter, hvor hver enhet kalles en «kommune». Disse deles videre opp i mindre administrative enheter som kalles «kvarterer». Kvarterene skal ledes av en administrator, og dette vervet er tilknyttet forvaltningsinstitusjonen.¹⁴⁰ Det later til at administratorembetet samsvarer med amir-embetet i IS. I HuT er amir-tittelen forbeholdt verv i assistent- og vesir-institusjonene, det vil si kalifens nærmeste krets. Ved å analysere gruppenes forestillinger og kalifatets administrative struktur, ser det ut til at både HuT og IS foretrekker denne administrative diwan-strukturen. Denne administrative styreform ble

¹³⁷ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Kalifatets Statsinstitusjoner*», s. 81

¹³⁸ Aymenn al-Tamimi, «*The Evolution in Islamic State Administration: The Documentary Evidence*»

¹³⁹ Aymenn al-Tamimi, «*The Evolution in Islamic State Administration: The Documentary Evidence*»

¹⁴⁰ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Kalifatets Statsinstitusjoner*», s. 81

introdusert under rashidûn, og ble også brukt under både Abbaside- og Ummayade-kalifatet i senere tid.¹⁴¹

Siden 2014 har IS forsøkt å vise at de besitter en velutviklet stat med en god infrastruktur på lik linje med andre moderne stater. I både første og andre utgave av Dabiq hevdes staten å være i stand til å tilby sine borgerne en rekke samfunnstjenester, som for eksempel gode helse- og utdanningstilbud. Under artikkelen «Healthcare in the Khilafah» i Dabiq-magasinet niende utgave annonseres det for eksempel at staten skal åpne nye utdanningsinstitusjoner for medisinstudier i Raqqa og Mosul.¹⁴² Videre illustreres det statistikker fra kirurgiske inngrep og andre behandlinger fra sykehussektoren i Aleppo-provinsen.

I propagandaen fremstiller IS at staten besitter en velfungerende infrastruktur, men også lekket statsmateriale fra IS viser at infrastrukturen er bedre enn man skulle tro. Ifølge al-Tamimi har IS-staten vært kapabel til å håndtere det meste, da den innsamlede statsdokumentasjonen han legger frem inkluderer alt fra finansieringsbeviser utstedt av departementet for finans og valuta, dokumentasjon på utarbeidelse av nye gater og bygninger i Raqqa, til regulering av fiske og økologisk liv i elver og sjøer. Det sistnevnte eksemplet er også noe ufrivillig komisk ettersom staten forbyr bruken av eksplosiver og strøm som kan skade livet i sjøen.¹⁴³

For HuT er det «forvaltningsinstitusjonen» som skal regulere samfunnets interesseområder. Disse interesseområdene beskrives som «ethvert offentlig anliggende, såsom statsborgerskap, transport, møntprägning, utdanning, sundhed, landbrug, beskæftigelse, veje og andet.» Institusjonens formål er «opførelsen og etableringen af disse afdelinger, styrelser og kontorer er at fremme statens anliggender og varetage de almene interesseområder.» Hver avdeling innen disse områdene skal ifølge HuT ledes av en avdelingsdirektør. På bakgrunn av dette hevder HuT at samfunnet i kalifatet vil være preget av «den interne stabile tilstand».¹⁴⁴ Den videre utdypningen forblir vag, men det er ikke overraskende at slike temaer har mer utbredt og utdypet i IS ettersom de allerede har opprettet deres kalifat-stat.

¹⁴¹ Goksoyr, Geir, MA-oppgave, «*Fra Al Qaida til Den islamske staten – en ideologisk sammenlikning*», masteravhandling i historie, Universitetet i Oslo. s. 92

¹⁴² Dabiq Magazine, utgave 9, «*They plots and Allah plots*» s. 25-26

¹⁴³ Goksoyr, «*Fra al Qaida til Den islamske staten*», s. 90

¹⁴⁴ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Kalifatets statsinstitusjoner*», s. 140-143

3.3.1 Voldsmonopol og sikkerhetsnettverk

Å besitte et strengt sikkerhetsnettverk står sentralt i begge ideologier, og dette er kanskje ikke så overraskende, da både HuT og IS representerer en styreform med full statlig kontroll og regulering av samfunnet. Som tidligere nevnt, skal det dog nevnes at HuT har løsnet opp i forestillingene om sharia og dens funksjoner i et samfunn. Ifølge IS-propagandaen besitter staten et veletablert og sofistikert sikkerhet- og etterretningsapparat. I Dabiq-magasinet's første utgaver illustreres det hvordan staten aktivt hankses med forbrytere og kriminelle. For eksempel viser magasinene hvordan det islamske politiet beslaglegger ulovlige artikler som våpen, narkotika og nikotin-varer. I Dabiq's første utgave avbildes henrettelsen av landeveisrøvere, og i andre utgave avbildes en kvinne som straffes for utukt ved steining.¹⁴⁵

I IS tilfaller ansvaret for intern sikkerhet et sikkerhetsdepartement, som skal regulere samfunnet både på et provinsielt og på et lokalt nivå. Det statlige sikkerhetsapparatet består av et islamsk sikkerhetspoliti, et militærpoliti, et eget moralpoliti, og lokale geriljamilitser som alle har ulike ansvarsområder i samfunnet.¹⁴⁶ Men det mest særegne ved sikkerhetsnettverket i IS er lokalmilitsen, «Mudahmah». Militsen omtales som IS-statens «gale hunder», og er ofte avbildet kjørende rundt i sine sorte Jeep-trucker, veivende med sorte flagg og våpen. Offisielt tilhører militsen Forsvar- og krigsdepartementet, og har ifølge al-Tamimi tilsvarende rettigheter som politiet til å foreta arrestasjoner og mindre operasjoner mot både sivilbefolkning og fiender. Mudahmah-militsen kan sammenliknes med den paramilitære avdelingen i Hitlers Tyskland, «Sturmabteilung», altså nazistenes gatetropper privilegert med alle rettigheter og opererte utenfor loven. For eksempel er Mudahmah-militsen den eneste instansen i IS-staten som har mer eller mindre «frie tøyler», da de ifølge al-Tamimi ikke overvåkes av verken politiet eller av sharia-domstoler.¹⁴⁷

I HuT skal Departementet for intern sikkerhet sørge for «opretholdelsen af statens interne sikkerhed». I *Kalifatets Statsinstitusjoner* fremstilles sikkerhetstjenestens viktigste oppgaver i samfunnet som å beskytte staten fra frafall i islam og å hindre statlige opprør. Frafall og opprør forstås imidlertid som det samme, ettersom frafall defineres som «opstand mod staten, hvilket enten sker gjennom undergravende og ødelæggende aktiviteter såsom strejker, besættelse af vitale centre i staten og ophold heri, samt overgreb på private ejendomme,

¹⁴⁵ Dabiq Magazine, utgave 2, «The Flood», s. 36

¹⁴⁶ al-Tamimi, «The Islamic State's Security Apparatus Structure in the Provinces»

¹⁴⁷ Jonathan Spyer and Aymenn Jawad al-Tamimi, «Syria's ISIS Crucifying Opponents, Justifying Horror with Quran Passages», Middle East Forum, lastet ned fra url: <https://www.meforum.org/articles/2014/syria-s-isis-crucifying-opponents,-justifying-horr>

offentlige eiendomme eller statslige eiendomme, eller væbnet oppstand mot staten for at bekrige den.»¹⁴⁸ Noen videre utdypninger eller eksempler på hva som utgjør oppstand eller frafall i islam nevnes ikke, og en kan dermed gå ut ifra at alt som ikke samsvarer med partiets ideologi regnes som opprør mot staten.

Videre beskriver *Kalifatets Statsinstitusjoner* hvordan man skal håndtere forbrytere. Her skiller HuT mellom individuelle opprørere og opprørske grupper. Det heter for eksempel at: «Hvis de frafaldne utgjør en gruppe, skal det nødvendigvis ske en korrespondance med dem, og de skal oppfordres til at vende tilbake til Islam. Hvis de angrer, vender tilbake og overholder sharialovene, lader man dem være. Men hvis de insisterer på frafald, bliver de bekæmpet, og ifald de utgjør en lille gruppe, som politiet alene kan bekæmpe, så bekæmper det gruppen.» Banditter skal imidlertid behandles separat fra andre opprørere i staten, ettersom kampen mot kriminalitet beskrives som «en kamp med henblik på drab og korsfæstelse.» Videre beskrives det for eksempel at: «Den, der dræber og tager eiendom, bliver dræbt og korsfæstet. Og den, der dræber uden at tage eiendom, bliver dræbt, men bliver ikke korsfæstet. Og den, der tager eiendom uden at dræbe, får hugget sin hånd og det modsatte ben af, men bliver ikke dræbt.»¹⁴⁹ Å tolke HuT og deres ideologi som noe annet enn radikal, blir altså fjernt når de i sine grunntekster for kalifatet og dets oppbygning fremmer slike brutale straffemetoder. Der IS håndhever brutale sharia-lover, og blir det fristende å nevne HuT i samme åndedrag.

For HuT er hovedtanken bak en innføring av sharia at brutale straffemetoder ikke skal være nødvendige i det perfekte samfunn. Under det perfekte samfunn vil ingen, ifølge HuT, begå slike lovbrudd, og situasjoner hvor brutale straffemetoder eventuelt ville blitt anvendt vil dermed aldri oppstå. Sharia skal implementeres gradvis, og dermed skal ingen oppleve slike straffer i prosessen mot idealsamfunnet. Hvis man imidlertid bryter lovene *etter* at idealsamfunnet er opprettet står saken annerledes, selv om tanken er at slike situasjoner ikke vil oppstå.¹⁵⁰

Det er også viktig å ta i betraktning HuT og deres kontekst. Ettersom partiet er må forholde seg til fremmede stater og deres politiske rammer vil det være uhensiktsmessig å hevde noe annet enn at vold og tortur ikke anses som legitime virkemidler. I Danmark har myndighetene ved flere anledninger, senest i 2015, forsøkt å forby partiet på bakgrunn av dets

¹⁴⁸ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Kalifatets statsinstitusjoner*», s. 105-107

¹⁴⁹ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Kalifatets statsinstitusjoner*», s. 105-107

¹⁵⁰ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Kalifatets statsinstitusjoner*», s. 105-107

ekstremistiske holdninger og utsagn i samfunnet. Med tanke på dette vil ideologisk tankegods om en voldelig håndhevelse av sharia eller jihad være ugunstig. Et nedtonet materiale om sharia og brutale straffemetoder kan være påpyntede versjoner av hva partiet faktisk står for. Det skal allikevel nevnes at partiet helt siden an-Nabhani har fremmet hva de anser som den profetiske metoden for å implementere islam og sharia i et samfunn. Fordi strategiene alltid har vært ikke-voldelige er de dermed ikke «påpyntet» i ettertiden, da partiet har eksistert innunder demokratiske rammer i for eksempel Danmark. Disse temaene vil bli behandlet videre i kapittelet om både fiendebilder og virkemidler.

3.4 Sammen drag

Gruppenes forestillinger om idealsamfunnet samsvarer rimelig godt på et overordnet plan, hvor begge gruppene har hentet inspirasjon fra hva de anser som en islamsk gullalder under rashidûn-perioden. Utover dette fortolkes denne historiske perioden ulikt. IS ønsker å etablere sitt idealsamfunn som en blåkopi av det forestilte samfunnet under rashidûn. HuT på sin side, ønsker å etablere sitt idealsamfunn i en moderne kontekst.

Både HuT og IS hevder opprettelsen av kalifatet løser problemene de identifiserer, men grunnet deres vidt forskjellige kontekster er forestillingene om idealsamfunnet og kalifatets rolle ulike. IS-ideologien er preget av apokalyptiske forestillinger, og kalifatet fremstår dermed som den samlende islamske instansen mot ondskap i en apokalyptisk endetid. HuT, som hevder ikke å befinne seg i verken endetid eller i en apokalypse, har derimot ikke behov for å opprette et kalifat umiddelbart. På bakgrunn av disse kontekstene hevder HuT at en kalifatopprettelse tilhører fremtiden, mens IS derimot mener at det er på høy tid at kalifatet etableres. HuTs historie viser allikevel en opportuniste som indikerer at også HuT vil opprette et kalifat hvis sjansen byr seg.

HuTs kritikk av IS-kalifatet viser tydelig de ideologiske forskjellene for hvordan et kalifat skal utformes. Dette gjelder både metodene for å opprette et kalifat, valg av kalif, implementering av sharia og innføring av slaveriet. Det som imidlertid ser ut til å samsvare relativt godt i gruppenes ideologier er oppbygningen av kalifatets statsorganisasjon og byråkrati. Politikken som skal føres er en annen sak, ettersom HuT tar avstand fra bruken av voldelige midler. Noe tvetydige fremstår HuT allikevel, ettersom de også ønsker en full implementering av sharia som grunnleggende innebærer både drap, korsfestelser og lemlestelse som straffer for forskjellige forbrytelser. Allikevel hevder HuT at slike metoder ikke skal være nødvendige i idealsamfunnet.

4 Fiendebilder

«I kommer til at bekæmpe dem og dræbe dem. Indtil selv stenene vil sige, åh muslim, dette er en jøde, så kom og dræb ham.»

- Taimullah Abu Laban, Hizb ut-Tahrir i Danmark, 2010

Et omfattende fiendebilde er et av islamismens grunntrekk, men når dette er sagt er islamismen langt ifra en monolittisk bevegelse. Når en skal kartlegge islamismens fiendebilde står man overfor et metodisk problem. I motsetning til andre store politiske ideologier, som nazismen eller fascismen, er islamismen vanskeligere å definere ettersom det finnes et vidt spekter av forskjellige bevegelser og retninger. Innad i de forskjellige retningene og bevegelsene har fiendebildene et varierende innhold.

Koranen definerer venn og fiende ut fra et nokså enkelt kriterium som består av lydighet eller ulydighet overfor Allah. Videre skiller den mellom rettroende, formelt troende, bokens folk som vil si kristne og jøder, og til slutt frafalne og vantroende. HuT og IS har et dualistisk verdensbilde hvor verden deles opp i to leire; de som besitter en totalisert «sannhet», og en demonisert «annen» som motarbeider deres prosjekter. Dette verdensbildet sementeres i forestillingene om islam og muslimenes kamp mot «det onde». Det er kun denne dikotomiske motsetningen som anerkjennes, og gruppenes fiendekategorier kan dermed hovedsakelig deles inn i to kategorier: de vantroende (kuffar) og de frafalne (kafir).

Som to islamistiske ideologier med flere likheter enn forskjeller vil kapittelet derfor vektlegge de temaene som skiller gruppenes fiendebilder fra hverandre. Dette gjelder inkludering og ekskludering av både med-muslimer og ikke-muslimer, og hvilke ideologiske elementer gruppene tar i bruk for å legitimere dette.

Innledningsvis vil kapittelet se nærmere på gruppenes fiendebilder av «de vantroende», for så å rette søkelyset mot fiendebildene om «de frafalne».

4.1 De vantroende

Fiendebildene gruppene forfekter av de vantroende, det vil si fiendene utenfor Midtøsten, er etter klassisk islamistisk modell rimelig like på et overordnet plan. De har begge en forakt for USA og Vesten, Israel og jøder, men også for de muslimer som ifølge gruppene forfekter

«dårlig islam». Begge gruppene viser stor forakt for all annen kultur og religion enn deres egen, dette gjelder også verdier, normer og moral som ikke samsvarer med deres fortolkning av islam og sharia.

Gruppenes fiendebilder spiller tydeligst på de strengene som gjenspeiler undertrykkelse og dominans fra USA og Vesten, men det bør nevnes at fiendebildene også opererer mot andre motstandere i for eksempel Asia. I både HuT og IS er muslimenes kamp i for eksempel India og Myanmar sentrale temaer. Dabiq-magasinet's åttende utgave handler i sin helhet om jihad i Afrika, og Rumiya-magasinet's tiende utgave handler om jihad i Øst-Asia. Når det er sagt, faller allikevel en hovedvekt i begge gruppene's fiendebilder på vestlig-konstruerte fiender, heller enn fiender fra andre steder i verden.

De fleste likheter mellom gruppenes fiendebilder stopper opp på dette overordnede planet. IS-ideologien og dens utvikling av fiendebilder er preget av apokalyptiske forestillinger, noe som ifølge IS gjør det nødvendig å utslette alle fiender for egen eksistens. IS står dermed for en totalutslettelse av alle andre som ikke deler deres ideologi, og stempler disse som representanter for «det onde». I HuT sitt fiendebilde er de dikotomiske motsetningene mellom godt og vondt heller nedtonet, og siden partiet ikke benytter seg av voldelige midler er en totalutslettelse av fienden uaktuelt. Partiet befinner seg heller ikke i en apokalypse selv om de henviser til samtiden som «fitnah», altså en tid preget av interne splittelser og kriser i islam og ummah.

På bakgrunn av gruppenes forskjellige kontekster vinkles fiendebildene forskjellig. HuT vektlegger heller politiske systemer som demokrati, kapitalisme og sosialisme i sitt fiendebilde, da dette blir ansett som forhindrende elementer i samfunnene partiet eksisterer i. IS derimot er mer teologisk orientert, og vil eliminere alle andre som ikke deler deres ideologi og tolkning av islam. Dette blir tydelig når man ser på gruppenes forskjellige kritikk av «de vantroende».

4.1.1 USA og Vesten

Felles for begge fiendebildene er at den *vestlige* frontlinjen er ledet av to hoved-kufr stater; det imperialistiske Storbritannia, og «kapitalismens høyborg», USA. Begge ideologiene er i stor grad basert på en forestilt sivilisasjonskonflikt, der Vesten er identifisert som kilden til splid og ødeleggelse i Midøsten. For an-Nabhani var hovedfienden kapitalistiske amerikanere og annen vestlig innflytelse i Midtøsten. Spesielt kritiserte han USAs verdenspolitiske

lederrolle, og særlig når det gjaldt opprettelsen av Israel. Zarqawi så også med misnøye på amerikansk tilstedeværelse og invasjon i Midtøsten. Siden Zarqawi, og senere IS, har befunnet seg i direkte krig med USA og Vesten, har IS naturlig nok et mer intenst hat mot USA enn HuT.

Tatt deres forskjellige kontekster i betraktning er det er en vesensforskjell i gruppenes fiendebilder av USA. For IS står USA i spissen for hva de anser som en jødisk-imperialistisk konspirasjon mot islam, en nedarvet idé fra tankegodset til Qutb og bin Laden. For HuT derimot er fiendebildet fokusert primært mot de politiske systemene som preger Vesten og USA. Videre er konspirasjonsteorier et nedtonet tema i HuT. Heller ikke an-Nabhani la konspirasjoner til grunn for sine forklaringsmodeller, men det kan imidlertid spores en utvikling av konspirasjonsteoretiske tendenser i HuT med årene. Utvidede konspirasjonsteorier kan for eksempel spores til tiden etter partiets delegasjonsarbeid på 1970-tallet, da regimeskiftene i Libya og Iran ble ansett for å være resultatet av en vestlig konspirasjon. I etterkant av delegasjonene kan det spores et ytterligere fokus på USA.¹⁵¹ I dag føres også en fiendtlig retorikk som kan gjenspeile konspirasjonsteoretiske forestillinger i partiet. Senest i april 2018 ble USA beskrevet som «shaytan» (djevelen) i en artikkel angående bombeangrep mot Syria.¹⁵² Dette er betegnelser an-Nabhani kanskje ikke ville brukt, men som fremdeles finnes i HuTs formuleringer i dag. HuT-medlemmer kan for eksempel være mer tilbøyelige til å tro at USA stod bak terrorangrepet i 2001, selv om slike konspirasjonsteorier ikke later til å utgjøre sentrale deler av partiets verdensbilde.

4.1.2 Jøder og Israel

I både IS og HuTs fiendebilder er jøder et sentralt element. Begge ideologiene har rullet videre på antisemittisk tankegods fra blant annet Qutb som mente at jøder gjennomsyret verdenspolitikken med sine djevlelige aktiviteter. For både IS og HuT fremstår opprettelsen av Israel som et prakt eksempel på Vestens kolonistategier og ønske om dominans i Midtøsten. I denne sammenheng anser begge gruppene det som deres oppgave å fremme en felles islamsk motstand mot det vantroende Israel og deres vestlige støttespillere.¹⁵³

Gruppenes jødiske fiendebilder er allikevel vinklet forskjellig. I IS legges jødiske verdenskonspirasjoner til grunn for hele det ideologiske fiendebildet. I Dabiq-magasinet

¹⁵¹ Pankhurst, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 192-193

¹⁵² I Koranen har djevelen to navn, Shaytan og Iblis.

¹⁵³ Mest fremtredende er blant annet Jordan, Tyrkia, Egypt, og Iran. Egypt og Israel har siden 1979 offentlig anerkjent hverandre som stormakter i Midtøsten.

første utgave heter det for eksempel at: «The camp of Islam and faith, and the camp of kufr (disbelief) and hypocrisy – the camp of the Muslims and the mujahidin everywhere, and the camp of the Jews, the crusaders, their allies, and with them the rest of the nations and religions of kufr, all being led by America and Russia, and being mobilized by the Jews.»¹⁵⁴ Som Satans skaperverk er det jødene som egentlig styrer bak det verdenspolitiske sceneteppet. Videre tillegges jødene skylden for opprettelsen av kristendommen, og også sjia-islam – som vi kommer tilbake til senere i kapitlet. På bakgrunn av sitt konspirasjonsteoretiske mønster ønsker IS at alle jøder utryddes som en eksistensiell faktor. Til tross for dette står det overraskende lite om jøder og Israel i IS-propagandaen i forhold til andre temaer. Sannsynligvis er dette på grunn av at jødene ikke blir oppfattet som en umiddelbar trussel, da press og krigføring fra andre parter gjør at propagandaen fokuserer på mer umiddelbare fiender som for eksempel USA og Iran.¹⁵⁵ Forestillinger om jødiske verdenskonspirasjoner mot islam er mindre vektlagt i HuTs ideologi, og de senere konspirasjonsteoriene er mer rettet mot USA enn for eksempel Israel og jøder. Dette er en arv fra an-Nabhani da han oppfattet Storbritannia og USA som roten til muslimenes problemer heller enn jødene.

For HuT tilhører jøder innunder kategorien som dhimmi-gruppe. Dhimmi-betegnelsen refererer til «bokens folk», det vil si kristne og jødiske samfunnsgrupper som betalte en religiøs skatt for å utøve sin egen religion under profeten og kalifatet. På bakgrunn av dhimmi-konseptet skulle en imidlertid tro at partiet ville åpnet opp for mer liberale holdninger overfor jøder. Utad på partiets hjemmesider heter det for eksempel at: «Hizb ut-Tahrir er absolutt ikke antisemitisk og har aldri vært involvert i antisemitiske aktiviteter af nogen art. Dette skyldes vores islamiske overbevisning, der lærer os at behandle andre religioner med respekt.» Til tross for dette kan ikke HuT fullstendig renavaskes for antisemittiske holdninger. Blant partiets egne uttalelser finnes det for eksempel en hel del motstridende utsagn, og partiet i Danmark har fra tid til annen blitt anklaget for å ha antisemittiske holdninger. Det mest kjente eksempelet er partiets tidligere talsmann, Fadi Abdullatif, som ble dømt for rasisme mot jøder i 2002. Bakgrunnen for arrestasjonen var

¹⁵⁴ Dabiq Magazine, utgave 1, «*The Return of the Khilafah*», s. 10

¹⁵⁵ U.S Department of State Archive, «*Zarqawi Letter*», lastet fra url: <https://2001-2009.state.gov/p/nea/rls/31694.htm>

spredningen av løpesedler som inneholdt en nedsettende koransk sure om jøder: «Og dræb dem, hvorend I finder dem, og fordriv dem, hvorfra de fordrev jer.»¹⁵⁶

An-Nabhani var selv palestinsk flyktning etter Israel-okkupasjonen, og en stor del av partiets program er naturlig nok sentrert rundt frigjøringen av Palestina og den pågående konflikten. Palestina-saken står ekstra sterkt i den danske parti-grenen ettersom majoriteten av landets muslimer stammer fra områder tett på Israel og Palestina. Palestina-saken er for eksempel mer nedtonet i partiets avdeling i Storbritannia, hvor de fleste muslimer stammer fra Pakistan eller fra østlige deler av Midtøsten.¹⁵⁷ HuT fører en aggressiv retorikk mot jøder fordi partiet setter forbrytelsen mot Palestina i sentrum for det jødiske fiendebildet.

På den ene siden faller jøder under dhimmi-kategorien, men på den annen side utgjør jøder den ultimate fiende i henhold til situasjonen i Palestina. Her ser vi klart tvetydigheten rundt jødespørsmålet i partiet. Jøder som fiendekategori i HuT er ikke «fullstendig» i den forstand at *alle* jøder er fiender. Partiet opererer her med flere jødiske kategorier, da det oppfordres til jihad mot okkuperende og inntrengende israelitter, samtidig som partiet hevder at «vanlige» jøder kan ta del i idealsamfunnet. Bestemmelsene om dhimmi-konseptet later ikke til å gjelde israelitter ettersom disse har infiltrert hva HuT anser som islamsk jord. Til tross for antisemittiske anklager hevder HuT at de ikke skiller mellom mennesker etter rase eller religioner, hvilket også gjelder jøder.¹⁵⁸ På den annen side ville det være lite hensiktsmessig å hevde noe annet, da partiet må tilpasse seg de demokratiske rammene i Danmark. Ved hatefulle og nedlatende utsagn kan partiet forbyes i det danske samfunnet. På bakgrunn av partiets tvetydige syn på jøder, er jøder kanskje ikke så velkomne i HuTs idealsamfunn allikevel.

Dhimmi-konseptet er også å finne i IS-ideologien, men det virker som om konseptet kun refererer til en fjern fortid eller fremtid ettersom gruppen i dag befinner seg i en slags apokalyptisk «unntakstilstand». IS har gjort tilintetgjørelsen av all fremmed sivilisasjon til en religiøs plikt, hvor alt og alle tilknyttes en og samme verdenskonspirasjon. Sannheten er dermed at enhver fiende kan stemples som en jødisk verdenskonspiratør. I Dabiqs syvende utgave står det også at «there will not be any place left for the camp of kufr to exist on the Earth, not even as humbled dhimmī subjects living amongst the Muslims in the camp of

¹⁵⁶ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 22-23 (Koranen 2:191)

¹⁵⁷ Sinclair, Kirstine, «*Islam in Britain and Denmark: Deterritorialized Identity and Reterritorialized Agendas*», *Journal of Muslim Minority Affairs*, 2008, Vol. 28(1), DOI: 10.1080/13602000802011051

¹⁵⁸ Sørensen, «*Drømmen om fullkommen samfunn*», s. 187

truth...»¹⁵⁹ Dette indikerer at dhimmi-konseptet aldri kan bli en realitet før verden er blottet for fiender og idealsamfunnet opprettet. Det later heller til at målet for IS er at det ikke vil være jøder igjen til å fylle posisjonene som dhimmi-grupper i idealsamfunnet.

Med det sagt, antyder et lekket statsdokument fra IS at kalifatet forsøker å innføre dhimmi-konseptet allikevel. Dokumentet, datert 17. juli 2014, presenterer tre valgmuligheter for kristne i Mosul. Hvis konvertering til islam ikke er aktuelt kan minoriteten inngå en dhimmi-pakt med kalifatet. Det tredje valget er dødsstraff. Det er verdt å merke seg at dokumentet omhandler kristne, og at saken kanskje ville stått annerledes dersom det var snakk om jøder.¹⁶⁰

4.1.3 Kristendommen

Gruppenes forskjellige vinklinger av fiendebildene kan spores i deres tilnærminger til kristendommen. Både HuT og IS forkaster kristendommen, men dette er på bakgrunn av et vidt forskjellig ideologisk grunnlag.

Dabiq-magasinet femtende utgave, «Break The Cross», handler i store trekk om behandlingen av kristne. I Dabiq-artikkelen «The fitrah of mankind» hevdes kristendommen for å være et avgjørende element som har ført Vestens mennesker bort fra deres «fitrah», altså deres iboende menneskelige natur. Ifølge IS er fitrah etablert i mennesket av Allah, for at menneskene kan skjelne mellom monoteisme og polyteisme, det rene og det skitne, mellom barmhjertighet og ondskap, rettferdighet og tyranni, sannhet og falskhet og mellom rett og galt. Fitrah gjelder også hvordan en tar seg ut, holder seg ren, frisk, edru og rettskaffen.¹⁶¹ IS' fortolkning av fitrah må her forstås som synonymt med deres tolkning av islam.

IS gir kristendommen skylden idéutviklingene av religion som et menneskeskapt produkt, som dermed har ødelagt grunnlaget for et religiøst korrekt samfunn i Vesten. Ironisk nok benytter IS seg av moderne kildekritiske metoder for å bevise at Bibelen ikke er autentisk, men menneskeskapt. Det påpekes for eksempel at Bibelens forfattere er ukjente mennesker som levde lenge etter Jesus. Ifølge IS er kristendommen også selvmotsigende da den hevder å være en monoteistisk religion samtidig som den opererer med kristologien, altså læren om guds treenighet. Det påpekes at det var maktelitene i århundrene etter Jesu død som oppfant

¹⁵⁹ Dabiq Magazine, utgave 15, «Break the Cross», s. 66

¹⁶⁰ Goksoyr «Fra al Qaida til Den islamske staten», s. 90.

¹⁶¹ Dabiq Magazine, utgave 15, «Break the Cross», s. 20-22 (Malachi 3:6)

kristologien, hvor «demi-guden Jesus» ifølge IS ble del av en pervers forestilling hvor Gud fremstår som hans far.¹⁶² Slike kildekritiske metoder brukes overhode ikke for å studere egne religiøse tekster, og legitimeres med noe så enkelt som at «falskhets må fornektes fordi det er falskt, og sannhet må følges og aksepteres fordi det er sant.»¹⁶³

Som med alt annet, knyttes kristendommen opp til den større jødiske verdenskonspirasjonen mot islam. Det bør nevnes at Jesus i seg selv anses som en profet av IS, men de hevder at hans oppdrag feilet og at Gud deretter sendte Muhammad som et avsluttende profetisk segl. Paulus regnes som den første kristne, men ifølge konspirasjonsteorier forfektet av IS, skapte Paulus utgangspunktet for en fordervet og korrumpert religion. Ifølge IS var det ikke Jesus som inspirerte Paulus, men Satan, og Paulus tok betet.¹⁶⁴ Dommen mot kristne er nådeløs; i regi av apokalyptisk kamp for egen eksistens har IS, som det står i Dabiq-magasinet femte utgave, gjort det «obligatory to spill the blood of Christians.»¹⁶⁵

HuTs tilnærming til kristendom er imidlertid av en annen karakter, ettersom den rent teologiske kritikken mot andre religioner er nedtonet. For an-Nabhani var kristendommen en åndelig ideologi som kun beskjeftiget seg med livet etter døden, og ikke om praktiske eller politiske problemstillinger på jorden. Han mente at for å være en komplett ideologi måtte den også være av politisk art, og han regnet dermed kristendommen som ufullkommen.¹⁶⁶ I dag anser HuT kristendommen som shirk, men som dhimmi-gruppe kan kristne allikevel ta del i idealsamfunnet på visse premisser. HuT har ingen konspirasjonsteoretiske forestillinger om kristendommen, men hevder fremdeles at kristne har forvillet seg bort fra den opprinnelige kristendommen, og heller omfavnet andre sekulære og kapitalistiske ideologier.

4.1.4 Demokrati og kapitalisme

Både IS og HuT anser demokrati og kapitalisme som menneskeskapte produkter basert på falske illusjoner om mennesket som lovgivende makt fremfor Allah. IS forkaster alt som representerer noe annet enn deres egen ideologi, og «the shirki democracy» og dets ugudelige verdier nevnes i flere sammenhenger i gruppens propaganda.¹⁶⁷ Det gis imidlertid ingen videre utdypende forklaring på hvorfor vestlige systemer forkastes annet enn at de motstrider islamske prinsipper eller at de er kufr i seg selv. Når det er sagt, har IS heller ikke sett

¹⁶² Dabiq Magazine, utgave 15, «Break the Cross», s. 56

¹⁶³ Dabiq Magazine, utgave 15, «Break the Cross», s. 56

¹⁶⁴ Dabiq Magazine, utgave 15, «Break the Cross», s. 56

¹⁶⁵ Dabiq Magazine, utgave 15, «Break the Cross», s. 20-22

¹⁶⁶ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «Hizb ut-Tahrir», s. 60

¹⁶⁷ Rumiya Magazine utgave 10, «The Jihad in East Asia», s. 40

nødvendigheten av dette, ettersom har befunnet seg utenfor Vesten med andre mer umiddelbare fiender her. Fiendebildet i IS fokuserer dermed mindre på vestlig-politiske systemer, noe som blir tydelig ettersom både sosialisme, kommunisme, kapitalisme og andre vestlige -ismer regnes som «samme ulla». Det er dermed vanskelig å sette fingeren på hvilke politiske aspekter ved Vesten IS motsetter seg mest. I HuT sitt tilfelle er dette imidlertid enklere å kartlegge.

HuT bruker samlebetegnelsen «den kapitalistiske ideologi» for alle sekulærpolitiske ideologier i Vesten. Kjernen i HuTs politiske fiendebilde har sin naturlige forklaring i an-Nabhani og hans forakt overfor demokratiske og sekulære ideologier i arabiske samfunn. Partiet mener likedan i dag at «samfunnet i den islamske verden er totalt underlagt den kapitalistisk-demokratiske intellektuelle ledelse.» I dag opererer partiet innenfor statlige rammer utenfor Midtøsten, og et hovedfokus mot demokrati og kapitalisme er derfor naturlig nok partiets fremste *modus operandi*.^{168 169} I Danmark hevder partiet at den vestlige undertrykkelsen utspilles som en verdikamp hvor Vesten ønsker å snik-demokratisere islam og muslimer. Ifølge HuT møtes muslimer med mediehets og fordommer i det danske samfunnet, og den seneste fornærmelsen anses for å være forbudet mot maskering av ansiktet som ble vedtatt i oktober 2017. Dette innebar et forbud mot det tradisjonelle niqab-antrekket.¹⁷⁰ Ifølge HuT ønsker Vesten å undertrykke og å snik-demokratisere islam, og dette anses også for å ha vært intensjonen bak USA-invasjonene i Midtøsten rundt århundreskiftet.

For an-Nabhani var både kapitalisme og sosialisme ufullkomne ideologier ettersom de kun regulerte praktiske og politiske aspekter ved samfunnet og privatsfæren. Som ufullkomne politiske ideologier manglet de ifølge an-Nabhani et åndelig aspekt. HuT hevder hardnakket at islam består av både et politisk og et åndelig aspekt, og er dermed et fullkomment system. Ifølge an-Nabhani var ikke den kapitalistiske ideologi basert på fornuft, men heller utviklet etter kompromisser mellom politiske ledere og geistlige gjennom historien.¹⁷¹ Dette er forestillinger HuT har spunnet videre på i ettertid. Det partiet mangler av konspirasjonsteoretisk innhold mot kristendom og jødedom, tar det igjen når det gjelder å demonisere vestlige politiske systemer.

¹⁶⁸ Hagtvedt, «Den totale tilintetgjøringen av fienden» i red. «Islamisme», s. 383

¹⁶⁹ Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn», s. 214-215

¹⁷⁰ Niqab er et islamsk tradisjonelt antrekk for kvinner for å skjule hele kroppen da kun øynene er synlige. Opprinnelig fra Afghanistan.

¹⁷¹ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «Hizb ut -Tahrir», s. 61

I for eksempel videoforedraget «Demokrati: myten om et folkestyre» på partiets danske nettsted forsøker partimedlem Chadi Freigh å fremstille «demokratiets sanne ansikt». Bak det vestlig-politiske sceneteppet hevder Freigh at det finnes en økonomisk elite som trekker i demokratiets mange tråder. Freigh hevder at den demokratiske staten kun er et styringselement for den økonomiske eliten, som har monopol over både medie- og utdanningsinstitusjoner. På denne måten er det kun de med kapital som har fortjeneste i samfunnet, og for å skjule deres virksomhet har de skapt illusjonene om folkesuverenitetsprinsipper og rettferdighet. Demokratiske idealer er altså ikke bare grunnleggende feil, men Freigh hevder de er ikke-eksisterende. Videre hevder Freigh at demokratiet er et uopnåelig prosjekt nettopp fordi det ikke er et folkestyre i praksis. For eksempel finnes det «embetsmenn og andre eksperter» i det politiske spektrum som ikke er direkte folkevalgte. Ifølge Freigh gjenspeiles ikke majoritetens interesser i politikken som føres, og et demokrati ender derfor alltid med undertrykkelse.

På denne måten stemples demokratiet som en myte, og Freigh trekker også frem sammenhengen dette har med kapitalistiske amerikanere. Ifølge Freigh betaler for eksempel den amerikanske kaffekjeden Starbucks kun 0,3% skatt i Danmark, hvilket beviser kapitalistiske amerikaneres fulle kontroll på et verdenspolitisk nivå.¹⁷² Dette er klassiske konspirasjonsteorier om kapitalistiske amerikanere, og hvordan overklassen legger bånd på de under seg. HuT derimot besitter den eneste sannheten, og ifølge partiet har de avslørt demokratiets sanne ansikt. På denne måten fremstiller HuT seg selv som paraplyen mot det onde, og i besittelse av den eneste sannhet som kan «frelse» menneskene ondskap.¹⁷³ Ifølge HuT får ikke menneskene med seg det som skjer rett under nesen på dem. Men, når Vestens mennesker gjennomskuer demokratiets sanne ansikt, vil HuT sin oppgave være å vise menneskene den rette veien ved å introdusere islam som styresystem. Herfra vil partiet opptre som en upartisk mekler mellom en misfornøyd befolkning og styrende myndigheter.¹⁷⁴ Dette vil oppgaven komme tilbake til i kapitlet om virkemidler.

Hvordan partiet skal oppnå politisk makt i samfunnet er imidlertid utelatt i diskusjonen. HuT anerkjenner ingen former for parlamentariske midler. Noen metoder for å få befolkningen til å innse demokratiets «falskhet» nevnes heller ikke. Allikevel later det til at partiet anser

¹⁷² Videoforedrag av Chadi Freigh «*Demokrati: myten om folkestyre*», publisert 30.nov 2012 av Hizb ut-Tahrir Skandinavia, lastet ned fra url: <http://www.hizb-ut-tahrir.dk/foredrag.php?contentid=396&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=demokrati&startrow=70>

¹⁷³ Peter Knight, «*Conspiracy culture*» (London: Routledge, 2001), s. 20

¹⁷⁴ Chadi Freigh, «*Demokrati: myten om folkestyre*»

avsløringsprosessen som godt i gang. I artikkelen «På denne dag for 97 år siden» publisert på den danske nettsiden heter det for eksempel at: «Kapitalismen oplever i dag, mere end nogensinde, svære kår i en globaliseret verden, særligt (sic) #udfordret af det islamiske, ideologiske tankegods, som udstiller frihedernes uduelighed og inkonsistens, og de muslimske befolkningers (sic) #vækkelse og bevægelse mod Islam og reel befrielse».¹⁷⁵

Konspirasjonsteorien knyttes også opp til hva de anser som den vestlige kampen mot islam. I foredraget hevder Freigh at Vesten forsøker å «skremme» mennesker bort fra islam, og at mediene har en sentral rolle i dette. Ifølge Freigh fremlegger ikke mediene reelle samfunnsproblemer, men erstatter heller disse med saker som sammenkobler islam med terrorisme. Ifølge HuT er det Vesten og USA som er de egentlige terroristene, selv om de skjuler dette så godt de kan. I artikkelen «Terrorismens Rødder» på partiets hjemmesider kaster HuT terrorisme-argumentene tilbake på sine motstandere. Ifølge HuT er USAs invasjoner og kriger i Midtøsten tilslørt som redningsprosjekter, da HuT anser amerikanernes egentlige intensjoner for å være en utslettelse av islam, og å trekke økonomiske fordeler av den politiske situasjonen her.¹⁷⁶ For eksempel anses den USA-ledede kampkoalisjonen mot IS som et skalkeskjul for egentlig lumske intensjoner. I artikkelen «Ruslands og USAs manøvrering i Syria» på partiets danske nettside, står det for eksempel at USA har involvert Russland i den syriske konfliktløsingen med den intensjon om å ikke komme frem til noen løsning overhodet ettersom Russland støtter Assad-regimet. Ifølge HuT er konsekvensen av dette at USA får «amerikansk hegemoni over Syria, mod revolutionen og mod den islamiske tilstand i landet».¹⁷⁷ Til tross for HuTs forakt for IS, stemples USAs inntreden i Syria og bekjempelsen av IS som en perfekt avledningsmanøver til å undertrykke islam. Selv om HuT har en forakt for IS er hva partiet anser som den vestlige krigen mot islam viktigere. På partiets danske nettsted heter det for eksempel at Syria primært er en kamp mellom «islam og kufr».¹⁷⁸

4.2 De frafalne

¹⁷⁵ Abu Sulaiman, «På denne dag for 97 år siden», publisert 16.apr. 2018 på Hizb ut Tahrir Skandinavien. Lastet ned fra url: <http://hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=853>

¹⁷⁶ Khalid Amin, «Terrorismens Rødder», publisert 10.feb 2016 på Hizb ut-Tahrir Skandinavien. Lastet ned fra url: <http://hizb-ut-tahrir.dk/data/books/terrorismemag.pdf>

¹⁷⁷ «Ruslands og USAs manøvrering i Syria» publisert 9.des 2017 ved url: <http://www.hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=838&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=USA&startrow=7>

¹⁷⁸ Videoforedrag av Elias Lamrabet, «Syren – En kamp mellem Islam og Kufr», publisert 13.feb 2016. Lastet ned fra url: <http://www.hizb-ut-tahrir.dk/foredrag.php?contentid=732&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=syrien&startrow=28>

Gruppenes fiendebilder omfatter ikke bare eksterne og fjerne fiender, men også muslimer i egne rekker. Som salafister flest, er HuT og IS opptatt av hvem som er rett-troende muslimer, og hvilke muslimer som forfekter «dårlig islam». ¹⁷⁹ Både HuT og IS mener at islamske land gjennom århundrene har tilegnet seg ideer, livsformer og systemer som ikke har noen tilknytning til islam eller islamsk levesett, men som fremdeles hevder sin plass i den muslimske verden. Begge gruppene legger dermed en del av skylden for religiøs og kulturell stagnering på muslimenes egne skuldre. På veien mot det fullkomne samfunn må det derfor hankses med islams mange gråsoner. Gruppenes forskjellige tilnærminger til med-muslimer utgjør et stort ideologisk gap i deres fiendebilder. ¹⁸⁰

4.2.1 Islams gråsoner

I 2006 skrev en av Zarqawis største inspirasjonskilder, Maqdisi, følgende: «What concerns me greatly is whether this caliphate will be a refuge for oppressed people and a haven for every muslim or will become a sword hanging over the Muslims who oppose it.» ¹⁸¹ Maqdisi hadde et poeng. I stedet for å kalle muslimer sammen innunder én tolkning av islam, handler det heller for IS om å utviske de islamske gråsonene som finnes. En etnisk-religiøs renselseskrig blant muslimer kan spores tilbake til Zarqawi og AQI. Som al Qaidas problembarn i Irak hadde bin Laden og Zawahiri nok å stri med allerede på tidlig 2000-tallet. I etterkant av ISI i 2006 skal al Qaida ha mottatt en rekke henvendelser fra andre jihadister og sympatisører som satte spørsmålstegn ved ISI og deres usedvanlige brutale metoder – ikke bare mot amerikanerne, men også mot sivile muslimer og ikke minst sjiitter. ¹⁸²

IS mangler en sans for historisk forskjellighet, og på veien mot endemålet må alle religiøse og kulturelle innovasjoner som representerer noe annet enn deres egen ideologi utryddes. Tanken bak er å «verne om de rett-troende», og å beskytte islam og ummah fra avgudsdyrkere og frafalne innen religionen. ¹⁸³ Slike forestillinger kan føres tilbake til Zarqawi som mente at «den indre fiende» i islam stod i veien for samlingen av rettskafne muslimer og dar al-islam, altså islamske områder.

IS har adaptert forestillingene til Zarqawi, og i Dabiq-magasinet syvende utgave «From Hypocrisy to Apostasy – The Extinction of the Grayzone», utdypes temaet om islams

¹⁷⁹ Hellestveit, «Den islamske staten» i red. «Islamisme», s. 217

¹⁸⁰ Sørensen, «Drømmen om det fullkomne samfunn», s. 212-213

¹⁸¹ McCants, «The ISIS Apocalypse», s.118

¹⁸² Stern, Berger «ISIS», s. 27-28

¹⁸³ Hellestveit, «Den islamske staten» i red. «Islamisme», s 234.

gråsoner ytterligere. Dabiq-magasinet er kanskje et av magasinrekkens mørkeste, og med hele åttitre sider tar magasinet for seg metodene for kvittes med de islamske gråsonene.¹⁸⁴

Det heter for eksempel at: «Eventually, the grayzone will become extinct and there will be no place for grayish calls and movements. There will only be the camp of īmān versus the camp of kufr.»¹⁸⁵ Godt illustrert er også halshugningen av et japansk gissel, likvideringen av tjuéen koptiske kristne, samt brenningen av «the murtadd pilot», en jordansk krigsfange. Den mørke tonen i magasinet kan forklares ved at det ble publisert i en periode hvor gruppen var under stort press fra kampkoalisjonens styrker i februar 2015. Dabiq-magasinet har hatt et økende fokus på bekjempelse av fiender, i takt med krigføring og press fra ytre faktorer utover 2014.

Når det gjelder en militant bekjempelse av islamske regimer og deres makthavere, har IS fulgt en linje fra både Qutb og bin Laden. Mens al Qaida begrenset jihad ved at den ikke skulle ramme sivilbefolkning eller andre muslimer, er IS derimot er av annen oppfatning. Dette har å gjøre med forestillingene om hva som utgjør en «riktig muslim», hvor alle utenfor gruppens ideologiske oppfatning anses som del av «kuffar». På denne måten blir både islamske makthavere og andre «feilaktige» muslimer synonymt med «de vantroende», altså den eksterne fienden utenfor islam og Midtøsten. Qutb og bin Ladens todeling av verden mellom jahiliyyah og islam har med IS-ideologien blitt enda skarpere. Som et ytterligere ideologisk rammeverk knyttes islamske regimer og «feilaktige muslimer» til den overordnede jødisk-imperialistiske sammensvergelsen mot islam.

Den dikotomiske motsetningen mellom «godt» og «ondt» er nedtonet i HuT. Ifølge HuT er kufr en tilstand, og ikke en generalisert type mennesker slik det fremstilles i IS-ideologien. For eksempel regnes ingen muslimer som del av kuffar, og begrepet om jahiliyyah nevnes sjeldent. For partiet er «feilaktige» muslimer uskyldige, og må rettledes tilbake på den rette stien. Siden HuT primært fokuserer på vestlig-politisk innflytelse i Midtøsten, har de imidlertid en særlig krass og kritisk holdning overfor islamske regimer som de hevder kun er tilsynelatende islamske. Ifølge HuT er disse allikevel bare *påvirket* av kufr, og ikke kuffar i seg selv.¹⁸⁶ I motsetning til hva IS mener skal ikke islamske regimer bekjempes militært, men heller rettledes gjennom politisk og misjonerende arbeid. Dette er en linje fra an-Nabhani, og gjenspeiles gjennom partiets historiske arbeid i Midtøsten. For eksempel sendte partiet ut sin første delegasjon til Libya og Muammar Gaddafi i 1978 for å overtale presidenten til å

¹⁸⁴ De fleste Dabiq-magasinet ligger på omlag 40-60 sider.

¹⁸⁵ Dabiq Magazine, utgave 7, «From Hypocrisy to Apostasy», s. 66

¹⁸⁶ Dette forklares blant annet i Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «Islam's system», s. 99-138

erstatte sitt styre med et fullkomment islamsk styresystem. På samme tidspunkt var den iranske revolusjonen i full sving, og partiet sendte en ytterligere delegasjon til Khomeini samme år.¹⁸⁷ Begge oppdragene feilet, men arbeidet indikerer allikevel at partiet omfavner denne fredelige tilnærmingen til islamske regimer.

En annen viktig forskjell når det gjelder gruppenes muslimske fiendebilder, er at HuT mangler konspirasjonsteoretiske elementer som knytter islamske regimer og andre «feilaktige» muslimer til USA og Vesten. Det finnes her en kontinuitet fra an-Nabhani, men allikevel kan det spores konspirasjonsteoretiske tendenser mot islamske regimer i dag. Dette er tydelig i partiets kritikk av blant annet Saudi-Arabia, som i dag har et tett samarbeid med USA. I en artikkel om den saudiske kronprinsens reise til USA i 2018 heter det at: «de kapitalistiske lande, herunder Saudi Arabien, anvender ethvert afskyeligt middel, når deres interesser, eller deres virkelige herrer i Washington og London, dikterer det. Bin Salmans¹⁸⁸ kurs er således en erklæret sekulariseringskurs og en åben kamp mod islam som samfundssystem og kultur for at omdanne landet totalt i en uislamisk retning.»¹⁸⁹ I en annen artikkel om USA's tilstedeværelse i Syria heter det også at: «Statslederne fra henholdsvis Rusland, Iran og Tyrkiet mødtes i Ankara onsdag d. 4. april 2018 og udgav en sluterklæring, som gjorde det tydeligt, sammen med hændelserne bag scenen, at de tre statsledere er fastbesluttede på at anstrenge sig for at bevare USA's agentregime i Syrien og modstå det syriske folks mobilisering for at etablere islams styre.»¹⁹⁰ IS er antagelig enige i slike formuleringer, men skiller seg fra HuT i den grad at de ønsker å fysisk utsette disse regimene og alle deres støttespillere.

4.2.2 Rituell utrenskning

Logikken bak IS og deres etnisk-religiøse renselseskrig springer ut ifra et av islams hovedprinsipper om tawhid, det vil si Guds enhet. Ideen om en aktiv bekjempelse av kjetteri har sitt opphav i salafist-ideologen Muhammad Ibn Abd al-Wahhab (1703 – 1792) og hans bok «*Kitab al-Tawhid*» (boken om Guds enhet). Ifølge Wahhab pliktet muslimer aktivt å fornekte avgudsdyrkelse, og en fysisk krigføring mot kjetteri var dermed legitimt. I IS-

¹⁸⁷ Pankhurst, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 190-193

¹⁸⁸ Muhammad bin Salman er navnet på den saudiske kronprinsen.

¹⁸⁹ Hizb ut-Tahrir Skandinaviens, «*Bin Salmans rundreise*», publisert 28.mars 2018, lastet ned fra url:

<http://www.hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=849>

¹⁹⁰ Hizb ut-Tahrir Skandinaviens, «*USAs lakajer, Erdogan, Rouhani & Putin, taber endelig masken. De er som stedfortrædere beskæftigede med at bevare USAs agentregime i Syrien, således at USA kan få ro til tackle sin krise i Korea & Kina*», publisert 5.apr. 2018, lastet ned fra url:

<http://hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=851>

ideologien er disse ideene fremtredende ettersom gruppen iherdig forsøker å distansere islam fra alle andre kulturelle og religiøse kontekster. Kulturelle og religiøse innovasjoner knyttet til troen er IS-ideologiens store spøkelse, og alle andre retninger innen islam er representanter for en slik innovasjon. For IS holder det ikke med å tro på Guds enhet, men muslimene må også fysisk vise dette gjennom å fornekte andre gudsdyrkelser. Dette er også en videreføring av blant annet Tamiyyahs forestillinger, da han hevdet at det ikke holdt å kun uttale trosbekjennelsen, men at en fysisk måtte følge islam i alle menneskelivets aspekter.

For å luke ut muslimske fiender har IS påberopt seg retten til å utøve takfir, en eldre doktrine innen islamsk rettsjurisdiksjon som gjør det mulig å erklære muslimer som ikke-troende eller frafalne fra det muslimske fellesskapet. Dette er en videreføring av al Qaidas ideologi, som utviklet globale retningslinjer for bruk av både jihad og takfir. Forskjellen er at al Qaida fastslo takfir som et illegitimt virkemiddel for å angripe sjiamuslimer og andre religiøse minoriteter i samfunnet. I et brev fra 2005 skrevet av Zawahiri, hevder han at urettmessige muslimer er preget av ignoranse, og skal derfor ikke angripes. Men, al Qaida legitimerte imidlertid takfir mot hva de anså som urettmessige islamske makthavere. Zarqawi derimot hadde allerede fra 2004 en bredere forståelse av takfir-konseptet. Dette er tydelig ettersom al Qaida kritiserte Zarqawi og AQI for en utstrakt og voldelig praktisering av takfir helt fra deres opprettelse i Irak.¹⁹¹

IS-ideologien har adaptert Zarqawis forestillinger om takfir. Det vil si at takfir-konseptet fremdeles er uten begrensninger i IS-ideologien. For IS spiller det ingen rolle om en kan sitere Koranen baklengs – deler du ikke gruppens ideologi må du fjernes på veien mot det altomfattende målet.¹⁹² IS satte standarden for takfir i kjølvannet av kalifatetableringen i 2014. Ifølge IS var den religiøse yazidi-minoriteten i Syria et prakt eksempell på en kulturell og religiøs innovasjon, og de kunne dermed kvalifiseres som frafalne med påfølgende konsekvenser. Massakren av flere hundre yazidier resulterte i at omlag 40,000 mennesker ble drevet på flukt høsten 2014.¹⁹³

Å føre en etnisk-religiøs renseskrig mot med-muslimer står i dyp kontrast til HuT og deres ideologi. I videoforedraget «Myter om jihad» på partiets danske nettside argumenterer Taimullah Abu Laban for at IS og deres takfir-praktiseringer strider imot islam. Ifølge Laban

¹⁹¹ Goksoyr, «*Fra al-Qaida til Den islamske staten*», s. 75

¹⁹² Hellestveit, «*Den islamske staten*» i red. «*Islamisme*», s. 234

¹⁹³ Yazidi-religionen er ofte referert til som en islamsk sekt med basis i zoroastrisme, med både kristne og islamske innslag.

er det forbudt å utøve takfir på bakgrunn av en persons etnisitet, kultur eller ulike oppfatninger. Han påpeker at en muslim skal forholde seg til den islamske trosbekjennelsen, som forplikter muslimer til å tro på Allah og profeten som hans budbringer. For å utøve en korrekt takfir må den siktede, ifølge Laban, ha motsatt seg eller endret Koranens innhold og grunnpilarer. Hvis konseptet om takfir misbrukes, hevder Laban at dette kan få katastrofale følger.¹⁹⁴

I motsetning til IS, har HuT en trans-sekterisk basis hvor det muslimske fellesskapets etniske, kulturelle eller religiøse elementer spiller en mindre rolle. Viktigheten av å samle alle verdens muslimer på kryss og tvers av disse elementene anses som langt viktigere enn at alle skal dele en og samme ideologi (i hvert fall i første omgang). For HuT anses dermed alle muslimer som potensielle venner som kan inkluderes i det fremtidige kalifatet. Dette var imidlertid også bin Laden og Zawahiris utgangspunkter, selv om al Qaida og deres ideologi har en fiendtlig innstilling overfor sjia-islam.

HuTs trans-sekteriske basis kan spores tilbake til partiets opprinnelse og an-Nabhanis tankegods. I tiden etter partiets stiftelse var en av an-Nabhanis nærmeste allierte i Irak sjia-muslimen Muhammad Hadi Abdullah al-Subayti. Det skal imidlertid nevnes at al-Subayti forlot partiet i løpet av det første tiåret grunnet ideologiske motsetninger til sjia-islam.¹⁹⁵ Allikevel indikerer dette at ideologien allerede fra et tidlig tidspunkt var åpen for andre tolkninger av islam. Dette kan videre belyses med at partiet var villig til å tilby Khomeini selve kaliftittelen i 1979. Det bør imidlertid nevnes at an-Nabhani avviste sjia-islamske forestillinger om islamsk lederskap, altså forestillinger om imametet.¹⁹⁶ Allikevel forsøkte han å inkludere sjia-konseptet i ideologien, da han for eksempel hevdet at kalifatet og imametet faktisk var å regne som samme fenomen. Dette traff imidlertid en nerve hos mange sjia-muslimer både innen og utenfor partiet, og førte til at mange forlot partiet, spesielt medlemmer fra Libanon med sjittisk bakgrunn. Etter den iranske revolusjonen og opprettelsen av Hizbollah ble det enda vanskeligere å holde på de sjia-muslimske støttespillere.¹⁹⁷

¹⁹⁴ Videoforedrag, «Myter om jihad» av Abu Taimullah Laban, publisert 5.sept 2014 ved Hizb ut-Tahrir Skandinavi. Lastet ned fra url: <http://www.hizb-ut-tahrir.dk/foredrag.php?contentid=599&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=myter>

¹⁹⁵ Pankhurst, «Hizb ut-Tahrir», s. 92

¹⁹⁶ Se Mozaffaris bok «Islamisme – En orientalsk totalitarisme» om mer informasjon om imametet og sjia-islamisme. ss. 68-74, 129-150

¹⁹⁷ Pankhurst, «Hizb ut-Tahrir», s. 92-92

4.2.3 Sjia-islam

De sekteriske forestillingene i IS har ført til en totalekskludering av sjia-muslimer, og en avvísning av sjia-islam som del av religionen. Iran er en del av HuTs fiendebilde, men partiets forestillinger om sjia-muslimer kan ikke måte seg med IS'. IS og HuTs tilnærming til sjia-islam utgjør det største ideologiske gapet mellom gruppens fiendebilder.

Som tidligere nevnt forsøker IS iherdig å brenne alle broer til andre utgaver av islam, og den største konkurrenten er naturlig nok den andre hovedretningen innen religionen, sjia-islam. Gruppen hevder hardnakket at retningen ikke har noen religiøse røtter i verken Koranen eller sunnah, og presenterer den som det største hinderet på veien mot samlingen av ummah og erobringen av dar al-islam. Sjia-muslimer betegnes med det nedsettende kallenavnet «rafidah» som stammer fra Tamiyyah og Ibn Wahhab. I motsetning til «shi'ah» som betyr støtte (til profetens fetter, Ali), stammer rafidah-begrepet fra ordet «rafada» som betyr «å fornekte».¹⁹⁸

Et sterkt hat mot sjia-muslimer kan spores tilbake til Zarqawi, da han allerede i 2004 ga tydelig uttrykk for dette. I et brev til Zawahiri vises Zarqawis oppfatninger om at en rituell kamp mot sjia-islam var viktigere enn for eksempel kampen mot amerikanerne. Tre fjerdedeler av brevet er viet til hatefulle ytringer om sjia-muslimer, og kun et par setninger er viet til amerikanere i Irak. Til tross for at bin Laden og Zawahiri ved flere anledninger rådet Zarqawi til å dempe sekteriske angrep i Irak, ble det ikke tatt til følge.¹⁹⁹ I september 2005 erklærte AQI en totalkrig mot sjia-muslimer, og til og med Maqdisi måtte kritisere sin tidligere læregutt for hans brutale strategier.²⁰⁰ Ifølge både Maqdisi og Zawahiri bidro de brutale strategiene til å støte bort de muslimske massene heller enn å samle dem i kampen mot Vesten. Zawahiri rådet Zarqawi til å ikke være altfor opptatt av teologiske spørsmål og doktriner fordi massene ikke var opptatt av dette. Men der al Qaida fokuserte på «den fjerne fienden» falt hovedfokuset til Zarqawi på «den indre fienden» i islam. For Zarqawi var en indre renselsesprosess i religionen viktigere enn kampen mot Vesten, en linje som har blitt videreført av IS i ettertiden.²⁰¹ En viktig faktor til utvikling av IS-ideologiens sekteriske posisjoner, var også den ustabile situasjonen i Irak på dette tidspunktet. Zarqawi og AQI

¹⁹⁸ Dabiq magasinets tolvte utgave heter for eksempel «*The Rafidah – From ibn Saba to The Dajjal*» Natana J. DeLong-Bas, «*Sectarianism in the Age of Endless War*», Oxford Islamic Studies Online. Lastet fra url: http://www.oxfordislamicstudies.com/Public/focus/essay1009_Sectarianism.html

¹⁹⁹ U.S Department of State Archive, «*Zarqawi Letter*», url: <https://2001-2009.state.gov/p/nea/rls/31694.htm>

²⁰⁰ Al-Jazeera, «*al-Zarqawi declares war on Iraqi Shia*», publisert 14.sept 2005 ved Al-Jazeera News. Lastet fra url: <https://www.aljazeera.com/archive/2005/09/200849143727698709.html>

²⁰¹ Stern, Berger, «*ISIS*», s. 24-25

kjempet først og fremst mot de irakiske styresmaktene og hva han anså som deres sunni-muslimsk undertrykkelse i Irak. Daværende president, Nouri al-Maliki, favoriserte tydelig sjia-muslimer i sitt regimestyre, og startet tidlig med å ekskludere sunni-muslimer fra embetsposisjoner i regjeringen. Dette førte til en sekterisk spent situasjon i samfunnet, som førte Irak til randen av full borgerkrig i 2006.²⁰²

IS har spunnet videre på Zarqawis sekteriske forestillinger. For å legitimere en bannlysning av sjia-muslimer har IS supplert ideologien med et ekstra knippe av konspirasjonsteoretisk materiale. For IS er ikke sjia-islam bare en sekt fullstendig på villspor, men den er også utgangspunktet en del av den jødisk-imperialistiske konspirasjonen mot islam. IS har med dette etablert en slags opprinnelsesmyte omkring den første sjia-muslim, som angivelig skal bevise deres egentlige tilknytning til konspirasjoner mot islam. Dabiq-magasinet's trettende utgave «The Rafidah», beretter om hvordan den første sjia-muslimen, Abdullah Ibn Saba, opprettet sjia-retningen kun for å korruptere islam. Dette mønsteret minner om det samme som brukes i beskrivelsene av kristendommens konspirasjoner. For eksempel sammenliknes Ibn Saba med Paulus, hvor det i magasinet heter at: «Some of them are Jews who fake Islam to spread their deviance, just as Paul of the Jews faked Christianity to spread his deviance, hoping the Jews would become victorious.»²⁰³ På denne måten fremstilles sjia-muslimer som tilslørte jøder – ifølge IS er de i dag ikke klar over dette selv ettersom de har rotet seg ytterligere bort i kufr og shirk gjennom historien.²⁰⁴

For IS er konklusjonen enkel; rafidah og jøder er to sider av samme sak! Som videre bevis trekker gruppen frem hvordan sjia-muslimene alltid har hjulpet kuffar å motkjempe islam. I Dabiq-magasinet trekkes det for eksempel linjer mellom sjia-muslimer og mongolinvasjoner, korstog og det romerske imperiet; ondskaper som aldri fullt har forfalt og forsvant i historien, men kun endret navn og fasong.²⁰⁵ Ifølge IS har rafidah i dag sitt hovedsete i Iran, og har herfra fortsatt sin sammensvergelse for å erstatte «ahlus sunnah», altså de rettmessige tradisjonelle muslimene, med en hedensk populasjon. For IS forklarer dette Irans samarbeid med USA og Vesten, og derav en «indirekte» støtte til Israel i saken mot Palestina. For IS er

²⁰² Stern, Berger, «*ISIS*», s. 25

²⁰³ Dabiq Magazine, utgave 13, «*The Rafidah – From ibn Saba to the Dajjal*» s. 33

²⁰⁴ Abu Luqman Fathullah, «*The Sectarian Card – Shia and Sunni divisions under the spotlight*» publisert 2. jan. 2016, ved Khilafah nettsted, lastet fra url:

<http://www.khilafah.com/the-sectarian-card-shia-and-sunni-divisions-under-the-spotlight/>

²⁰⁵ Dabiq Magazine, utgave 13, «*The Rafidah – From ibn Saba to the Dajjal*», s. 42

sjia-islam og Iran ingenting annet enn en forlengelse av Ibn Sabas jødiske komplott.²⁰⁶

I IS-ideologien er temaet om sjia-islam et prakt eksempel på hvordan apokalyptiske forestillinger bidrar til å legitimere dens standpunkter. Apokalyptiske forestillinger har ført IS-prosjektet frem i all hui og hast, og for Zarqawi kunne krigføring mot sjia-islam og andre «ekte» muslimer utgjort nok et dommedagssignal. I en hadith spås det for eksempel at det vil forekomme interne kamper mellom muslimene før dommedag og apokalypse.²⁰⁷ En annen endetidsprofeti som kan ha påvirket Zarqawi og IS-ideologien er forestillingen om møtet mellom sjia-muslimenes gule flagg mot det karakteristiske sorte IS-flagget. Profetien beretter for eksempel at: «If the black banners and the yellow banners meet in the center of al-sham, the bowels of the earth will be better than its surface». For IS var ikke bare den geografiske settingen for dommedag i Syria og Irak som var riktig, men de sekteriske motsetningene på dette tidspunktet stemte overens med endetidsprofetier i religionen.²⁰⁸

IS og deres forestillinger om sjia-islam skiller seg markant fra HuTs, som har en trans-sekterisk basis, hvilket inkluderer sjia-muslimer. For HuT er den historiske splittelsen mellom sjia- og sunni-islam på grunn av politiske uenigheter fra tiden etter profetens død. HuTs ideologi knytter ikke sjia-islam opp mot overordnede konspirasjonsteorier. I HuT-artikkelen «The Sectarian Card – Shia and Sunni divisions under the spotlight», om sjia-islams opprinnelse nevnes ikke opprinnelsesmyten om ibn Saba, selv om ibn Tamiyyah og hans radikale tolkninger ofte kommer opp under diskusjoner om andre forestillinger om sjia-islam.²⁰⁹ I argumentasjonen forsøker artikkelen å snu Tamiyyahs forestillinger om sjia-muslimer til at han *ikke* anså dem som utenfor religionen. Ifølge HuT henviser ikke Tamiyyah til en spesifikk ekskludering av sjia-muslimer med mindre nøyere utredninger følges. Ifølge HuT hevder han at en ekskludering av muslimer må finne sted gjennom individuelle «etterforskninger» og «separate diskusjoner».

Ifølge HuT har ikke sjia-muslimer motsatt seg sannheter i islam, da de aksepterer profetens følge og deres tradisjoner, og tror på profeten som Allahs sendebud på jorden. Ifølge HuT har sjia-muslimer heller vektlagt feil i henhold til det som er riktig ved at de favoriserer profetens fetter, Ali, og har tillagt religionen ytterligere elementer utenfor sunni-islam. Dermed hevder

²⁰⁶ Dabiq Magazine, utgave 13, «*The Rafidah – From ibn Saba to the Dajjal*», s. 33

²⁰⁷ McCants, «*The ISIS Apocalypse*», s. 109

²⁰⁸ McCants, «*The ISIS Apocalypse*», s. 109-110

²⁰⁹ Abu Luqman Fathullah, «*The Sectarian Card – Shia and Sunni divisions under the spotlight*» publisert 2.jan. 2016, ved Khilafah nettsted, lastet fra url: <http://www.khilafah.com/the-sectarian-card-shia-and-sunni-divisions-under-the-spotlight/>

partiet at sjia-muslimene ikke er syndige på et nivå som fører dem vekk fra religionen. Om hvorvidt sjia-muslimer ikke har motsatt seg grunnideer i islam eller ikke gis ingen oppmerksomhet eller viktighet av IS.²¹⁰

«Å si at noen som tror på profeten er vantroende blir som å sparke seg selv i leggen» sier Abu Laban i «Myter om jihad». Videre påpeker han at «til og med Ibn Tamiyyah» gjorde det klart at sjia-muslimer var adskillelig bedre enn ikke-muslimer, ettersom sjia- og sunni-muslimer delte de samme grunnforestillingene i islam. De var dermed en del av ummah.²¹¹ I tillegg til Tamiyyah begrunner HuT deres standpunkter med en annen middelaldersk lærd, Ibn Qayyim (1292 – 1350). Han hevdet at muslimer som praktiserte andre former innen islam, og som ikke konverterte etter å ha fått høre «sannheten», kun var syndige på et minimumsnivå. Han hevdet også at sjia-muslimer alltid har blitt ansett som ekte muslimer. HuT hevder likedan at sjia- og sunni-muslimer deler en historie preget av sameksistens og gjensidig respekt.²¹²

IS viser ofte til at Iran utgjør en større trussel enn for eksempel Israel, da store deler av propagandamaterialet omhandler sjia-islam heller enn demoniseringen av jøder og andre fiender.²¹³ IS har fått mye kritikk for sine sekteriske forestillinger, og har kanskje hatt vanskeligheter med å forsvare hovedfokuset mot sjia-muslimer heller enn mot andre vantroende. IS har imidlertid løst problemet ved å stemple sjia-islam som en «vantroende agent» i en jødisk verdenskonspirasjon mot islam.

4.3 Sammendrag

IS og HuTs fiendebilder er like på et overordnet ideologisk nivå. Det vil si at de har en forakt mot alle som ikke deler deres ideologi, som inkluderer de klassiske islamistiske fiendebildene om jøder, Vesten og USA, og «urettmessige» muslimer og regimer.

Fiendebildene er formet av gruppenes forskjellige kontekster, både fra etableringsperiodene og i samtiden. Dette har ført til at fiendebildene er vinklet forskjellig. IS-ideologien ble utviklet i en ustabil periode preget av kriger i Midtøsten, og gruppen har fremdeles befunnet seg i krig mot flere parter til i dag. For IS er kampen mot det onde en teologisk sivilisasjonskonflikt, og fiendebildet er dermed mye mer teologisk orientert. IS setter et større fokus på å finne likhetstegn mellom andre religioner og ondskap, noe som er tydelig i

²¹⁰ Abu Luqman Fathullah, «*The Sectarian Card*»

²¹¹ Taimullah Abu Laban, «*Myter om jihad*»

²¹² Abu Luqman Fathullah, «*The Sectarian Card*»

²¹³ Goksøyr, «*Fra al Qaida til den Islamske staten*», s. 36.

analysen av fiendebildene av kristendom og jødedom. En vektlegging av demokratiske og kapitalistiske systemer er mindre prioritert i IS, og fokuset er heller rettet mot andre mer umiddelbare fiender, som for eksempel sjia-muslimer.

HuT er mer politisk orientert, og vektlegger heller politiske systemer og samfunn i stedet for andre religioner. Fiendebildene av andre religioner er nedtonet, selv om israelitter utgjør en stor fiende i Midtøsten grunnet Israels etablering på hva de anser som islamsk jord. Foruten dette har ikke partiet noen kjernekritiske innvendinger mot religionen jødedommen.

Med det sagt, er det viktig å huske på at HuTs fiendebilde og formuleringer kan være begrenset av de demokratisk-politiske rammene i Danmark, og i land de eksisterer i for øvrig. I motsetning til IS, er partiet nødt til å forholde seg til overordnede sentralmakter for å ikke forbys i samfunnet. Det må imidlertid bemerkes at den politiske orienteringen i HuT er en linje helt fra an-Nabhani, som også gjenspeiles i holdningene overfor både kristne, jøder og med-muslimer i partiet i dag.

Den største forskjellen i gruppenes fiendebilder er tilnærmingen til med-muslimer, og spesielt sjia-muslimer. IS fører en rituell utrensningskrig for å utslette islamske gråsoner som ikke deler deres ideologi. For å legitimere dette har de påberopt seg retten til å utøve takfir, og kan dermed stemple alt fra enkeltindivider til hele folkegrupper som frafalne i islam. HuT har en trans-sekterisk basis, hvor alle muslimer på tvers av etniske, religiøse eller kulturelle særegenheter kan inkluderes i deres idealsamfunn.

En annen interessant observasjon er gruppenes bruk av konspirasjonsteorier for å understøtte sine ideologiske synspunkter. For IS knyttes alle fiender, både kristne, jøder og andre «uekte» muslimer til en og samme konspirasjon – den jødisk-imperialistiske sammensvergelsen mot islam. An-Nabhani la ikke konspirasjonsteorier til grunn for sine ideologiske standpunkter, men konspirasjonsteoretiske tendenser har utviklet seg i HuT-ideologien i ettertiden. I dag er konspirasjonsteoriene mest rettet mot USA, men også de islamske regimene som støtter dem. Utover dette forfekter HuT en klar konspirasjonsteori om demokrati og kapitalisme. Gruppenes bruk konspirasjonsteorier følger fiendebildenes hovedfokus – for IS er de rettet mot andre retninger og religioner, og for HuT er de primært rettet mot vestlig-politiske systemer og USA.

5 Virkemidler

«They assumed that their own lands were safe from the sons of tawhid and lions of jihad. Indeed, their heedlessness will be their destruction.»

Abu Bakr al-Baghdadi, kalif i Den Islamske Staten, 2016

Dette kapittelet vil ta for seg IS og HuTs virkemidler. I analysen av virkemidlene oppstår det en metodologisk utfordring ettersom ideologiene er utviklet i ulike kontekster. IS legger ikke en dråpe skjul på ideologisk innhold, og å analysere deres ideologi og virkemidler er dermed lettere. HuT har derimot et problem med legalitet i samfunnene de eksisterer, hvilket begrenser partiets ytring- og handlingsfrihet. For eksempel foreligger en viss distinksjon mellom hva HuT foretar seg og sier bak lukkede dører og det som formidles i det offentlige rom. Dette står i dyp kontrast til IS som ikke begrenses av noen overordnet sentralmakt og dets politiske rammer. I analysens utredninger av gruppens virkemidler disse faktorene være viktige.

Å analysere alle virkemidler i både IS og HuTs ideologier er et svært omfattende prosjekt, og kapittelet vil derfor fokusere på de største ideologiske forskjellene som finnes mellom disse. Ettersom hovedskillet mellom gruppene er viljen til vold har kapittelet en naturlig dreining mot temaene som omhandler toleranse for og legitimering av voldelige midler. Spesielt er det gruppens fortolkninger av to religiøse doktriner, jihad og da'wah, som i stor grad tilrettelegger og/eller rettferdiggjør deres handlingsmønstre. Da'wah kan oversettes til «kall», og refererer til det guddommelige kallet å bringe menneskeheten til islam. Den direkte oversettelsen av det arabiske ordet «jihad», er «å streve» eller «å kjempe».²¹⁴

Først vil kapittelet ta for seg gruppens virkemidler og metoder som forfektes på veien mot å opprette idealsamfunnet. Siden både HuT og IS ser for seg at kalifatet og idealsamfunnet skal etableres gjennom revolusjon, vil kapittelet gjennomgå ideologienes revolusjonære aspekter og metoder. Siden gruppens virkemidler er utviklet ut fra fortolkninger av jihad, vil kapittelet også gjennomgå disse. Videre er HuT og deres jihadtolkninger gjenstand for debatt, og kapittelet retter videre et søkelys mot jihadformuleringer i HuT. Avslutningsvis vil

²¹⁴ Oxford Dictionary of Islam, «*Dawah*», Oxford Islamic Studies Online, hentet fra url: <http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e511>

kapittelet se nærmere på forholdet mellom ideologi og praksis i de to organisasjonene, samt drøfte hvilke ideologiske elementer som utgjør forskjeller i gruppenes legitimering av voldelige eller ikke-voldelige midler.

5.1 Det revolusjonære aspektet

For både HuT og IS skal omveltningene til idealsamfunnet skje gjennom revolusjon. Begge gruppene tar høyde for at idealsamfunnet formes i regi av deres ledelse, hvor alle muslimer aktivt skal ta del i samfunnsomveltningene for å oppnå et perfekt islamsk samfunn. HuT og IS deler det altomfattende målet om at hele verden til slutt skal bestå av islamske samfunn, men som vi skal se er metodene som skal forfektes i de forestilte revolusjonene av vidt forskjellig karakter.

5.1.1 En stille revolusjon

HuT ønsker et revolusjonært brudd med det bestående samfunn, men partiets forestilte revolusjon skal bestå av glidende og fredelige samfunnsomveltninger. I gruppens partihefte «Hizb ut-Tahrir» fremstilles denne prosessen i tre trinn; den består av (1) kultiveringsstadiet, hvor folket overbevises om å arbeide for partiets ide og metode, samt å danne partigrupper; (2) interaksjonsstadiet hvor ummah ledes til å omfavne og bære islam og således arbeide for å etablere islam i alle livets faser og affærer; og til slutt (3) implementeringsstadiet, hvor det islamske kalifatet etableres, og islam bringes ut til verden.²¹⁵ Det later til at partiet i dag befinner seg et sted mellom det første og andre stadiet siden kalifatet ennå ikke er etablert. Ettersom HuTs metoder opererer på et intellektuelt plan kan de kritiseres for å mangle en mer detaljert og strukturert beskrivelse av hvordan en slik revolusjon skal ta form. Ifølge tidligere HuT-talsmann, Fadi Abdullatif, er det kun et spørsmål om tid og oppslutning. Det vil si at når muslimer utgjør flertallet i et samfunn vil de resterende massene gi etter for presset og konvertere til islam.²¹⁶

Der HuT er utydelig når det gjelder prosessen mot kalifatet, er partiet imidlertid helt tydelig på hvilke religiøse doktriner denne prosessen skal bygge på. I partiheftet «Hizb ut-Tahrirs Ændringsmetode» forklares det at verdens omdannelse til islamske samfunn skal skje «gennem det islamiske kald (da'wah) og jihad.» De religiøse doktrinene er hentet fra Koranens første forkynningsdel, som beretter om profetens arbeid mot det første islamske samfunnet i Medina. Den første forkynningsdelen har ifølge HuT størst overføringsverdi til

²¹⁵ Pankhurst, «Hizb ut-Tahrir», s. 73

²¹⁶ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «Hizb ut-Tahrir», s. 67

dagens situasjon, ettersom partiet eksisterer, på samme måte som profeten gjorde under «det vantroende» Mekka, i hva de anser som fiendtlige samfunn i dag.²¹⁷

I prosessen mot det perfekte samfunn er det i første rekke konseptet om da'wah som skal frembære islam til verdens mennesker. Som et bedre alternativ enn kapitalisme og sosialisme skal menneskeheten kalles til islam gjennom misjon og intellektuell overbevisning, hvor metoden ifølge HuT sikter etter å «oprejse ummah med den sande oprejsning via oplyst tænkning».²¹⁸ Dette har å gjøre med partiets forestillinger om at muslimene må samles rundt det altomfattende målet før et kalifat kan opprettes, hvilket ble diskutert i kapitlet om idealsamfunnet. På denne måten anser partiet seg som en revolusjonær islamsk elite som skal utdanne og lede massene i en islamsk fortropp på veien mot det perfekte samfunn. Ifølge HuT skal revolusjonen være en «frelsende bølge» som skal omdanne hele verden til islamske samfunn. HuT og deres selvforståelse kan dermed minne om Lenins og bolsjevikenes selvoppfatning etter revolusjonen i Russland i 1917. Som revolusjonens ledere anså bolsjevikene det som sitt oppdrag å spre sin egen ideologi, som i siste instans skulle omfatte hele verden. En sammenlikning med leninismen ble imidlertid kontant avvist av Abdullatif under et intervju i 2003. Han mente at sammenlikningen kun ble gjort for å sette islam i en vestlig, negativ kontekst.²¹⁹ Abdullatif hadde et poeng, da de revolusjonære i Russland mobiliserte ved bruk av voldelige midler, noe HuT tar avstand fra.

Ifølge HuT spiller også jihad en rolle i denne revolusjonære prosessen, men det er her en vesensforskjell mellom IS og HuTs ideologier. IS har en ytterst militant og brutal forståelse av jihadkonseptet, hvor den kobles opp mot kampen for kalifatet og egen eksistens. For HuT er ikke jihad en enestående og ultra-revolusjonær plikt, men snarere et tilskudd som er uløselig knyttet til konseptet om da'wah. I HuTs partibok *Jihad in Islam* heter det for eksempel at: «The initiation of Jihad does not mean that we straightaway fight the enemies; we must rather call them to Islam. The Muslims are forbidden from fighting those the Islamic Da'wah is yet to reach.» Ifølge HuT er jihad først og fremst «limet» i det muslimske fellesskapet, som skal styrke kalifatet og idealsamfunnet når disse opprettes i fremtiden.²²⁰ På denne måten er jihad både en individuell og kollektiv plikt, men i motsetning til hva IS mener, knyttes ikke jihad-konseptet til å fysisk bekjempe «det onde».

²¹⁷ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Hizb ut-Tahrirs Ændringsmetode*», s. 4

²¹⁸ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 58

²¹⁹ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 62

²²⁰ Hizb ut-Tahrirs Publications, «*Jihad in Islam*», s. 9

I motsetning til IS, kan HuT og deres metoder karakteriseres som det William McCants kaller en «hearts-to-mind»-strategi, det vil si en ikke-voldelig strategi som søker etter å fange muslimenes kjærlighet til islam, og få oppslutning på bakgrunn av denne. Til tross for at mange islamistiske bevegelser omfavnet en militant forståelse av jihad på 1950-tallet, har HuT holdt fast ved troen på at deres opplysningsstrategi har en større effekt enn voldelig aktivisme.²²¹ Men, partiet åpner imidlertid opp for revolusjonskupp som en siste utvei. Det bør her nevnes at et revolusjonskupp kun er legitimt hvis majoriteten i befolkningen støtter innføringen av «et ekte» islamsk samfunn.²²² Med dette er HuTs misjonerende og opplysningsbaserte metoder ikke så revolusjonære allikevel. Det revolusjonære aspektet er nedtonet, og metoden for å opprette idealsamfunnet forlenges over tid og rom.²²³

5.1.2 Å søke støtte

På veien mot idealsamfunnet vektlegger HuT også den religiøse doktrinen om «nusrah» (å søke støtte), altså et konsept om å søke støtte hos fiendtlige makthavere. Dette skiller ideologiene tydelig fra hverandre, og bidrar til å nedtone det revolusjonære aspektet i HuT ytterligere. Nusrah-konseptet er hentet fra Koranen og hadith-litteraturen, hvor profeten søkte støtte hos stammeledere i Medina før opprettelsen av det islamske samfunnet her. I videoforedraget «Myter om jihad» forteller Abu Laban om profetens utsendelse av Musab ibn Umayr til Medina. Umayr overbeviste lederen av Medinas mektigste stammer til å omfavne islam, og la dermed grunnlaget for det første islamske samfunnet under stammeledernes beskyttelse. Ifølge HuT skal muslimene etter samme metode tilnærme seg fiendtlige makthavere i dag. Nusrah-konseptet kan også gjenspeiles i partiets arbeid i Midtøsten fra 1970-tallet. I motsetning til IS, har partiet på fredelig vis tilnærmet seg islamske regimer for å fremme hva de anser som en korrekt islamsk styreform, og å hindre vestlig innflytelse i islamske samfunn.²²⁴

I IS-ideologien er konseptet om nusrah, åpenbart nok, ikke-eksisterende. Som vi har sett i kapittelet om fiendebilder fremmer IS en væpnet kamp mot islamske makthavere, en nedarvet linje fra både Qutb og bin Laden. Dette står i kontrast med HuT som ikke anser væpnet kamp som et ugyldig virkemiddel, og ifølge partiet er en væpnet kamp heller ikke hensiktsmessig. HuT mener at det er hele samfunnsordener som må erstattes, da én mann eller ett styre ikke kan holde et helt system ved like. Ifølge HuT hjelper det derfor lite å bekjempe islamske

²²¹ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Hizb ut-Tahrir*», s.19

²²² Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 67

²²³ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 62

²²⁴ Taimullah Abu Laban «*Myter om jihad*»

regenter militært. Et eksempel som trekkes frem er mordet på den egyptiske presidenten Anwar Sadat i 1981. Han ble etterfulgt av Hosni Mubarak, som ifølge HuT var en despot av enda verre karakter enn forgjengeren. Videre anses den arabiske våren som et godt eksempel på hvordan en revolusjon ikke lykkes uten full støtte i ummah. Hosni Mubarak ble avsatt av opprøret i 2011, men nok en gang ble makten overtatt av Det muslimske brorskapet, og ifølge HuT, deres kufr-inspirerte ledere.

For IS, som fremmer en militant aktivisme for å oppnå sine mål, er da'wah-konseptet nedprioritert, og i Rumiyah-magasinet's tolvte utgave forklares det hvorfor. I artikkelen «Rulings related to giving da'wah to the harbi kuffar», hevder IS at det er en markant forskjell mellom dagens «opplyste» mennesker og menneskene ved profetens æra. Sistnevnte hadde ikke kjennskap til islam, og det var dermed nødvendig å tilby da'wah. I dag er islam en verdensomspennende religion som de aller fleste har kjennskap til. Dette endrer situasjonen betraktelig. Ifølge IS har menneskene allerede fått sin sjanse til å omfavne islam, og deretter tatt sine valg.²²⁵ På bakgrunn av dette hevder artikkelen at da'wah-konseptet kun var gyldig under islams opprinnelsesperiode. I dag anses den ikke lenger som en obligatorisk religiøs plikt, men mer som et frivillig alternativ.

IS og deres fortolkninger av da'wah-konseptet er del av en strategisk omskriving av islam og religionens kjerneverdier. På denne måten fremstår da'wah-konseptet kun som et videre ledd i legitimeringen av deres voldelige metoder. IS har taktisk omskrevet islamske kjerneverdier til å stadfeste religionen som synonymt med krig og vold. For eksempel avvises den lingvistiske betegnelsen av «islam» som «fred» som en dårlig flørt med Vesten, og i Dabiq-magasinet heter det for eksempel at «Islam is the religion of the Sword, not Pacifism».²²⁶ Artikkelnavnet underdriver ikke – for IS er islam sverdets og krigens religion, og leseren overøses med religiøst sanksjonerende materiale fra både Koranen og hadith-litteraturen som understøtter gruppens voldelige posisjoner. For eksempel er det velkjente «sverdverset» fra Koranen en gjenganger i IS-propagandaen, hvilket IS hevder plikter muslimer til å bekjempe fienden til enhver tid hvor enn man befinner seg.²²⁷

²²⁵ Rumiyah Magazine, utgave 12, «*It Will Be a Fire That Burns*», s. 18-20

²²⁶ Dabiq Magazine, utgave 7, «*From Hypocrisy to Apostasy*», s. 20-21

²²⁷ Koranen 9:5, «Så når de fredhellige måneder er forløpt, drep da avgudsdyrkerne (som bryter deres pakter) hvor dere finner dem, og ta dem (til fange) og omring dem og ligg på lur etter dem på ethvert sted (som er egnet) for bakhold. Om de da angrer og holder bønn (regelmessig) og betaler Zakât, så la dem (fritt) gå sin vei, sannelig Allah er Tilgivende, Barmhjertig» (Hentet fra Koran.no, url: https://koran.no/?controller=hq&view=hq&hq_sn=9&start=0)

5.1.3 Revolusjonær vold

For HuT regnes opprettelsen av kalifatet som blant de siste stegene i prosessen mot idealsamfunnet, da muslimene først må samles bak dette altomfattende målet. Denne prosessen er reversert av IS. IS-kalifatet ble opprettet i 2014, som for gruppen fremstår som den samlende muslimske instansen i kampen mot ondskap. For IS skal idealsamfunnet skapes av muslimene selv gjennom revolusjonær vold og en militant jihad mot både indre og ytre fiender.²²⁸ I motsetning til i HuT-ideologien, er det revolusjonære aspektet langt mer tilstedeværende i IS-ideologien.

IS' revolusjonære og voldelige metoder kan for eksempel sammenliknes med leninismen og «proletariatets diktatur» etter revolusjonen i 1917. Revolusjonen i Russland hadde skapt grunnlaget for videreutviklingen av hva de anså som det fullkomne kommunistiske samfunn, men veien videre skulle preges av en revolusjonær vold hvor målet helliget alle virkemidler. På samme måte som i leninismen og «proletariatets diktatur» kan IS hevdes for å ha befunnet seg i en slik revolusjonær fase etter at kalifatet var opprettet. For eksempel kan forestillinger om en slik revolusjonær fase spores til Naji og den siste av hans tre faser nevnt i *The Management of Savagery*. Den første fasen, «The Power of Vexation and Exhaustion» går i hovedsak ut på å slite ut og fordrive fienden og deres allierte ved å utføre små og hyppige «kvantitative operasjoner».²²⁹ Den andre fasen, «The Management of Savagery» går ut på å konsolideres i et område, og tilbyr sikkerhet og dekke grunnleggende behov for befolkningen. Den avsluttende fasen innebærer utløsningen av totalt kaos og krigføring i en apokalyptisk kamp mot fienden, og har store likhetstrekk med IS' virkelighetsoppfatninger i dag. I likhet med kommunismen, skal idealsamfunnet for IS være et harmonisk og fredfullt samfunn, men veien hit skal preges av revolusjonær kamp hvor alle virkemidler er legitime så lenge det kjempes for Allahs sak.²³⁰

Logikken bak den revolusjonære volden er at idealsamfunnet, ja hele verden, skal være blottet for fiender. Til tross for hvor mangfoldig og universelt kalifatet hevder å være, fremmer IS, i likhet med for eksempel nazismen og kommunismen, en massekollektivism basert på tvang og ideologisk oppslutning. For IS skal befolkningen være preget av en overdreven likhet, som i en slags transcendental enhet kun skal bestå av «ekte muslimer» med én identitet, kultur og tro. Gruppen er for eksempel kjent for sin etnisk-religiøse

²²⁸ Sørensen, «*Dabiq – profesjonell propaganda med apokalyptisk perspektiv*» i red. «*Islamisme*», s. 246

²²⁹ Abu Bakr Naji, «*The Management of Savagery*», s. 32

²³⁰ Stern, Berger, «*ISIS*», s. 23

renselseskamp i Syria og Irak. Men for IS er det ikke bare menneskene som skal frasi seg sine kulturelle særtrekk, men også alle andre former for kulturelle variasjoner i samfunnet må ryddes av veien. For eksempel har IS aktivt ødelagt antikke relikvier og monumenter i sine erobrede områder.²³¹ I 2015 la IS oldtidsbyene Hatra og Nimrud i ruiner, og når de inntok byen Dabiq i 2014 stod gravstedet til Ummayade-kalifen Suleman heller ikke til å redde.²³² I tillegg til religiøs motivasjon kan det også spores en ren politikk i ødeleggelsene. Ved å jevne historisk kulturarv med jorden svekkes identiteten til de som er knyttet til områdene. Ødeleggelsene sender også et uhyggelig budskap til fiender.²³³

IS-ideologien har store likhetstrekk med andre totalitære statsprosjekter gjennom historien. Der HuT fremmer en stille revolusjon som skal gjennomføres i en «nedenfra-og-opp»-metode, forfekter IS det motsatte. For IS skal revolusjonen påtvinges ved deres «ovenfra-og-ned»-metode – en type metode som både Hitler, Lenin og Stalin fremmet i sine totalitære ideologier. Som vi har sett har HuT-ideologien en trans-sekterisk basis, hvor kulturelle, etniske eller religiøse variasjoner blant muslimene anses som uviktige i henhold til det overordnede målet om å opprette et kalifat. Det er allikevel ikke til å stikke under en stol at HuT også ønsker at verden skal bestå av «rettskafne» muslimer etter egen ideologi, men i motsetning til IS, er partiet åpne for kompromisser på dette området ved at kalifatet kan romme alle og enhver som ønsker dette.

5.1.1 En apokalyptisk globalkrig

I likhet med HuT har IS et universelt mål om at deres islamske revolusjon skal omfatte hele kloden. Men i motsetning til hva HuT mener, skal IS-revolusjonen utspilles i form av en apokalyptisk globalkrig. Dette utgjør et stort ideologisk skille mellom gruppenes virkemidler.

Innen globaljihadismen var al Qaida en pioner, men IS representerer her en mer ekstrem dreining innen globaljihadisme. Tidligere jihadteoretikere, som for eksempel bin Laden og Abdullah Azzam, mente at jihad skulle begrenses til å være defensiv, det vil si at den skulle opphøre når fienden hadde trukket seg ut av dar-al islam. IS derimot har grunnet apokalyptiske forestillinger gjort en revolusjonær krigføring til en religiøs plikt som aldri skal opphøre. At IS ønsker å bekjempe fienden selv om den har trukket ut av islamske områder

²³¹ Innen salafi-jihadisme har dette blitt mer og mer vanlig. I 2001 sprengte for eksempel Talibanstyret i Afghanistan to Buddha-statuer som stod på UNESCOs kulturarvsliste.

²³² Tonje Bergmo, «Verdens kulturarv ødelegges av krig - her er de 10 mest sentrale» ved NRK. Lastet ned fra url: <https://www.nrk.no/kultur/verdens-kulturarv-odelegges-av-krig---her-er-de-10-mest-sentrale-1.12447716>

²³³ McCants, «*The ISIS Apocalypse*», s. 105

kommer særlig frem i Dabiq-magasinet syvende utgave med artikkelen «Why We Hate You & Why We Fight You». Artikkelen utdyper hvordan IS i sin apokalyptiske kamp alltid vil nedkjempes fiender helt til disse til slutt omfavner islam.^{234 235} Videre beskriver artikkelen at IS vil terrorisere og bekjempe «kuffar», altså de vantroende, helt til verden kun består av rettskafne muslimer etter egen ideologi. Under hva IS anser som en apokalyptisk endetid, er den eneste utveien en totalutslettelse av fienden med fysisk makt.²³⁶

På bakgrunn av sin apokalyptiske globalkrig har IS satt voldsbruk i system. Gruppens globaljihadistiske strategier er tuftet på både Naji og As-Suris ideer. Ifølge IS skal muslimene føre en hybridkrig mot fienden, det vil si at krigføringen skal utspilles på alle mulige nivåer. Krigføringen skal altså skje gjennom åpne konfrontasjoner, men også gjennom jihadistiske operasjoner ellers i verden. As-Suri fremmet for eksempel at muslimer skulle utøve jihad overalt i verden som en «leaderless resistance» til mujahidin. Denne forestillingen gjenspeiles også i Dabiq-magasinet første utgave, der det oppfordres til å utøve jihad hvor enn man befinner seg i verden. Å angripe sivile mål i form av alt fra selvmordsbombing til andre skyte- og knivangrep ramses opp som gyldne muligheter til å bistå IS i kampen mot fienden. As-Suris påvirkning på IS-ideologier og dens metoder er tydelig, da terrorangrep av IS, eller slike «lone-wolf-attacks», som Jessica Stern og J.M Berger kaller dem, har forekommet med jevne mellomrom i Vesten siden 2014. I takt med IS og deres suksesser i Syria og Irak nådde IS og deres globaljihadistiske krig et høydepunkt i 2016 med hele tjueen terrorangrep i Vesten.²³⁷

5.2 Jihadkonseptet

IS og HuTs virkemidler er formet av deres fortolkninger og prioriteringer av den religiøse doktrinen om jihad. Gruppene har åpenbart en ulik oppfatning av jihad og dens betydning, og det er disse forestillingene som utgjør det største ideologiske gapet mellom IS og HuTs virkemidler. Gruppenes ulike jihadtolkninger er på grunn av ideologienes forskjellige opphav og kontekster. IS-ideologien ble etablert i en periode preget av invasjon og krig i Midtøsten, og er en forlengelse av al Qaida og deres forestillinger om jihad som et militært konsept. HuT er opprettet et halvt århundre tidligere, og har gjennom tidene holdt fast ved en ikke-voldelig forestilling av jihad og dens rolle.

²³⁴ McCants, «*The ISIS Apocalypse*», abstrakt

²³⁵ Dabiq Magazine, utgave 7, «*From hypocrisy to Apostasy*», s. 30-32

²³⁶ Hagtvedt, «*Den totale tilintetgjøringen av fienden*» i red. «*Islamisme*», s. 373

²³⁷ Stern, Berger, «*ISIS*», s. 98-99

5.2.1 Jihadens sekundære rolle

HuTs ikke-voldelige forestillinger av jihad kan spores tilbake til an-Nabhani og hans ijtihad, altså selvstendige korantolkninger. An-Nabhani hevdet at den riktige forståelsen av jihad innebar en nøye fortolkningsmetode av alle surene som nevner den. Koranen nevner jihadbegrepet hele 119 ganger, og for å forstå helheten av konseptet måtte man ifølge an-Nabhani studere alle 119 tilfeller. Han hevdet at det var umulig å diktere en betydning av jihad ut fra én, to eller tre surer og neglisjere de andre. Hver enkelt sure om jihad fremstår således som mindre puslebrikker som til sammen utgjør et større bilde.²³⁸

I videoforedraget «Myter om jihad» på partiets danske nettsider hevder Abu Laban at islam stemples som en voldelig religion på bakgrunn av et fåtalls surer som kan tolkes i en voldelig retning. I et forsvar mot slik kritikk hevder han for eksempel at bibelske sitater også kan tolkes som voldsoppfordrende for å konkludere med at kristendommen er en blodtørstig og voldelig religion. Et utsagn fra bibelen lyder for eksempel: «Tro ikke at jeg er kommet for at bringe fred på jorden. Jeg er ikke kommet for at bringe fred, men sverd.»²³⁹ Laban hevder at voldelige forestillinger av kristendommen videre kan bekreftes med historiske hendelser som korstog og religionsforfølgelser forfektet av kirken i middelalderen. Men Laban påpeker her at bare «en uvitende tåbe» ville myrde på bakgrunn av ett bibelsk vers om at «Jesus kom med sverdet». Videre hevder Laban at «Det er ikke uvidende tåber, der avgjør, hvad den teologiske tekst betyder, men de teologiske fagekspertter.»²⁴⁰ I foredraget påpeker Laban videre at jihad ikke er tilknyttet aggresjon og vold. Ifølge Laban leder krig og vold kun til *mer* vold og elendighet i verden.²⁴¹ Dette er antakelig en kritikk rettet mot militante islamistgrupper, og kanskje spesielt mot IS.

På samme måte som at det bibelske verset ikke kan tolkes uten sin historiske kontekst, kan heller ikke Koranen forstås kun i kraft av seg selv, hevder Laban. Surene må tolkes i lys av sunnah, det vil si profetens tradisjoner og sedvaner som står nedskrevet i hadith-litteraturen. Surenes kontekster må kartlegges for å vise om de har en overføringsverdi til dagens situasjoner eller ikke. HuT hevder at når surenes kontekst er fastslått, kan de surene med en

²³⁸ Taimullah Abu Laban, «Myter om jihad»

²³⁹ (Matteus 10:34)

Taimullah Abu-Laban, «Tilbagevisning af Thomas Hoffmanns påstand om, at Islam ikke kan adskilles fra terrorisme», lastet ned 23.12.2017 fra:

<http://hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=705&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=kalifatet&startrow=14>

²⁴⁰ Taimullah Abu-Laban, «Tilbagevisning af Thomas Hoffmanns påstand om, at Islam ikke kan adskilles fra terrorisme»

²⁴¹ Taimullah Abu Laban, «Myter om jihad»

gyldig overføringsverdi brukes som islamske retningslinjer i dagens moderne verden.²⁴²

Ifølge HuT gjør for eksempel sverdversets kontekst at denne suren ikke har overføringsverdi eller gyldighet til dagens situasjoner. På tidspunktet da sverdverset ble skrevet, kjempet profeten mot inntrengere og fiender etter statsetableringen i Medina, og det kan dermed ikke trekkes likhetstegn mellom surens fortid til nåtid. Videre hevder Laban at suren i utgangspunktet må forstås i en mer generell forstand. Han hevder for eksempel at surens beskrivelser som «bekjemp de som er kuffar», verken forklarer hvordan eller når dette kan forekomme, eller om bekjempelsen skal være av forebyggende, offensiv eller defensiv karakter. Et annet punkt som påpekes er at det ikke står «drep», men «bekjemp», som heller ikke nødvendigvis oppfordrer til voldelige handlinger.²⁴³

Men der HuT hevder at surene om jihad må ha en overføringsverdi til dagens situasjoner, er dette nettopp tilfellet for IS. IS, som har etablert et kalifat og befunnet seg i direkte krig med flere parter, kan imidlertid finne en overføringsverdi i for eksempel sverdverset. Grunnet gruppens ulike kontekster og virkelighetsoppfatninger blir overføringsverdien fra Koranens surer vektlagt forskjellig. For eksempel er den første forkynningsdelen fra Mekka-perioden *før* en statsetablering irrelevant for IS, som allerede har opprettet en islamsk stat. Forskjellen mellom gruppene er at IS forfekter en bokstavtro fortolkning av hellige tekster. Der HuT på bakgrunn av surenes historiske kontekster kan erklære surer som ugyldige i en moderne kontekst, ignorerer IS de hellige tekstenes må ha en gyldig overføringsverdi til dagens moderne virkeligheter. For IS spiller det for eksempel ingen rolle om slaveriet ikke lenger er del av den moderne verden. Siden slaveriet beskrives i Koranen skal konseptet, ifølge IS, implementeres også i dagens samfunn.

Grunnet HuTs korantolkninger anses ikke jihad for å ha en direkte tilknytning til en kalifatopprettelse. Dette fordi partiet ønsker å følge profetens metoder som direkte kan knyttes til partiets arbeid mot å opprette et kalifat. I perioden *før* statsopprettelsen i Medina, hevder HuT at profeten utøvde da'wah og nusrah. De senere surene som beskriver en militant jihad *etter* statsetableringen i Medina har dermed ingenting å gjøre med et arbeid i en kalifatprosess. På bakgrunn av dette hevder partiet at jihad snarere spiller en sekundær rolle i partiets kalifatprosess. Jihad er imidlertid viktig på andre områder, da jihad for eksempel beskrives som fundamentet i den islamske sivilisasjonen, og som den samlende kraften i

²⁴² Taimullah Abu Laban, «Myter om jihad»

²⁴³ Taimullah Abu Laban «Myter om jihad»

ummah på tvers av landegrenser, etnisitet og kultur.²⁴⁴ I HuT fremstår jihad-doktrinen dermed som en «jihad al-nafs», det vil si en jihadfortolkning som refererer til muslimenes individuelle anstrengelse og streben for islam og ummah.

5.2.2 Jihad med apokalyptisk preg

For IS har jihad slettes ingen sekundær rolle, men heller en primær rolle som anses som avgjørende for deres egen eksistens. Et viktig element i utviklingen av jihad og voldelige midler er forestillingene om apokalyptiske og endetid. IS har sammenkoblet to storartede konsepter i utviklingen av sine virkemidler – det er kalifatet og endetiden. Ved å etablere et kalifat har jihad, ifølge IS, endret seg til å bli plikt til å kjempe for kalifatet og dets eksistens.²⁴⁵ Grunnet apokalyptiske og dommedag står islam og muslimene i fare å bli utslettet av fienden, og gruppens voldelige metoder anses derfor som «nødvendige» i denne apokalyptiske unntakstilstanden. Alle former for sadistiske drapsmetoder og tortur anses som legitime virkemidler mot det ultimate endemålet. For IS er det kun denne militante formen for jihad som kan redde religionen, kalifatet og muslimene fra den påståtte apokalypsen og evig fortapelse.

I en forlengelse av al Qaidas ideologi har gruppen revolusjonert jihadismens stil og innhold ved å omskrive islamske retningslinjer med nye ideer om voldsbruk og dens grenser.²⁴⁶ For å legitimere sine jihadtolkninger som i samsvar med islam, benytter IS seg av en selektiv utvelgelse av surer og hellige tekster som underbygger deres voldelige standpunkter. I motsetning til HuTs ideologi er IS-ideologien basert på Koranens siste forkynningsdel, hvor surene om jihad og dens rolle stammer fra profetens bekjempelse av fiender og militære ekspansjon etter statsopprettelsen i Medina. Men i stedet for å tolke surene om jihad i lys av noe som helst, er de heller som hugd i stein. På denne måten legitimeres bruken av voldelige midler som å følge gudgitte lover pålagt av Allah.²⁴⁷ På samme måte som IS er ahistoriske i sine forstillinger om den islamske gullalderen, er de like ahistoriske når det gjelder fortolkningen av hellige tekster. IS forkaster alt religiøse materiale som understøtter noe annet enn deres egne ideologiske standpunkter. Når det gjelder viktige religiøse doktriner som også profeten utøvde har de strategisk maktet å neglisjere disse. Dette blir tydelig for eksempel når det gjelder doktrinen om da'wah, da IS utnytter da'wah-konseptet til å legitimere deres voldelige metoder ytterligere.

²⁴⁴ Taimullah Abu Laban «Myter om jihad»

²⁴⁵ Hellestveit, «Den islamske staten» i red. «Islamisme», s. 218

²⁴⁶ Hellestveit, «Den islamske staten» i red. «Islamisme», s. 217

²⁴⁷ Hellestveit, «Den islamske staten» i red. «Islamisme», s. 153-156

5.2.3 Å spre frykt

I motsetning til HuT og deres «hearts-to-mind»-strategi, er metodene til IS utviklet for å skape frykt. Ifølge Olivier Roy kan ingen av terrorangrepene til IS måle seg med al Qaidas ødeleggelser i New York i 2001, men når det gjelder IS er det ikke deres tilbøyelighet for ødeleggelse som er mest skremmende, men heller evnen til å så frykt i mennesker.²⁴⁸ Verden har bevitnet alt fra internettpubliserde halshugninger, brenning av levende mennesker, til steining av «vantroende» som IS hevder ikke hører hjemme i deres forestilte idealsamfunn. På bakgrunn av både apokalypse og fortolkninger av religionen, fører IS en kompromissløs sannhetsabsolutisme som ikke tillater forhandlinger eller samarbeid med noen andre.²⁴⁹ IS og deres kombinasjon av rettroenhet, fanatisme og voldsorgie får med Bernt Hagtvedts egne ord, «Calvins gudsstat i Genève til å fortone seg som en norsk badeby».²⁵⁰

For IS handler det om å utnytte hva de anser som «voldens ultimate potensiale», en idé fremmet i blant annet *The Management of Savagery*. Naji hevdet for eksempel at gisler burde likvideres etter mest brutale metoder for å skapte frykt hos fiender. Logikken bak er at desto mer brutal volden er, jo mer effektive resultater kan oppnås. Ifølge Naji skulle denne formen for psykologisk krigføring føre til at fienden mistet motet, og flyktet fra kamp.²⁵¹ IS har omfavnet Najis forestillinger om vold, og i denne sammenheng har IS og deres fryktinngytende strategier sett ut til å funke relativt «bra». Da IS beleiret Mosul i 2014 hadde det irakiske militæret forlatt byen for lengst, og byen ble erobret uten særlig motstand. Også i den vestlige kampkoalisjonen mot IS har innsettelse av bakkestyrker vært uaktuelt. For IS oppfattes nok dette som en konsekvens av deres avskrekkende metoder.

For å spre mest mulig frykt innebærer metodene til IS en full offentliggjøring av brutal vold gjennom internett og andre medier. Ifølge Naji var dette en forlengelse av jihad, da han anså bruken av medier som et viktig verktøy i kampen mot fienden. Denne formen for «cyberjihad» skulle ifølge Naji sende «a message to the enemy that waves of fear and paying the price for its actions will never end.»²⁵² Spesielt fremtredende hos både Zarqawi og senere i IS, er Najis «paying the price»-prinsipp. Tanken bak brutale metoder er at fienden «skal svi» for sine forbrytelser mot islam, og kan minne om al Qaidas prinsipp om «qisas», altså et

²⁴⁸ Olivier Roy, «*Jihad and Death – The Global Appeal of Islamic State*», (Hurst & Company, London: 2016) s. 75

²⁴⁹ Hagtvedt, «*Den totale tilintetgjøringen av fienden*» i red. «*Islamisme*», s. 380

²⁵⁰ Hagtvedt, «*Den totale tilintetgjøringen av fienden*» i red. «*Islamisme*», s. 371-373

²⁵¹ Abu Bakr Naji, «*The Management of Savagery*», s. 31

²⁵² Abu Bakr Naji, «*The Management of Savagery*», s. 41

begrep innen islamsk rettsjurisdiksjon som refererer til «gjengjeldelse». Strategiene til al Qaida var utviklet etter prinsippet om at «vi angriper dere, så lenge dere angriper oss». Det nye med IS er at metodene heller søker etter å avskrekke ved å bruke svært brutale og sadistiske drapsmetoder.²⁵³

At IS har omfavnet ideene om «Paying-the-price»-prinsippet, kommer tydelig frem i gruppens publiserte videosnutter hvor forskjellige gisler halshugges. Zarqawi fremstod som en slags pioner, hvor han allerede i 2004 var bødde i halshugningen av Nicholas Berg. I videoen erklærte Zarqawi at henrettelsen var en gjengjeldelse for jihadistenes ydmykelser i Irak. I ettertiden har «paying the price»-metoden blitt et varemerke for IS.²⁵⁴ Før henrettelsen av den britiske fangen David Haines i september 2014 sa den velkjente IS-jihadisten «Jihad-John»: «This British man has to pay the price for your promise, Cameron, to arm the Peshmerga against the Islamic State.»^{255 256} I en annen publisert video sier han at amerikansk blod vil flyte så lenge USA bomber IS-staten. Den gangen var det fotojournalisten James Foley som betalte IS-jihadistenes blodpris.²⁵⁷

Både HuT og IS omfavner internett og sosiale medier som virkemidler, men i IS-ideologien er dette så godt som inkorporert i konseptet om jihad. Halve kampen mot IS har befunnet seg online, og ifølge islam-forsker Abdel Bari Atwan er den seneste manifestasjonen av jihad denne formen for cyberjihad.²⁵⁸ Hadde det ikke vært mulig å offentliggjøre groteske drapsmetoder på nett, hadde halshugninger og andre ekstreme straffemetoder kanskje ikke funnet sted i like stor grad.

5.3 En tvetydig jihad

HuT har en tvetydig tolkning av jihad og dens rolle, og dette har gitt grunnlag til en skeptisisme rundt partiets egentlige holdninger til voldsbruk. I for eksempel «Myter om jihad» presenteres jihad som et fredelig konsept som ikke er knyttet til aggresjon eller vold. Den offentlige diskursen om jihad er generelt nedtonet i HuT, og på den danske hjemmesiden

²⁵³ Tore Refslund Hamming, «*With Islamic State in Decline, What's Al-Qaeda's Next Move?*» The War on The Rocks, Texas National Security Network, The University of Texas, publisert 27.apr. 2018, lastet ned fra url: <https://warontherocks.com/2018/04/with-islamic-state-in-decline-whats-al-qaedas-next-move/>

²⁵⁴ Poul Høi, «*12/5-04: USA i chok etter brutal halshugning*,» publisert 12.mai 2004, Berlingske Avis, hentet fra url: <https://www.b.dk/globalt/125-04-usa-i-chok-etter-brutal-halshugning>

²⁵⁵ Mohammed Emwazi er en arabisk-britisk fremmedkriger i IS. Han døde under kamper i 2016.

²⁵⁶ Mirror News UK, Steve Robson, «*David Haines beheading: Full transcript of ISIS video holding David Cameron responsible for execution*,» 14.sept. 2014, lastet ned fra url: <http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/david-haines-beheading-full-transcript-4256996>

²⁵⁷ Stern, Berger, «*ISIS*», s. 1

²⁵⁸ Abdel Bari Atwan, «*The Digital Caliphate*» (London: Saqi Books, 2015) s. 16

heter det at: «Hizb ut-Tahrir er et politisk parti, der aldrig har benyttet sig af vold, og vil aldrig benytte sig af vold. Vores arbejde består udelukkende af politiske aktiviteter, da vi følger profeten Muhammads (saw) metode.»²⁵⁹

Ifølge IS er fredelige tolkninger av jihad utviklet for å tilfredsstillere «taghut-regimene», altså vantroende regimer, slik at misjonsarbeidet ikke utsettes for fare. I *The Management of Savagery* betegnes fredelige islamske grupperinger som «kaff al-ayd» (de med bundne hender), et begrep som refererer til muslimer som ikke vil kjempe for islam.²⁶⁰ Og kanskje har Naji og IS et poeng. HuT er bannlyst fra store deler av Midtøsten, og partiet opererer i hva de anser som fiendtlige og fremmede samfunn. På denne måten er partiet tvunget til å tilpasse seg i de samfunnene de eksisterer i, i vårt tilfelle de demokratiske rammene i Danmark.

5.3.1 Med to tunger?

Når det gjelder HuT og deres jihadtolkninger er det viktig å ta partiets kontekst i betraktning. I Danmark befinner partiet seg i grenseland når det gjelder hva som er lovlig innenfor demokratiets rammer, og deres ikke-voldelige fokus kan derfor argumenteres for å være et skalkeskjul for egentlig agenda.²⁶¹ Vold oppfattes av mange islamistiske grupper som både et hensiktsmessig og nødvendig virkemiddel i en gitt hypotetisk situasjon. Historiker Øystein Sørensen skriver for eksempel at det er islamistenes vurdering av situasjonen som avgjør om vold er hensiktsmessig eller ikke.²⁶² Det ville for eksempel være lite hensiktsmessig for HuT å hevde at jihad er noe annet enn et fredelig konsept, da dette kan risikere at partiet forbys Danmark, eller i andre land der partiet eksisterer for øvrig. HuT har et problem med legalitet i det danske samfunnet, noe som står i dyp kontrast til IS som har operert innenfor egne satte rammer i Syria og Irak. IS har dermed hatt frie tøyler til å både si og gjøre hva de ønsker uten å bli stilt til ansvar av en kontrollerende og fremmed sentralmakt.

Diskusjonen om HuTs egentlige holdninger til jihad skjer på bakgrunn av partiets tvetydige utsagn og formuleringer som kan indikere at jihad er et voldelig og militært konsept. Under HuTs Palestina-demonstrasjon ved Ytre Nørrebro i 2017 fikk tilrop som: «Palæstina er besat,

²⁵⁹ Hizb ut-Tahrir Skandinaviens, «Ofte stillede spørgsmål – FAQ», lastet fra url: <http://hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=459>

²⁶⁰ Abu Bakr Naji, «*The Management of Savagery*», s. 96

²⁶¹ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 67

²⁶² Sørensen, Øystein «*Islamisme, islam og totalitarisme*», i «*Islamisme, ideologi og trussel*», s. 21

det skal løses med Jihad!», spesielt oppmerksomhet.²⁶³ Videre heter det også i partiboken *Kalifatets Statsinstitusjoner* at jihad er et anliggende for militærdepartementet og «emiren for jihad». Her beskrives det at jihad er en kamp for Allahs sak, og at denne kampen krever et militære.²⁶⁴ I et annet videoforedrag av Abdelhakim Chtioui på partiets danske hjemmeside hylles også en tidligere militant jihad fra krigene i Afghanistan, Bosnia, Irak og Palestina. Ifølge Chtioui fører denne militante formen for jihad alltid til seier og suksess.²⁶⁵ Også i *Khilafah*-magasinet føres ofte en fiendtlig retorikk som på mange måter gjenspeiler forestillinger om en militant forståelse av jihad. Tidligere HuT-talsmann, Fadi Abdullatif, har tidligere hevdet at magasinet ikke kan brukes som talerør for partiets politiske programmer, men det er allikevel ikke til å komme bort fra at magasinets tekster er skrevet enten av partiets medlemmer eller sympatisører.²⁶⁶ De forskjellige jihadformuleringene virker allikevel selvmotsigende, og gir grunn til å tro at jihad, slik HuT fremstiller konseptet i for eksempel «Myter om jihad», er en påpyntet versjon for å unngå konfrontasjoner med den danske staten.

«Er det lovligt, når de opfordrer til jihad?» skriver journalist Karen Jensen i Dansk Folkeparti fra august 2017.²⁶⁷ Danske medier og nettaviser omtaler HuT ofte, og dansk etterretning har helt siden 2001 forsøkt å finne koblinger mellom partiet og voldelig ekstremisme. I kjølvannet av al Qaidas terrorangrep i New York forsøkte dansk etterretning for eksempel å finne koblinger mellom HuT og al Qaida. Etter terrorangrepet i Stockholm i 2017 ble gjerningsmannen forsøkt koblet til HuT siden han hadde Facebook-forbindelser med nøkkelpersoner i det danske partiet. Noen ytterligere kontakt mellom gjerningsmannen i Stockholm og HuT utover dette er derimot uvisst.²⁶⁸ Det er også forsøkt å trekke forbindelser mellom HuT og IS, da den kjente IS-krigeren «Jihad-John», har vært medlem av den britiske parti-grenen før han emigrerte til IS-staten. Dette kan vel heller virke til HuTs forsvar, da det mest sannsynlig var mangelen på ekstremistiske holdninger som førte han over til IS, og at

²⁶³ Karen Jespersen «*Hizb ut-Tahrir skal udryddes i Danmark*» ved Den Korte Avis i Danmark, url: <https://denkorteavis.dk/2017/hizb-ut-tahrir-skal-udryddes-i-danmark/>

²⁶⁴ Hizb ut-Tahrirs Publikasjoner, «*Kalifatets Statsinstitusjoner*», s. 87, 94

²⁶⁵ Taimullah Abu-Laban, «*Myter om jihad*»

²⁶⁶ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 173

²⁶⁷ Karen Jespersen «*Hizb ut-Tahrir skal udryddes i Danmark*» lastet fra url: <https://denkorteavis.dk/2017/hizb-ut-tahrir-skal-udryddes-i-danmark/>

²⁶⁸ Dagsavisen, Vilde Blix Huseby, «*Navnet på Stockholm-mistenkt frigitt*» 9.apr.2017, url: <https://www.dagsavisen.no/verden/navnet-pa-stockholms-mistenkt-frigitt-1.951365>

han anså HuT-ideologien for å ikke være tilstrekkelig revolusjonær.²⁶⁹

Diskusjonen rundt HuTs egentlige holdninger til jihad og voldsbruk blir ikke klarere når Ahmed Akkari, en dansk islamistisk avhopper, hevder at HuT i Danmark bærer et janus-ansikt. Ifølge Akkari snakker danske islamister med to tunger, det vil si at samtalene mellom islamistene bak lukkede dører skiller seg betydelig fra det som uttales utad i samfunnet. I sin bok *Min afsked med islamismen* forteller Akkari om islamistenes ideologiske maskespill i Danmark. På grunn av et dyktig dobbeltspill og en taushetskodeks blant danske islamister, hevder Akkari at islamistenes arbeid og holdninger foregår like under nesen på det danske samfunnet.²⁷⁰

Akkari var selv en del av dette maskespillet, og i sin bok forteller han at han selv skal ha forsnakket seg i et møte med Lars Findsen, som på dette tidspunktet i 2006 var sjef for politiets sikkerhetstjeneste i Danmark. Akkari var en sentral person i den islamistiske «Arbejdergruppen» under Muhammad-krisen i 2006, og møtet med Findsen fant sted på bakgrunn av Arbejdergruppens tiltale mot Jyllands-Posten som hadde publisert Muhammad-karikaturene.²⁷¹ Under møtet ble tiltalen avvist, og Akkari utbrøt da at «med den måte, tingene bliver håndteret på, er der ikke noget at sige til, at al Qaida vil lave aktioner mod Danmark.» Ifølge Akkari var denne setningen representativ for hva danske islamister lenge har tenkt; at vold mot Danmark og Jyllands-Posten i religionens navn var sannsynlig, og ifølge Akkari, helt i orden for danske islamister. Under møtet var flere danske imamer tilstede, og først etter at gruppen befant seg utenfor sikkerhetstjenestens avdeling skal disse ha uttalt til Akkari: «Du kan ikke sige sådan noget højt.»²⁷²

Videre hevder Akkari at Abu Laban, hans da nære venn som også deltok i Arbejdergruppen, var en ekspert i å skjule sine egentlige holdninger. Til tross for dette, hevder Akkari at Abu Labans egentlige holdninger har lyst gjennom i møter med media.²⁷³ I for eksempel et intervju med *60 Minutes* uttalte Abu Laban at han var meget fornøyd med utfallet av Arbejdergruppens internasjonale arbeid mot Danmark og karikaturtegnene. Det internasjonale arbeidet utløste voldsopptøyer over hele Midtøsten, og som en konsekvens av

²⁶⁹ Nawaz, Maajid, «*The Education of Jihadi John*», 03.03.15, i The New York Times, lastet fra url: <https://www.nytimes.com/2015/03/03/opinion/the-education-of-jihadi-john.html>

²⁷⁰ Ahmed Akkari, «*Min afsked med islamismen*», (Berlingske Forlag, København: 2014), s. 7

²⁷¹ Arbejdergruppen jobbet for å samle motstand i Midtøsten mot de danske karikaturtegnene som ble publisert i Jyllands-Posten i 2006.

²⁷² Akkari, «*Min afsked med islamismen*», s. 372-373

²⁷³ Det er her ikke tale om Taimullah Abu Laban som er medlem av Hizb ut-Tahrir, men faren hans. Abu Laban døde av kreft 1.februar 2007.

dette ble hele 160 mennesker drept. I intervjuet med *60 Minutes* hevdet Laban at sivile tap var trist, men videre het det allikevel «at uventede tragedier sker. Og det må vi leve med.»²⁷⁴ For Abu Laban var de tapte liv dermed verdt saken. Interessant er det at Abu Labans sønn, Taimullah Abu Laban, er en fremtredende person i nettopp HuT i Danmark.²⁷⁵ Som sin far, har Taimullah Abu Laban også vært en kontroversiell person i danske medier, da han har risikert flere års fengsling for antisemittiske utsagn som: «Jøder forstår kun sverdet. Drep.» i 2011.²⁷⁶ Mon tro om eplet falt langt fra stammen.

Selv om Akkari ikke har direkte kjennskap til HuT, har han vært dypt involvert i islamistiske samfunn i Danmark. Akkaris påstander er på bakgrunn av seksten års erfaring innenfor det danske islamist-miljøet, hvor han selv var predikant, imam og formidler av radikalt islamistisk tankegods. Påstandene gir en pekepinn på hvordan HuT som islamistisk organisasjon opererer i det danske samfunnet, og om hvordan partiets fremstillinger av ulike konsepter kan fungere som et skalkeskjul for egentlige holdninger. Akkari har neppe en baktanke ved sine uttalelser, ettersom han hevder å fremdeles ha omtanke for de personene som omtales og kritiseres i hans bok.

5.3.2 Jihad som forsvarskrig

Med tanke på an-Nabhani og HuTs mer moderne tolkninger av jihadkonseptet skulle man tro at jihad kun tolkes som en «jihad al-nafs», altså en åndelig, individuell jihad. På bakgrunn av den tidligere diskusjonen i kapittelet, ville dette også vært hensiktsmessig for partiet med tanke på at en annen betydning av jihad kan føre til partiets forbud i samfunnet. Men dette avvises av partiet, da de hevder det ikke er mulig å endre jihad slik den står nedskrevet i Koranen. Ifølge HuT er «jihad al-nafs»-betegnelsen populær fordi den, ifølge partiet, gjør jihadkonseptet mer spiselig for Vesten ettersom den forkaster voldelige tilnærminger. I «Myter om jihad», hvor Laban fremstiller jihad primært som et åndelig prosjekt, påpeker han også at en slik «tilretteleggelse» av jihad-konseptet er uaktuell. Ifølge partiet er det ikke mulig å neglisjere noen av Koranens surer, og dette åpner dermed for flere tolkninger av jihad, deriblant også som et militært konsept.²⁷⁷ Partiet hevder de følger profetens metode,

²⁷⁴ Akkari, «*Min avsked med islamismen*», s. 357-359

²⁷⁵ Louise Jensen, «*Nu er han dansker: Se Abu Labans søns vilde uttalelser*» publisert 5. jun. 2013 ved BT Danmark, hentet fra url: <https://www.bt.dk/danmark/nu-er-han-dansker-se-abu-labans-soens-vilde-udtalelser>[https](https://www.bt.dk/danmark/nu-er-han-dansker-se-abu-labans-soens-vilde-udtalelser)

²⁷⁶ Ukjent forfatter, «*Imam-søn risikerer fire års fængsel*» i Kristeligt Dagblad Danmark, lastet ned fra url: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/imam-søn-risikerer-fire-års-fængsel><https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/imam-søn-risikerer-fire-års-fængsel>

²⁷⁷ Taimullah Abu Laban, «*Myter om jihad*»

men om de ønsker å følge profetens eksempel også i etterkant av en statsetablering, er ikke profetens metoder fra denne perioden akkurat fredelige. I etterkant av statsdannelsen i Medina var profeten både hærfører og erobrer, og som vi skal se åpner HuT for at jihad har et annet innhold etter at et kalifat først er opprettet.²⁷⁸

Ifølge HuT kan krigføring forekomme etter at kalifatet er opprettet gjennom «jihad al-talab», det vil si en defensiv jihad.²⁷⁹ For HuT innebærer en defensiv jihad retten til å forsvare islam og muslimene dersom de befinner seg under angrep eller i fare. Men hva definerer HuT som en legitim forsvarskamp? Mens IS legitimerer sin krigføring som nødvendige forsvarskamper, forfekter HuT heller tanken om at en defensiv jihad kun skal beskytte islams områder mot en aggressiv motpart. I «Myter om jihad» påpekes det at de kjempende partene kun må være soldater, og at krigføringen ikke skal ramme verken muslimer eller andre sivile, uansett etnisk eller religiøs bakgrunn. Og hvis fienden ønsker fred er muslimene pliktige til å inngå dette.²⁸⁰

Forestillingene om legitime forsvarskamper er dermed to vidt forskjellige konsepter i HuT og IS. Argumentasjonen for krigføring i IS er for øvrig er den samme som HuTs, da IS anser hele verden som en aggressiv motpart som må bekjempes. Dette er imidlertid ikke tilfellet for HuT. Partiets oppfatninger om hva som utgjør en legitim forsvarskamp kan belyses ved å se på partiets standpunkter til tidligere kriger i Midtøsten. Da irakiske atomfasiliteter ble bombet av Israel i 1981 skal HuT angivelig ha skrevet til Saddam Hussain at det burde være «honorable to retaliate likewise». Hvis vi derimot ser på partiets holdninger til Iran-Irak krigen på 1980-tallet, gikk partiet inn for konfliktløsning. Mellom disse krigene er en vesensforskjell at Israel utgjorde den ene krigens part, hvilket legitimerte krigføring mot Israel som et forsvar av islamske områder. Det var dermed på det rene at Saddam kunne svare Israel med samme mynt. Ifølge HuT skal ikke muslimer kjempe mot hverandre under noen omstendigheter, og dette gjenspeiles i tilnærmingen til Iran-Irak krigen.²⁸¹

Når HuT allikevel ikke gir klare definisjoner på jihad og hva som utgjør legitime forsvarskamper, dras ofte «jihad-kortet» for å svartmale partiet som en potensiell terroristorganisasjon. Grunnet ekstreme jihadister og deres blodige metoder forbindes

²⁷⁸ Halvor Tjønn, «Medina-staten – ekstremistenes inspirasjon», i red. Sørensen, Hagtvedt, Brandal, «Islamisme – ideologi og trussel» (Dreyers Forlag, Oslo: 2016) s. 101-107

Blant de største erobringene i etterkant av etableringen i Medina er slagene mot den jødiske Banu Qurayzah-stammen her i 627, og slaget ved Khaybar i 628.

²⁷⁹ Taimullah Abu Laban «Myter om jihad»

²⁸⁰ Taimullah Abu Laban «Myter om jihad»

²⁸¹ Pankhurst, «Hizb ut-Tahrir», s. 198

begrepet «jihad» med terror og vold, spesielt etter 2001 og senere etter IS og deres kalifatprosjekt fra 2014. På bakgrunn av dette blir alle islamistiske bevegelser som opererer med jihadformuleringer forbundet med terror og vold. HuT ønsker å opprette en stat på lik linje med andre nasjonalstater, og om de hadde sett seg nødt til å føre en forsvarskamp hvis de ble angrepet, så hadde det vel vært deres suverene rett å gjøre dette. Men HuT skiller ikke mellom religion og politikk, og en legitim forsvarskrig faller dermed under betegnelsen av jihad, ettersom forsvarskriger anses som den eneste tillatte formen for krigføring i islam. Hvis en drar HuTs forestillinger om forsvarskamp ut av sin religiøse kontekst, er den kanskje ikke annerledes enn en forsvarskamp Norge hadde kjempet om for eksempel russiske militærstyrker plutselig kom valsende inn.

Med det sagt, har også HuT helt fra partiets opprinnelse tatt avstand fra vold, da an-Nabhani omfavnet en fredelig aktivisme for oppnåelse av politiske mål. Et annet poeng er at partiets «voldelige intensjoner» også ville ha manifestert seg på et eller annet tidspunkt gjennom historien hvis dette var tilfellet. Partiet hevder for eksempel med riktighet at de ikke har vært tilknyttet vold eller voldsepisoder noe sted i verden frem til i dag.²⁸²

5.3.3 Et kalifat i Danmark?

Danmark står overfor et islamistisk parti, som ikke *direkte* kan knyttes til vold eller terror. Det har vist seg å være svært vanskelig å forby HuT, ettersom partiet fastholder sin ikke-voldelig ideologi og virker innenfor den danske lovens rammer. Så sent som i 2015 var det flertall i Folketinget for en ny etterforskning av partiet, men fremdeles ble det ikke funnet tilstrekkelig bevis eller grunnlag for å oppløse HuT i Danmark.²⁸³

Hva er så partiets formål i det danske samfunnet? I et intervju med Abdullatif fra mai 2003 hevder han at det er muslimenes plikt å respektere den danske grunnloven, og at muslimer som søker ly i ikke-muslimske land skal være lojale overfor disse. Hvis de ikke-muslimske landene ikke respekterer islam, slik partiet forfekter religionen, hevder Abdullatif videre at muslimene må forlate landene.²⁸⁴ HuT er imidlertid klare på at de ikke ønsker å opprette en islamsk stat eller kalifat i Danmark, og på partiets hjemmeside står det for eksempel at: «Hizb ut-Tahrir arbejder ikke for at etablere en islamsk stat i Danmark eller i noget andet europæisk land.»²⁸⁵ Til tross for dette kommer man ikke bort fra at de universelle visjonene

²⁸² Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «Hizb ut-Tahrir», s. 67

²⁸³ Hizb ut-Tahrir Skandinavien, «Ofte stillede spørgsmål – FAQ»

²⁸⁴ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «Hizb ut-Tahrir», s. 23-24

²⁸⁵ Hizb ut-Tahrir Skandinavien, «Ofte stillede spørgsmål – FAQ»

om kalifatet også innebærer dansk jord. Men kanskje anser de innføringen av islamsk styresett i Danmark som en mulighet etter en kalifatetablering i Midtøsten, på samme måte som en væpnet jihad kan aksepteres i etterkant av kalifatet.

Det er også interessant å se på hvilke politiske kanaler partiet skulle tatt i bruk for å tilegne seg politisk makt. For å kunne få en politisk stemme i samfunnet må gruppen delta på den parlamentariske arenaen, noe som imidlertid ikke er et alternativ. Som vi har sett hevder HuT at samfunnsomveltningene til islamske samfunn skal komme naturlig etter at befolkningen avslører «demokratiets sanne ansikt». Parlamentariske kanaler vil derfor ikke være nødvendige. Enn så lenge er partiets virkemidler basert på ideen om å samle muslimene i en islamsk fortropp mot det fremtidsliggende kalifatet.

5.4 «Ideologi og praksis»

I analysen av gruppenes virkemidler kommer det tydelig frem at det er et markant skille mellom ideologiene når det gjelder forholdet mellom ideologi og praksis. I HuT forekommer en heftig retorikk som ikke alltid stemmer overens med ideologisk innhold som presenteres. Dette står i sterk kontrast til IS som fører alt de sier ut i dagens lys uten å konfronteres av en overordnet sentralmakt.

5.4.1 Fra tekst til virkelighet

I IS er kløften mellom ord og handling ikke-eksisterende, da det som føres i pennen stemmer nokså perfekt med det gruppen faktisk foretar seg. Dette har ført til at IS fremstår som en ny islamistisk art. IS legger ikke skjul på deres brutale metoder, og i gruppens propaganda florerer alt fra resitering av Koran-vers til bestialske drapsvideoer og avbildninger av offentlige likvideringer. Parallelt med blodige avbildninger av tortur og massedrap sidestilles et romantisert og harmonisk materiale som rosebilder av livet i IS-staten. IS-ideologien er dermed preget av en slående dualisme av hat og harmoni, som i motsetning til tidligere totalitære statsprosjekter med intensjon gjenspeiles i gruppens propaganda for å spre frykt blant fiender og å appellere til potensielle rekrutter og andre støttespillere blant verdens mennesker.

Denne IS-dualismen av hat og harmoni er del av en strategisk og nøye uttenkt propagandastrategi hvor IS fremstår som en revolusjonerende og pulserende kraft, samtidig som propagandaen vektlegger sensitive temaer i islams historie. IS har dermed klart å skape en virkelighetsversjon som overlapper med verdensbildet til eventuelle rekrutter. For

eksempel vektlegges muslimenes historiske offerrolle og undertrykkelse gjennom imperialisme, kolonialisering og invasjoner i Midtøsten; fenomener som for mange muslimer fremdeles sitter godt i minnet. Attpåtil er all ideologisk IS-propaganda overraskende godt forankret i islamske kilder, noe som bidrar til å skape et ytterligere legitimt rammeverk. Faktisk bombarderes leseren med religiøst sanksjonert materiale, noe som gir inntrykket av at informasjonen for formidles umulig kan være feil. Av mest slagkraft er allikevel kalifatkonseptet, som ifølge Reza Pankhurst er del av religiøs nostalgi blant mange av verdens muslimer. Kalifatkonseptet er kanskje ukjent for Vesten, men ifølge Pankhurst er reetableringen av kalifatet et uunngåelig fenomen som før eller siden kom til å manifestere seg i en eller annen form.

I HuTs tilfelle foreligger det et større vakuum fra tekst til virkelighet. Til tross for at HuT ikke forfekter voldelige midler, føres det i likhet med IS en slags hatpolitikk og vrede på vegne av den muslimske befolkningen som rommer mye aggresjon.²⁸⁶ For eksempel kan både IS og HuTs propagandamagasiner argumenteres for å ha en tilsynelatende lik retorisk stil og oppbygning. I propagandaen blir anklagene mot fiender ofte utvidet til større og overordnede verdenspolitiske temaer og konspirasjoner. De samme temaene kommer igjen og igjen, men er skrevet fra forskjellige innfallsvinkler og kontekster.²⁸⁷ Det kan klart hevdes at den aggressive retorikken i HuT ikke gjenspeiler partiets fredelige ideologiske standpunkter.

5.4.2 Høyreradikalisme og arabiske språktradisjoner

De retoriske størrelsene til HuT kan forklares ved å sammenlikne partiet med andre opprørske grupper innenfor punkkultur, marxist-leninistiske eller høyreradikale bevegelser eller kretser. Disse er ikke nødvendigvis voldelige, men bruker lignende aggressive utsagn som for eksempel «fuck the police» og «død over undertrykkerne» mot selvkonstruerte fiender.²⁸⁸ Høyreradikale grupper kan også eksistere innenfor statlige rammer de ikke anerkjenner, og ønske et revolusjonært brudd med disse. I likhet med HuT, fører også høyreradikale bevegelser en aggressiv retorikk, men som utover dette kan ha en mer intellektuell oppbygning som ikke nødvendigvis legitimerer vold.

I boken *Hizb ut-Tahrir i Danmark* fra 2003 fremmer Sinclair, Grøndahl og Rasmussen en teori om at det arabiske språket kan ligge til grunn for de retoriske størrelsene og avstanden mellom ord og handling i HuT. Antropolog og historiker Raphael Patai hevder for eksempel

²⁸⁶ Khilafah Magazine, utgave fra april 2010, «Rouge States», s. 15

²⁸⁷ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «Hizb ut-Tahrir», s. 173-179

²⁸⁸ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «Hizb ut-Tahrir», s. 182

at veltalenhet i form av overdrivelser og selvhevdelse er svært viktig for arabere for å ikke bli misforstått. Ifølge Patais teori kan HuTs verbale trusler være et eksempel på hvordan ord virker i stedet for konkrete handlinger. Det vil si at aggressive og selvhevdende tekster forekommer i stedet for formålsaktiviteter og voldelig aktivisme. Ifølge Patai vil dette si at reaksjonene på HuTs radikale formuleringer er en misforståelse mellom vestlige og arabiske språktradisjoner. Videre hevder han at språklige uttrykk for aggresjon derimot demper en persons vrede og ansenhet. Patai hevder at språklig aggresjon svekker en aggressiv motivasjon, hvor ord fremstår som en psykologisk erstatning for aktivisme.²⁸⁹

Det bør nevnes at boken til Sinclair, Rasmussen og Grøndahl virker til å ha en undertone som forsøker å hindre en demonisering av HuT i Danmark. For eksempel legges det mindre vekt på de temaene som kan forbinde partiet med vold eller rasisme. Boken har heller ingen videre diskusjoner om jihad-konseptet og dets flertydige innhold, eller om hvorvidt HuT ville forfektet voldelige metoder hvis de hadde fått autoritet eller makt i et samfunn.²⁹⁰ Med det sagt, har HuT en åpenbar parallell til høyreradikalisme, og teoriene om det arabiske språket som psykologisk erstatning for aktivisme kan forklare partiets bruk av aggressiv retorikk. Men teoriene forsvarer imidlertid ingenting i IS sitt tilfelle. Å legge slike forklaringer til grunn for ikke-voldelig atferd blir for snevert, og teoriene er forenklete ettersom de ikke gir noen utdypende forklaring på hvorfor en gruppe tyr til vold, og en annen ikke.

5.4.3 En teori om fanatisme

På et overordnet plan har IS og HuTs ideologier relativt like målsetninger. De deler en rekke ekstremistiske ideer, som for eksempel deres (mer eller mindre) revolusjonære og uflexible tankesett, ønskene om verdensherredømme, en ensrettet forståelse av verden, og at de er i besittelse av den eneste sannhet med påfølgende løsninger. Men de største forskjellene mellom IS og HuTs ideologier er ikke å finne i ekstremistiske ideer, men i de ulike metodene de forfekter. Et spørsmål som står igjen er hvilke ideologiske elementer som fører til at HuT ikke legitimerer voldelig atferd, og hvorfor IS gjør nettopp dette.

Siden 2001 har forholdet mellom ideer og voldelig atferd blitt målt ved å operere med forskjellige radikaliseringsnivåer av religiøs eller politisk overbevisning. På denne måten er radikalisering en kognitiv prosess som resulterer i ekstremisme og voldelig atferd. På en slik skala er HuT mindre radikal enn IS siden partiet ikke anser vold som et legitimt virkemiddel.

²⁸⁹ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 182

²⁹⁰ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 178-179

Dette forklarer imidlertid ikke hvilke ideologiske elementer som ligger til grunn for voldelig og ikke-voldelig atferd. Terrorismeforskerne Bart Schuurman og Max Taylor er av de som tar opp denne problematikken, og i sin artikkel «Reconsidering Radicalization» fremmes en teori om at fanatiske innslag i ideologien kan forklare koblingen mellom ideer og voldelig atferd.²⁹¹

Taylor og Schuurman hevder at fanatisme er å besitte en «utvidet entusiasme» for enten religiøs eller politisk overbevisning. En vanlig persons atferd påvirkes for eksempel av sosiale, politiske eller personlige normer og faktorer, mens en fanatiker derimot, ser bort fra disse. Ifølge Taylor og Schuurman er det den utvidede politiske eller religiøse entusiasmen som styrer helheten av en fanatikers hverdagsliv. Taylor og Schuurman opererer med ti karakteristikk på fanatisme. Ifølge Taylor og Schuurman kan en person eller gruppes fanatisme måles etter disse karakteristikkene.²⁹² Disse er (1) et stort fokus på egen gruppes problemer, (2) et verdensbilde basert på egne ideologiske overbevisninger, (3) en ufølsomhet overfor andre og mot «normalt» sosialt press, (4) en manglende kritisk vurderingsevne av egne personlige interesser, (5) en overraskende toleranse og inkonsekvens overfor troen, (6) en oppfatning av egne handlinger som av stor nødvendighet, (7) å besitte et forenklet verdensbilde, (8) å vise en høy motstand til etablerte fakta eller tolkinger som kan svekke ens egen overbevisning, (9) har en forakt mot ofrene for ens fanatiske overbevisning, og (10) en forakt for samfunnsstrukturer, noe som gjør det lettere å holde på egne fanatiske overbevisninger.²⁹³

I henhold til Taylor og Schuurmans punkter kan både HuT og IS karakteriseres som fanatiske grupperinger. HuTs ideologi mangler imidlertid punkt 3 og 9 som innebærer en ufølsomhet overfor «ofre og andre», da de ikke har en slik holdning overfor fiender. Selv om fiendebildet er konsekvent, skal for eksempel ingen fiender bekjempes militært, men heller kalles til islam gjennom fredelige midler. Ifølge partiet selv behandler de alle mennesker, uavhengig av religion eller etnisitet, med respekt. En ufølsomhet rundt fiender er dermed mer nedtonet enn i for eksempel IS.

Ut fra karakteristikkene stiller gruppene allikevel nokså likt, men Taylor og Schuurman opererer med tre ytterligere faktorer som kan knyttes til de ovennevnte karakteristikkene.

²⁹¹ Bart Schuurman og Max Taylor, «*Reconsidering Radicalization: Fanaticism and the Link Between Ideas and Violence*» (Lastet fra url: <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/675/1347>Taylor, Schuurman) s. 3-4

²⁹² Taylor, Schuurman, «*Reconsidering Radicalization*», s. 13

²⁹³ Taylor, Schuurman, «*Reconsidering Radicalization*», s. 13

Dette er tre ideologiske forestillinger som videre kan karakterisere en ideologi som fanatisk, og at ideologien dermed åpner for utvikling og legitimering av voldelige midler. Disse er forestillinger om (1) milleniarisme; forståelsen av verden som i apokalyptisk krise eller forandring, (2) totaliteten av ideologisk kontroll, det vil si at ideologien mangler rom for offentlig debatt, diskusjon eller kritikk i den grad at ingen kan motsette seg eller utfordre ideologien, og (3) militære aspekter ved ideologien selv, det vil si i hvilken grad den motiverer og legitimerer maktbruk.²⁹⁴

IS besitter disse tre ideologiske forestillingene, og ideologien har dermed en mye høyere grad av fanatisme enn HuT. HuT besitter faktoren om ideologisk totalitet og kontroll, men siden partiet ikke har opprettet verken kalifat eller idealsamfunn tilhører dette til en eventuell fremtid. Legitimering og motivasjon for maktbruk finnes også i HuT-ideologien, men denne er begrenset til sharia som ifølge partiet skal føres med barmhjertighet. Sharia skal implementeres for fullt når idealsamfunnet er opprettet, men tanken bak er allikevel at straffemetodene ikke vil være nødvendige i det perfekte islamske samfunn. Den avgjørende faktoren som skiller IS og HuTs ideologier fra hverandre er innslagene av milleniarisme, det vil si virkelighetsforståelsen av verden som i en apokalyptisk krise. Apokalyptiske forestillinger er ikke vektlagt i HuTs ideologi, og den mangler dermed dette sentrale ideologielementet.

Det bør her nevnes at ikke alle medlemmer og sympatisører til IS forfekter vold eller bidrar til terrorisme, men støtter eller emigrerer til IS av andre grunner. Forskning viser for eksempel at flere av gruppens medlemmer har emigrert til IS av andre sosio-økonomiske grunner enn kun for å kjempe i krigen mot de vantroende. Emigreringen til IS er grunnet alt fra identitetskriser til ønsker om sosialt samhold. Attpåtil har ikke all terrorisme sin bakgrunn i religiøs eller politisk overbevisning, men av fascinasjon for vold generelt.²⁹⁵ Fremdeles er fanatismeteorien til Taylor og Schuurman gunstig, da den tilbyr en forklaring på koblingen mellom ideer og voldelig atferd blant islamistiske organisasjoner som er relativt like, som i dette tilfellet er mellom HuT og IS.

5.4.4 HuT – et politisk alternativ?

Til tross for å forfekte en ortodoks og konservativ praktisering av islam, fremstår HuT som en mer politisk og vestlig-orientert organisasjon. Ifølge Reza Pankhurst er HuT-ideologien

²⁹⁴ Taylor, Schuurman, «*Reconsidering Radicalization*», s. 14

²⁹⁵ Taylor, Schuurman, «*Reconsidering Radicalization*», s. 4

unik i den forstand at den er et bindeledd mellom fortid og nåtid, gjennom en gjenfortolkning av islam som han hevder er mer metodisk riktig enn i andre bevegelser i politisk islam.²⁹⁶ I artikkelen «Hizb ut Tahrir: Islam's Ideological Vanguard», hevder også midtøstensspesialist Noman Hanif at HuT har utviklet et filosofisk, politisk og sosialt alternativ til den vestlige globalkapitalismen og nasjonalstaten. Han er av samme oppfatning som Pankhurst, da han hevder HuT-ideologien er unik blant andre islamske politiske bevegelser. Han hevder for eksempel at HuTs ideologi er en moderne, men distinkt kraft som på verdensbasis gjør partiet fremtredende som «islams politiske fortropp».²⁹⁷

Hanif og Pankhurst har imidlertid noen poenger. I HuT er det for eksempel ikke snakk om å omskrive kjerneverdier innen islam, eller å tolke tekstene i lys av noe annet profetens og samtiden kontekster. HuTs korantolkninger kan argumenteres for å ligge nærmere korantolkninger innen «normativ islam». Den er imidlertid konservativ, men ideologien åpner også opp for at kalifatet og islam skal «tilrettelegges» innenfor den moderne verdens rammer. Ifølge Hanif fremstår HuT-ideologien som mer pragmatisk, ettersom de hellige tekstene, ifølge HuT, må analyseres med en moderne brille.²⁹⁸

Videre hevder Hanif at den post-islamistiske diskursen i etterkant av 2001 har ført til at HuT forbindes med en terrorisme og vold.²⁹⁹ Ifølge Hanif har tendensen vært å tolke kun små deler av partiets ideologiske tekstmateriale og utsagn for å indikere at partiet har mørkere intensjoner. Han hevder at an-Nabhanis ideologiske standpunkter har blitt oversett til fordel for det materialet som kan tolkes i lys av paradigmat om terrorisme. Selv om ideologien ikke fremmer voldelige midler, hevder Hanif at den har blitt forstått som et «løpebånd»³⁰⁰ for mennesker med ekstremistiske ideer og holdninger i samfunnet.³⁰¹ Dette er heller kanskje ikke så rart ettersom verdens mest kjente IS-jihadist, Jihad-John, var medlem av den britiske parti-grenen i årene før han emigrerte til IS. På bakgrunn av dette har for eksempel både Tyskland, Storbritannia og Danmark aktivt forsøkt å få partiet avskaffet de siste tiårene. Hovedfokuset på HuT som potensielle terrorister har ifølge Hanif ført til at HuT-ideologiens

²⁹⁶ Pankhurst, *Hizb ut-Tahrir*, s. 92

²⁹⁷ Noman Hanif «*Hizb ut Tahrir: Islam's Ideological Vanguard*», publisert i 2012 ved British Journal of Middle Eastern Studies, 39:2, 201-225, DOI: 10.1080/13530194.2012.711037 lastet fra url: <https://doi.org/10.1080/13530194.2012.711037>

²⁹⁸ Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 73

²⁹⁹ Noman Hanif «*Hizb ut Tahrir: Islam's Ideological Vanguard*», publisert i 2012 ved British Journal of Middle Eastern Studies, 39:2, 201-225, DOI: 10.1080/13530194.2012.711037 lastet fra url: <https://doi.org/10.1080/13530194.2012.711037>

³⁰⁰ Hanif bruker betegnelsen «conveyor belt».

³⁰¹ Hanif, «*Hizb ut Tahrir*», s. 202

revolusjonære basis har blitt ignorert. Ifølge Hanif er det denne revolusjonære basisen gjør at partiet har hva han omtaler som en innflytelsesrik ideologi.³⁰² På grunn av deres politiske og ikke-voldelige arbeid fremstår HuT, ifølge Hanif, som en av de største og mest innflytelsesrike islamist-organisasjonene i verden.

5.5 Sammendrag

For både HuT og IS er kalifatet en essensiell del av prosessen mot å etablere idealsamfunnet. IS har allerede opprettet sitt kalifatprosjekt, mens HuT fremdeles befinner seg i en slik prosess. Metodene for å oppnå idealsamfunnet er på bakgrunn av disse kontekstene, og virkemidlene er dermed forskjellige. I første rekke er det fortolkningen av de hellige tekstene som legger grunnlaget for gruppenes virkemidler. Det finnes ingen direkte oppskrift på hvordan man snekrer sammen en islamsk stat, men både HuT og IS hevder allikevel at det ut ifra rett forståelse og fortolkning av de hellige tekstene kan finnes bevis for hvordan en slik prosess skal ta form.³⁰³ På bakgrunn av gruppenes kontekster hevder de hver sin forkynningsdel av Koranen med overføringsverdi til dagens situasjoner. IS baserer seg på et utvalgt materiale fra forkynningsdelen etter statsetableringen i Medina, og HuT baserer seg på det misjonerende arbeidet profeten utøvde i Mekka-perioden forut.

Dette gjør at de religiøse doktrinene som virkemidlene skal baseres på er forskjellige. I HuT er det doktrinene om da'wah og nusrah som i første rekke skal lede veien mot idealsamfunnet.³⁰⁴ For IS er en militant jihad den eneste løsningen på gruppens problemer, og IS går derfor mye lenger i fortolkninger og praktiseringer av denne enn for eksempel HuT. Av størst forskjell mellom HuT og IS er dermed tolkningene av jihad-konseptet.

For HuT fremstår jihad i første rekke som et individuelt og åndelig konsept, men som etter en kalifatetablering går over til å gjelde militære anliggender i staten. For partiet er den eneste tillatte krigføringen i islam av defensiv karakter, og det er denne formen for jihad som potensielt kan finne sted etter at kalifatet er opprettet. For IS derimot, er jihad noe helt annet. Jihad er krigen for islam og kalifatet, og ettersom ideologien er preget av apokalyptiske perspektiver, er jihad også krigen mot ondskap og endetiden. Mens en samfunnsomveltning for HuT skal skje gjennom en intellektuell revolusjon og naturlige overganger, fremmer IS derimot en mer fysisk variant, da det verken er tid eller rom for noe annet.

³⁰² Hanif, «*Hizb ut Tahrir*», s. 205

³⁰³ Hizb ut-Tahrirs publikasjoner, «*Hizb ut-Tahrirs Ændringsmetode*», s. 38

³⁰⁴ Reza Pankhurst, «*The Inevitable Caliphate?*», s. 194

Selv om HuT fremmer sin ikke-voldelige ideologi, er retorikken som føres svært aggressiv. Dette har gitt grobunn for en skeptisisme rundt partiet og deres egentlige holdninger til jihad og voldelige midler. For å forklare dette kan HuT sammenliknes med andre høyreradikale bevegelser som også fører en aggressiv retorikk, men som ikke tyr til voldelige midler for oppnåelse av sine mål. I tillegg mangler HuT det apokalyptiske elementet i sin ideologi, hvilket legitimerer mye av IS og deres handlingsmønstre. Et avgjørende skille i gruppenes virkemidler er på grunn av det fanatiske innslaget av apokalyptiske forestillinger.

6 Konklusjon

6.1 Ideologiske likheter og forskjeller

Oppgaven har forsøkt å belyse ideologiske forskjeller og likheter mellom Hizb ut-Tahrir i Danmark og Den islamske staten i Syria og Irak. I analysen har gruppenes kontekster vært viktig for å forstå deres ulike ideologiske standpunkter. IS har opprettet et kalifat, og har utført sin politiske agenda i Syria og Irak siden 2014. HuT derimot, eksisterer innunder hva de anser som et fiendtlig samfunn i Danmark, hvor de statlige demokratiske samfunnsrammene begrenser deres handlingsrom og ytringsfrihet. Gruppenes geopolitiske kontekster er dermed svært ulike. Videre har gruppene forskjellige virkelighetsoppfatninger. IS kjemper med nebb og klør mot en hel verden under hva de påstår er apokalyptiske tider, mens HuT, som ikke befinner seg verken i apokalypse eller endetid, er preget av en annen virkelighet. Gruppenes ulike virkelighetsoppfatninger og geopolitiske kontekster påvirker deres forestillinger om både idealsamfunn, fiendebilder, og virkemidler.

I oppgavens innledning ble det lagt frem problemstillinger som analysen har undersøkt ved å sammenlikne de ideologiske hovedtrekkene i gruppenes forestillinger om idealsamfunnet, fiendebilder og virkemidler. Dersom man setter disse forestillingene opp mot gruppenes ulike kontekster og virkelighetsoppfatninger blir forskjellene mellom gruppenes ideologier svært tydelige. Til tross for at begge ideologiene er relativt like på et overordnet plan, er de grunnleggende forskjellig i sin oppbygning og sine uttrykk.

6.1.1 På et overordnet plan

Tatt i betraktning gruppenes kontekster viser det seg at ideologiene er relativt like på et overordnet ideologisk plan. For eksempel har HuT og IS mange av de samme ideologiske målsetningene. Blant disse er spesielt hovedmålet om å opprette et kalifat med påfølgende idealsamfunn, et ønske om å innføre det altomfattende lovsystemet sharia, samt at begge gruppene besitter et fiendebilde som omfatter alle andre enn representanter for egen ideologi.

Flest ideologiske likheter er å finne i gruppenes forestillinger om idealsamfunnet og dets rolle. Både HuT og IS ser for seg at kalifatet skal være idealsamfunnets politiske system og ramme. Videre representerer kalifatet det perfekte islamske samfunn, hvor alle livets aspekter skal samsvare med Allah og sharia. Ifølge både HuT og IS skal kalifatet være et befriende

samfunn for en historisk undertrykt muslimsk befolkning, og på bakgrunn av dette vil de gjenvinne muslimenes fortidige ære og glød fra profetens dager. Ideologiene er dermed utopiske, men også tilbakeskuende, da det forestilte idealsamfunnet er basert på hva de anser som en islamsk gullalder under rashidûn-perioden. Felles for ideologiene er også at kalifatet skal være et universelt prosjekt hvor alle og enhver kan finne sin plass.

Det finnes også en overføringsverdi når det gjelder gruppenes fiendebilder. Både HuT og IS besitter et todelt verdensbilde, hvor alle som ikke tilhører deres fellesskap inndeles i to grupper; de vantroende og de frafalne. Ideologiene har en fellesnevner i at USA og Storbritannia anses som «hoved-kufr», og at de begge besitter en fiendtlig innstilling overfor Israel og jøder. Det er også samsvar mellom hva ideologiene anser som urettmessige muslimer og regimer i Midtøsten. Disse muslimene utgjør en del av fiendebildene fordi de ifølge HuT og IS kun er «tilsynelatende» muslimske. Begge ideologiene har en forakt for islamske regimer som både HuT og IS hevder ikke er tilstrekkelig religiøse, eller IS sitt tilfelle ikke islamske overhodet. Gruppene er begge av den oppfatning at «urettmessige» muslimer utgjør et hinder som må overkommes på veien mot endemålet.

Når det gjelder virkemidler er den eneste ideologiske likheten mellom de to gruppene at virkemidlene er utviklet i prosessen mot å opprette et idealsamfunn. Men her stopper altså de ideologiske likhetene på dette overordnede planet, da det er store ideologiske sprik i deres forestillinger om både idealsamfunn, fiendebilder, og ikke minst virkemidler. Dette er fordi IS-ideologien er påvirket av et ekstra knippe med ideologiske elementer som de selv har trukket inn, som for eksempel apokalypse og endetid, konspirasjonsteoretisk innhold, og på bakgrunn av disse en ekskludering av fiender. Disse trekker IS-ideologien i en mer ekstremistisk retning enn HuTs.

6.1.2 Taktiske begrensninger?

Ved å analysere HuT og IS er det åpenbart at de største ideologiske forskjellene finnes i gruppenes bruk og legitimering av voldelige midler. Som nevnt i underkapittelet ovenfor deler HuT og IS deler samme grunnleggende kjerneverdier, men hovedforskjellen er at HuT ønsker å nå sine mål gjennom fredelige midler.

I Danmark, og Vesten for øvrig, er det spesielt to islamistiske elementer som stilles i negativt lys; jihadkonseptet og lovsystemet sharia. Tatt i betraktning at HuT eksisterer i det sosialdemokratiske samfunnet i Danmark er det ikke merkelig at det nettopp er disse konseptene

som nedtones i partiets offentlige uttalelser. På den annen side fører HuT en svært aggressiv retorikk, noe som har ført til en skeptisisme fra dansk hold til hva som er partiets virkelige holdninger til jihad og voldsbruk. Videre hjelper ikke uttalelsene fra den tidligere islamist-avhopperen i Danmark, Ahmed Akkari, på saken ettersom han hevder at HuT bærer et janus-ansikt i Danmark. Akkari gir en unik innsikt i islamistiske miljøer i Danmark, og om hvordan organisasjonene virker for å ikke overskride demokratiets lover og rammer i samfunnet. Med tanke på HuTs tvetydighet er det dermed god grunn til å tro at det som snakkes om innad i deres islamistiske samfunn ikke nødvendigvis stemmer overens med det som fremmes i offentligheten.³⁰⁵

For eksempel kommer det i analysen frem at HuT generelt nedtoner forskjellige aspekter ved jihad og sharia i en ellers radikal ideologi. For eksempel hevder de at sharia skal innføres gradvis, men til tross for partiets påstander om at brutale straffemetoder ikke vil være nødvendige i et perfekt islamsk samfunn, innebærer sharia i sin utstrakte form også de brutale metodene som IS benytter seg av, som for eksempel lemlestelse og korsfestelse av mennesker.

På samme måte som sharia fremstilles som et ikke-voldelig lovsystem, hevder HuT at jihad ikke kan knyttes til aggresjon og vold. Dette er særlig tydelig i HuTs videoforedrag «Myter om jihad», hvor Abu Laban presenterer jihad som et primært åndelig og individuelt konsept. Men det er klart at det ville være lite hensiktsmessig av HuT å hevde at jihad er noe annet enn et fredelig konsept, da partiet kan forbys dersom de fremmer et voldelig inspirert tankegods. HuT opererer imidlertid med flere jihadformler, hvor jihad etter en kalifatopprettelse skal være tilknyttet militære anliggender i kalifatstaten. Logikken er den samme som når det gjelder implementering av sharia – på samme måte som sharia har en annen rolle *etter* at idealsamfunnet er opprettet, har jihad en annen rolle *etter* en kalifatopprettelse.

HuT forbeholder seg retten til å definere legitim krigføring som en forsvarskamp mot en aggressiv motpart, men dette trenger ikke nødvendigvis bety noe annet enn at de påberoper seg retten til selvforsvar på lik linje med andre nasjonalstater. I tillegg springer HuTs fortolkninger av jihad ut fra de samme ideologiske standpunktene som an-Nabhani og HuT fremmet på 1950-tallet. Et poeng jeg vil fremheve er at HuT-ideologien har hatt en sammenhengende og konsistent utvikling fra partiets tidligste periode når det gjelder fortolkningene av både jihad og sharia. I stedet for at partiet har «pyntet» på disse konseptene

³⁰⁵ Sørensen, «Islamisme, islam og totalitarisme», i red. «Islamisme» s. 126

og deres innhold, fremstår fortolkningene jihad og sharia som av en kontinuerlig linje fra partiets opprinnelse til ideologien i dag. Dermed blir argumentene mot HuT om at de forsøker å «skjule» jihadkonseptets egentlige mening og derav partiets egentlige holdninger til voldsbruk, faller dermed noe bort.

Når det gjelder HuT og deres holdninger overfor jøder står saken imidlertid annerledes. Der partiet åpenlyst hevder at jihad har forskjellige roller og innhold, fremstår holdningen overfor jøder som mer utydelig. For HuT er israelitter en stor fiende på islamsk jord, og ifølge partiet kan en legitim forsvarskrig føres mot Israel ettersom israelitter anses for å ha angrepet dar al-islam, altså islamske områder. Dette er noe partiet har gitt uttrykk for, og er særlig fremtredende i blant annet brevet til Saddam Hussein i 1981, hvor partiet ga uttrykk for at Irak kunne svare på de israelske bombeangrepene med samme mynt.

Allikevel opererer HuT med flere forskjellige jødiske fiendekategorier bestående av israelitter og andre jøder, hvorav sistnevnte kan inkluderes i partiets forestilte idealsamfunn. Med det sagt, står HuT overfor samme problem når det gjelder jødene som de gjør som med jihad og sharia, det vil si frykten for negative tilbakeslag fra vestlige samfunn. Å hevde noe annet enn at jøder skal respekteres og være velkomne i kalifatet ville være lite hensiktsmessig ettersom partiet i ytterste konsekvens kan bli forbudt i samfunnene de opererer i. Ettersom flere partimedlemmer har vært fengsel på grunn av antisemittiske uttalelser tidligere, har HuT et mer nedtonet materiale som omhandler jøder i dag. I tiden etter arrestasjonen av Fadi Abdullatif har for eksempel ingen flere av partiets medlemmer i Danmark vært fengslet for antisemittiske uttalelser. Det bør allikevel nevnes at flere partimedlemmer, for eksempel Taimullah Abu Laban, har risikert flere års fengsling for å ha fremmet antisemittiske holdninger og formuleringer i ettertid.

IS derimot trenger ikke nedtone sitt ideologisk innhold, og fremstår verken som tvetydige eller uklare når det gjelder for eksempel doktrinene om jihad og sharia. Siden de ikke må svare eller stå til ansvar overfor noen overordnet sentralmakt, har IS stått fritt til å føre sin brutale politikk. Krysningen av vilje til vold med en statlig religiøs legitimering, og påberopelse av den ene sannhet med faktisk makt har vist seg å være en svært farlig kombinasjon. For IS har dette ført til bruken av destruktiv vold – ikke bare som en motstandskamp mot fiender, men også som et rekrutteringsverktøy for å vinne over muslimer

på sin side.³⁰⁶

På bakgrunn av dette har IS og deres forestillinger om både idealsamfunn, fiendebilde og virkemidler ingen begrensninger, og det er heller slik at brutaliteten i volden som forfektes må være høy som mulig for å avskrekke og så frykt hos fiendene. Når det gjelder sharia tolkes lovsystemet i en bokstavtro forstand fra både Koranen og hellige tekster i hadith-litteraturen. Sharia skal implementeres i sin absolutte form fra første stund, og har fungert som et virkemiddel for å kontrollere og regulere områdene de besitter. IS praktiserer en form for kompromissløs sannhetsabsolutisme hvor det altomfattende endemålet helliger alle virkemidler.

6.1.3 Apokalypse

Et avgjørende element som skiller IS og HuTs ideologier fra hverandre er forestillingene om apokalypse og endetid. HuT-ideologien mangler innslag av apokalyptiske forestillinger, som for IS ligger til grunn for store deler av deres ideologi. I analysen kommer det tydelig frem at IS-ideologien er svært preget av apokalyptiske forestillinger, som kommer til uttrykk i deres tanker om både idealsamfunnet, fiendebildet, og virkemidler.

På grunn av apokalypsen hevder IS at idealsamfunnet skal opprettes umiddelbart. På bakgrunn av apokalyptiske forestillinger er det ikke tid til å gradvis gjøre noe som helst, da den overhengende faren, ifølge IS, begrenser handlingsrommet deres. Dette gjenspeiles for eksempel i gruppens metoder både når det gjelder opprettelsen av kalifatet, og innføringen av sharia. Som tidligere nevnt, skal sharia implementeres absolutt, og håndheves mot alle som representerer noe annet IS sin ideologisk overbevisning. Der HuT hevder kalifatet skal opprettes etter konseptet om shura, altså konsensus og samsvar blant muslimer, har de apokalyptiske forestillingene i IS bidratt til at gruppen har utfordret den konvensjonelle metoden for å opprette et kalifat. Tanken bak er den forhastede kalifatopprettelsen er at kalifatet skal være den samlende muslimske instansen i kampen mot ondskap i den apokalyptiske endetiden.

De apokalyptiske forestillingene i IS er også avgjørende for utviklingen av deres fiendebilde. Apokalyptiske forestillinger har bidratt til at IS har et sterkt todelt verdensbilde, hvor alle andre enn dem selv anses som representanter for ondskap. I regi av apokalypsen og at verden står på randen til evig fortapelse anses en totalutslettelsen av fienden som en nødvendig for

³⁰⁶ Hagtvedt, «Den totale tilintetgjøringen av fienden» i red. «Islamisme», s. 379-380

islam og muslimes egen eksistens. Apokalyptiske forestillinger har også bidratt i IS-ideologiens fiendebilde ved at de legitimerer en ekskludering av med-muslimer fra ummah, altså IS sitt forestilte muslimske fellesskap. For IS er det spesielt sjia-muslimene som utgjør hovedfienden, da IS hevder at sjia-muslimene overhodet ikke kan anses for å være islamske. For eksempel har IS omfavnet endetidsprofetier om at kampen mellom de «riktige» og «uriktige» muslimene skal utspilles før den endelige apokalypsen bryter ut. Fiendebildet til IS representerer her en særegen karakteristikk, hvilket er at «den indre fienden» i islam er viktigere enn kampen mot for eksempel USA og Vesten. HuTs fiendebilde er derimot mer nyansert, og står i stor kontrast til IS som anser alle foruten dem selv som vantroende.

Ikke minst har apokalyptiske forestillinger vært med å utvikle virkemidlene til IS. IS har i utgangspunktet en militant forståelse av islam og jihadkonseptet, men det er særlig det ideologiske elementet om apokalypse og endetid IS bruker for å legitimere sin bruk av voldelige midler. De apokalyptiske forestillingene i IS har bidratt til at gruppens virkemidler er kompromissløse, da metodene IS benytter for å nå sine mål er svært voldelige fordi det anses som nødvendig i en apokalyptisk endetid. Virkemidlene til IS kan dermed forstås som et desperat forsøk på å redde islam og kalifatet i en verden preget av endetidskamper og apokalypse.

HuT befinner seg derimot verken i endetid eller i direkte krig med noen, og hevder derfor at de har god tid til opprette både kalifatet og idealsamfunnet. Derfor kreves ingen voldelige eller drastiske løsninger, hvilket også gjenspeiles i partiets arbeid siden 1950-tallet. For eksempel har ikke HuT fremmet opprettelsen av kalifatet som en umiddelbar nødvendighet i en slik grad IS har gjort. I en rak motsetning til IS, hevder HuT at både kalifatet og sharia skal etableres gjennom en gradvis og ikke-voldelig prosess, og at en islamsk revolusjon mot det perfekte islamske samfunn fremdeles gjenstår å utspille seg i historisk.

I analysen kommer det frem at elementet om apokalypse utgjør den største forskjellen mellom gruppenes ideologier, ettersom det er dette elementet IS i stor grad bruker for å legitimere sin vold, mens HuT tar avstand fra slike voldelige metoder. Fanatismeteorien til Taylor og Schuurman støtter oppunder denne synspunktet, hvor de hevder at elementet om apokalypse er ett av tre avgjørende elementer som fører til at islamistiske grupperinger tyr til voldelig atferd eller ikke. For Taylor og Schuurman er elementene kort oppsummert: apokalyptiske forestillinger, totaliteten av ideologisk kontroll, og militære aspekter i selve ideologien. Både IS og HuT ønsker imidlertid full ideologisk kontroll gjennom sharia, og

legitimerer maktbruk ved at de følger Guds åpenbarte lov, altså sharia, på jorden. Det er her det apokalyptiske elementet som skiller ideologiene fra hverandre, og gjør at IS-ideologien og deres medlemmer åpner for den brutale volden som forfektes.³⁰⁷

Det bør nevnes at al Qaida og andre islamistiske bevegelser forfekter voldelige midler selv om deres ideologi ikke vektlegger apokalyptiske forestillinger. Taylor og Schuurmans teori om at apokalyptiske forestillinger kan være avgjørende for islamistiske gruppers voldelige atferd faller med dette noe bort, ettersom al Qaidas voldelige metoder er utviklet på bakgrunn av annerledes ideologisk tankegods. Jeg vil derimot hevde at apokalyptiske forestillinger bidrar til å utvikle en mer ekstrem vold. Elementet om apokalypse kan dermed forklare hvorfor al Qaidas ideologi begrenser sin vold, og IS ikke. For al Qaida, som ikke vektlegger apokalyptiske forestillinger, er ikke volden utført i en desperat eller revolusjonerende ånd. For IS derimot, som er dypt preget av slike forestillinger, er volden utviklet for å være så ekstrem som mulig.

6.1.4 Konspirasjonsteorier

Et annet element som skiller ideologiene betydelig fra hverandre er bruken av grandiose konspirasjonsteorier som ideologisk rammeverk. Bruken av utvidede konspirasjonsteorier mangler i HuTs ideologi, da forklaringsmodellene til an-Nabhani, som HuT i stor grad har basert sin ideologi på, heller ikke fremmet slike forklaringer. Til tross for dette har partiet utviklet konspirasjonsteoretiske tendenser i løpet av de senere årene, noe som indikerer at fiendebildet stadig mer preges av konspirasjonsteoretiske forestillinger. Det er særlig USA og deres verdenspolitiske lederrolle som står i sentrum for HuTs konspirasjonsteoretiske forestillinger. Det er spesielt ett tilfelle hvor HuT forfekter en utvidet konspirasjonsteori, og det er mot demokratiet og kapitalismen. Dette har sin naturlige årsak i at «den kapitalistiske ideologi», som for HuT altså betegner alle Vestens politiske systemer og verdier, utgjør en primærfiende. For HuT, som eksisterer innunder hva de anser som fiendtlige samfunn utenfor Vesten, er kapitalisme og demokrati naturlig nok en torn i øyet for partiet.

I IS-ideologien derimot, er konspirasjonsteoretiske forestillinger mye mer fremtredende da de kobler alle sine påståtte fiender opp mot én og samme konspirasjon – den jødisk-imperialistiske sammensvergelsen mot islam. Det kan her spores en markant forskjell mellom IS og HuTs bruk av konspirasjonsteorier. Med et unntak av konspirasjonsteorier i HuT mot hva de anser som urettmessige islamske regimer, forfekter partiet konspirasjonsteorier *kun*

³⁰⁷ Taylor, Schuurman «*Reconsidering Radicalization*», s. 14

mot eksterne fiender utenfor islam. IS derimot, bruker konspirasjonsteorier mot fiender både utenfor og innenfor islam for å ekskludere hva de anser som feilaktige muslimer fra det muslimske fellesskapet. Eliminering av med-muslimer begrunnes av IS som nødvendige tiltak under apokalyptiske tilstander, men gruppen har også vært klar over at de trenger å legitimere dette ytterligere. Dette er spesielt tydelig ettersom IS forfekter konspirasjonsteorier mot erkefienden innen islam, altså sjia-islam. IS har videreutviklet en konspirasjonsmyte om at den første sjia-muslim etablerte denne retningen innen islam kun for å ødelegge religionen «fra innsiden». På denne måten knytter IS sjia-muslimer til den jødisk-imperialistiske sammensvergelsen, og dermed også til ondskap og apokalypse. Ved å stemple sjia-muslimer som vantroende jødiske agenter, blir de syndige på lik linje med kuffar, altså de vantroende utenfor islam og Midtøsten. Ifølge IS skal sjia-muslimer dermed utslettes på lik linje med annen ondskap utenfor islam.

6.1.5 Politisk og teologisk orientering

I analysen kommer det frem at HuT-ideologien er langt mer politisk orientert enn IS-ideologien. Dette gjenspeiles i gruppenes forestillinger om både idealsamfunn, fiendebilder og virkemidler.

For det første har HuT-ideologien en politisk kjerne ved at islam og sharia gjenfortolkes slik at islam skal tilpasses en moderne kontekst. Dette har sitt grunnlag i an-Nabhani forestillinger om ijtihad, altså utøvelsen av selvstendige korantolkninger. An-Nabhani mente at Koranens surer kun var gyldige hvis de hadde en overføringsverdi til dagens moderne samfunn og situasjoner, og siden han anså islam som et rasjonelt og universelt idésystem, hevdet han at islam hadde løsninger til alle spørsmål og utfordringer samtids samfunn stod overfor. For an-Nabhani var islam dermed en politisk ideologi på linje med andre vestlig-politiske systemer. HuT-ideologiens politiske utspring er tydelig ettersom partiets grunntekster er skrevet av an-Nabhani, som ga en utførlig beskrivelse av både islam, sharia og kalifatets oppbygning, struktur og rolle i verden.

HuTs politiske orientering kan videre spores i partiets fiendebilde. HuT er primært etablert i store deler av Asia og Europa, og hovedfokus er derfor naturlig rettet mot vestligkonstruerte fiender og deres ideologier. Dette er en ideologisk linje fra an-Nabhani, som hevdet at kampen mot fienden ikke var en religionskonflikt, men snarere en maktpolitisk kamp mot Vesten. Dette ideologiske standpunktet gjenspeiles i HuT-ideologien i dag ettersom partiet ikke har noen kritiske innvendinger mot andre religioner, foruten at de

representerer shirk eller er ufullstendige ideologier som mangler et politisk aspekt. Også i partiets mange videoforedrag er argumentasjonen mot fiender av politisk art. Dette skiller seg åpenbart fra IS, som ligger ut mot alle andre religioner i deres propaganda, og kobler de til ondskap.

Når det gjelder IS, kommer det i analysen frem at ideologien er langt mer teologisk orientert. Det er særlig i IS sitt fiendebilde at man ser et tydelig fokus på kritikk mot andre religioner. For eksempel har IS langt flere innvendinger mot for eksempel kristendom og jødedom enn HuT. Dette skyldes ideologiens opphav og den geopolitiske konteksten gruppen har befunnet seg i helt siden gruppens opprinnelse. IS-ideologien har sitt utgangspunkt i al Qaida og deres forestillingsverden, som primært var rettet mot en militær bekjempelse av fienden heller enn en opprettelse av et kalifat. Zarqawi hadde ingen utdanning i verken islamsk teologi eller rettsvitenskap, og fokuserte i likhet med al Qaida på å bekjempe fienden. En klar forskjell mellom Zarqawis og al Qaidas ideologier var at Zarqawis fiendebilde var vendt mot indre fiender i islam. Dette har nødvendigvis å gjøre med sekterismen som fant sted i Irak, og borgerkrigene mellom sunni- og sjia-muslimer på dette tidspunktet.

I analysen kommer det frem at Zarqawi og hans ideologiske perspektiver løper som en rød tråd i IS-ideologien. Dette gjelder både hans sekteriske posisjon, legitimeringen av og viljen til å bruke voldelige midler, hatet overfor sjia-muslimer, og ikke minst hans apokalyptiske forestillinger. Et aspekt hvor IS ikke har hentet inspirasjon fra Zarqawi til sin ideologi, men heller fra al Qaida, er forestillingene om hvordan kalifatet skal administreres og bygges opp. Både al Qaida og IS har hentet inspirasjonen til kalifatets administrative struktur fra diwan-systemet slik det fremstod i rashidûn-perioden, og under Ummayade- og Abbaside-kalifatet i ettertiden. På dette punktet er IS-ideologien også politisk orientert, da kalifat-staten i Syria og Irak har fremstått som med en velfungerende statsorganisasjon og administrativ struktur til å utøve deres politikk.

Forestillingene om kalifatet er allikevel preget av Zarqawis ideer, da sekterisk vold, brutalitet og krigføring var en essensiell del av samfunnet i IS-staten. I motsetning til HuT, skal IS-kalifatet være en blåkopi av det forestilte samfunnet fra rashidûn. Dette innebærer en gjeninnføring av en rekke ur-konsepter som slavehold, ekspansiv erobring og krigføring i religionens navn, og en brutal håndhevelse av sharia og hudud-straffer.

6.1.1 Prinsipiell eller pragmatisk?

På bakgrunn av analysen fremstår HuT og deres ideologi som mer løsningsorientert og pragmatisk. Det bør i denne sammenheng nevnes at de fleste andre islamistiske bevegelser også ville fremstått som mer pragmatiske i en sammenlikning med IS. Allikevel kommer det i analysen frem at HuT representerer en annerledes form for islamisme, da partiet befinner seg i skjæringspunktet mellom reformisme og radikalisme. Dette gjenspeiles for eksempel i at partiet fastholder konservative verdier og normer i islam, samtidig som de ønsker å tilpasse religionen til en moderne kontekst.

Det er tydelig at HuT-ideologien er påvirket av vestlige verdier. Partiet forsøker å fremstille deres idealsamfunn som et relativt liberalt prosjekt. For eksempel gir partiet etter i ellers firkantede islamistiske forestillinger om sharia, som gradvis skal implementeres i HuTs idealsamfunn. I tillegg er ideologien supplert med en rekke mer «demokratiske» verdier, hvor partiet hevder at samfunnsautoriteten skal tilkomme ummah, og at kalifen således må være folkevalgt. Videre ytrer HuT også en rekke liberalistisk-inspirerte formuleringer hva angår menneskenes individuelle friheter og rettigheter i deres forestilte idealsamfunn. Ifølge HuT kan mennesket kun være fritt under et islamsk styresystem, da alle andre politiske ideologier anses som ufullkomne og undertrykkende.

HuTs ideologi og hva som kan anses for å være mer pragmatiske holdninger fører til at ideologien har blitt argumentert for å være et politisk alternativ til demokrati og kapitalisme. Midtøstenspesialisten Noman Hanif er representant for en slik forståelse av HuT. Han hevder at partiet skiller seg fra andre islamistiske bevegelser fordi ideologien har en annerledes natur på grunn av dens ikke-voldelige aspekter og politiske basis. Hanif hevder at HuT og deres ideologi ikke passer inn i den post-islamistiske diskursen ettersom partiet fremstår som et reelt politisk alternativ i den moderne verden.

Hanif kan ha et poeng her, da HuTs ikke-voldelige metoder og politiske orientering kan føre til et større rekrutteringspotensiale av medlemmer på lengre sikt. Dette har også vært tendensen de siste tiårene, ettersom partiet har opplevd en betydelig vekst i både Asia og Europa, samt enkelte steder i Midtøsten, for eksempel i Jordan.³⁰⁸ Videre stemmer det også at HuT vil tilpasse religionen i en moderne kontekst, men jeg vil på ingen måter hevde at HuT og deres ideologi representerer et politisk alternativ på lik linje med demokrati eller kapitalisme. Der Hanif kritiserer tidligere forskning for kun å vektlegge de radikale aspektene ved HuT-ideologien, kan han selv kritiseres for å vektlegge de aspektene som forsøker å

³⁰⁸ Hanif, «*Hizb ut Tahrir*», s. 202-205

fremstille ideologien som liberal og «demokratisk». Det er viktig å huske på at HuTs forestillinger om frihet og rettigheter er *relative*. Hva HuT anser som menneskets frie vilje gjelder kun utover det som allerede er fastsatt i sharia. Det er først utover dette lovsystemet at mennesker i teorien kan gjøre som de vil. Problemet her er at sharia berører *alle* menneskelivets aspekter - alt fra kleskoder til mellommenneskelige relasjoner og politikk.

Allikevel hevder HuT at alle mennesker først kan være frie i et samfunn i samsvar med islam. Siste del av setningen «i samsvar med islam» må ikke undervurderes. For HuT betyr å leve i samsvar med islam at alle menneskelivets aspekter reguleres av sharia, hvilket begrenser både sosiale, politiske og religiøse rettigheter i samfunnet. Som vi har sett, er det ikke lovlig med politisk opposisjon i deres kalifat, og andre verdensanskuelser enn deres egen kan regnes som opprør mot staten eller frafall i islam. Som kvinne hevder HuT at man for eksempel «kan gjøre hva man vil», så lenge det stemmer overens med islam og sharia, som i grunnen har strenge retningslinjer for det meste i en kvinnes liv. For eksempel forkaster HuT både liberalisme og feminisme, da dette anses som en idébestand av «den kapitalistiske ideologi». Ideologien er dermed svært konservativ.

På denne måten er ikke HuT-ideologien verken liberal eller demokratisk på noen som helst måte. HuTs formuleringer som indikerer en idealisme rundt kvinneverettigheter, sosiale og politiske rettigheter, eller politisk deltakelse og initiativ, skal ifølge partiet samsvare med islam, altså partiet egen ideologi. Det bør også nevnes at an-Nabhani ville heve islam som et politisk system på linje med andre politiske ideologier, og at han derfor kan ha supplert ideologien med mer liberale og demokratiske elementer og formuleringer for å oppnå dette. Selv om jeg tidligere har hevdet at partiet ikke forsøker å skjule meningen bak jihad, vil jeg i forhold til partiets mer liberale og demokratiske formuleringer hevde at de er strategisk inkorporert i ideologien for å pynte på sannheten. På bakgrunn av dette er HuT og deres ideologi mer prinsipiell enn pragmatisk, ettersom ideologien til tross for påpyntede formuleringer fremdeles er svært konservativ. I denne sammenheng synes jeg formuleringen i det tyske forbudsskrivet mot HuT fra 2003 beskriver utfordringene rundt partiets ideologi godt:

«Hizb ut Tahrir motsetter seg tanken om mellommenneskelig forståelse. Tanken om mellommenneskelig forståelse inneholder blant annet opprettholdelsen av freden, respekten for staters

politiske uavhengighet og deres rett til selvoppholdelse, til likhet, ære, og deltakelse i folkerettslig samkvem.»³⁰⁹

6.2 Noen konkluderende resonneringer

Analysen har kommet frem til at det er en rekke elementer som skiller ideologiene fra hverandre. Selv om HuT og IS deler de samme kjerneverdier er forestillingene om både idealsamfunn, fiendebilder og virkemidler svært forskjellige. Det er IS-ideologiens ekstra knippe med ideologiske elementer som trekker den i en mer ekstremistisk retning enn HuTs ideologi. Til tross for flere likheter, finnes det dermed langt flere ulikheter mellom gruppenes ideologier.

IS fremstår som et forvokst islamistisk konsept trukket fullstendig ut av proporsjoner, hvor det spesielt er jihad-strikken som tøyes til sitt ytterste. På mange måter forfekter IS en salafi-jihadisme på steroider, hvor gruppen drar «jihadkortet» i alle sammenhenger for å rettfærdiggjøre brutalitet og råskap. Selv om HuT og IS begge kan defineres som revolusjonære bevegelser, kan ikke det revolusjonære aspektet i HuT-ideologien måles med det revolusjonære aspektet i IS-ideologien. I HuTs revolusjonære prosesser er jihad byttet ut med konseptet om da'wah, og partiets fokus er dermed primært rettet mot en intellektuell og religiøs praksis.

IS er i dag mer eller mindre nedslått av vestlige koalisjonstyrker, og grensene mellom Syria og Irak er gjenopprettet. Uansett har IS skrevet seg inn i historien som det mest vellykkede islamistiske statsprosjektet i ny-moderne tid. Ifølge propagandamaterialet som fremdeles publiseres av IS hevdes det at de imidlertid ikke fullstendig bekjempet, da alt fra videosnutter til nyhetsbrev og oppdateringer publiseres ukentlig. Ideologien lever videre, og ifølge terrorforskerne Jessica Stern og J.M Berger er kampen mot denne ideologien langt ifra utkjempet.³¹⁰ Selv om IS-kalifatet er bekjempet hevder William McCants at IS-inspirerte jihadister i tiden fremover vil fortsette å utnytte kaotiske situasjoner for å lage opprør og splid i Midtøsten. Ifølge McCants er spørsmålet videre hvorvidt jihadistene vil følge al Qaidas eller IS' ideologi i sin videre kamp. IS-ideologien har hatt en enorm slagkraft blant voldsinspirerte mennesker over hele verden, og McCants hevder at IS og deres jihadistiske og ekstremt voldelige oppskrift på hvordan å opprette et kalifat vil være vanskelig å motstå for

³⁰⁹ Oversatt til norsk fra Sinclair, Rasmussen, Grøndahl, «*Hizb ut-Tahrir*», s. 230

³¹⁰ Stern, Berger, «*ISIS*», s.

kommende jihadister.³¹¹

På bakgrunn av analysen har HuT en ikke-voldelig ideologi, og i denne sammenheng vil jeg hevde at det er grunn til kritikk, men ikke til frykt. Deres ikke-voldelige metoder er ikke et skalkeskjul for egentlige holdninger, og det kan vanskelig hevdes at de vil forfekte vold i fremtiden. Med det sagt, er det også sannsynlig at HuT kan utvikle seg til å bli et mer pragmatisk parti med tiden. For eksempel kan Det muslimske brorskapet argumenteres for å ha utviklet seg etter vestlig-demokratiske normer etter Qutbs død på 1960-tallet, selv om denne utviklingen helt klart er begrenset.³¹² Mitt poeng er imidlertid at brorskapet, grunnet villighet til å samarbeide med arabiske regimer, ikke har blitt bannlyst i store deler av Midtøsten. Flere steder enn Egypt har de fått en politisk stemme i samfunnet, hvor de i for eksempel Jordans regjering har flest seter blant landets politiske partier. Dette kan være en faktor til at Brorskapet gjennom de siste tiårene har løsnet opp i firkantede forestillinger, og dermed åpnet opp for mer vestlig-orienterte konsepter og systemer. HuT, som har vært bannlyst fra de fleste arabiske land, har ikke hatt muligheten til å utvikle ideologien på samme måte som Brorskapet. Kanskje hvis HuT hadde åpnet opp for å ta del i demokratiske valg kunne ideologien ha utviklet seg i samme tendens som Brorskapets, og dermed blitt mer vestlig-orientert og pragmatisk. Dette vil tiden eventuelt vise.

HuT har et brennende ønske om å samle alle verdens muslimer, og dersom de oppnår politisk makt er det kanskje trolig at de hadde vist seg som mer kompromissvillige, selv om en politisk nyordning ifølge partiet i dag, motstrider islam. Uansett er det usannsynlig at HuT-kalifatet ville blitt et like totalitært og intolerant statsprosjekt som i IS, ettersom ideologiene har ulike ideologiske utgangspunkter, virkelighetsoppfatninger og tilnærminger til utfordringene de står overfor i den moderne verden.

³¹¹ McCants, «*The ISIS Apocalypse*», s. 158-159

³¹² Hellestveit, «*Den islamske staten*» i red. «*Islamisme*», s. 235

Kilder og litteratur

TRYKT LITTERATUR:

Abdel Bari Atwan: «*The Digital Caliphate*», London: Saqi Books, 2015

Akkari, Ahmed «*Min avsked med islamismen*», København: Berlingske Forlag, 2014

Kepel, Gilles. «*Jihad: The Trail of Political Islam*», London: Tauris, 2002

Peter Knight, «*Conspiracy Culture – From the Kennedy Assassination to the X-Files*»
Routledge: 2001

Larsen, Bård. «*Storebror dreper! Om totalitarisme*», Oslo: Civita, 2008

McCants, William «*The ISIS-Apocalypse – The strategy and doomsday vision of the Islamic State*», New York: St. Martin's Press, 2015.

Mozaffari, Mehdi. «*Islamisme. En orientalsk totalitarisme*», København: Informations Forlag, 2013

Myhre, Jan Eivind, «*Historie – en introduksjon til grunnlagsproblemer*», Oslo: Pax Forlag, 2014

Pankhurst, Reza, «*Hizb ut-Tahrir: The Untold Story of the Liberation Party*», London: Hurst & Company, 2016.

Pankhurst, Reza, «*The Inviatable Caliphate? – A History of the Struggle for Global Islamic Union from 1924 to the Present*», London: Hurst & Company, 2013.

Sinclair, Kirstine. Rugberg Rasmussen, Torben. Grøndahl, Marlene. «*Hizb ut-Tahrir i Danmark – Farlig fundamentalisme eller uskyldigt ungdomsopprør?*», Gylling: Aarhus Universitetsforlag, 2003

Stern, Jessica. Berger, J.M., «*ISIS – The State of Terror*», London: William Collins, 2015

Sørensen, Øystein. «*Drømmen om det fullkomne samfunn*», Oslo: H. Aschehoug & Co, 2012

Litteratur i redigerte bøker:

Hagtvedt, Bernt, «*Den totale tilintetgjøringen av fienden – menneskets verste fristelse*» i red. «*Islamisme*» av Sørensen, Hagtvedt og Brandal, Oslo: Dreyers Forlag Oslo, 2016

Hellestveit, Cecilie, «*Den islamske staten (IS) – forankring, virkemidler og ideologi*», i Sørensen, Øystein. Hagtvet, Bernt. Brandal, Nik. (red.) «*Islamisme – ideologi og trussel*» Oslo: Dreyers Forlag Oslo, 2016.

Mozaffari, Mehdi. «*Islamismens fremvekst*», i Sørensen, Øystein. Hagtvet, Bernt. Brandal, Nik. (red.) «*Islamisme – ideologi og trussel*», Oslo: Dreyers Forlag Oslo, 2016.

Sandness, Julie, «*Det muslimske brorskap og al-Qaida*», i red. Hagtvedt, Sørensen, Brandal, «*Islamisme*», Oslo: Dreyer Forlag Oslo, 2016.

Sinclair, Kirstine. Ali Khan, Saad. «*Hizb ut-Tahrir i Danmark – ideologi og aktiviteter 2001–2015*», i Sørensen, Øystein. Hagtvet, Bernt. Brandal, Nik. (red.) «*Islamisme – ideologi og trussel*». Oslo: Dreyers Forlag Oslo, 2016

Sørensen, Øystein, «*Dabiq – profesjonell propaganda med apokalyptisk perspektiv*» i red. Hagtvedt, Sørensen, Brandal, «*Islamisme – Ideologi og trussel*» Oslo: Dreyers Forlag Oslo, 2016.

Sørensen, Øystein. «*Islamisme, islam og totalitarisme*», i Sørensen, Øystein. Hagtvet, Bernt. Brandal, Nik. (red.) «*Islamisme – ideologi og trussel*» Oslo: Dreyers Forlag Oslo, 2016.

Sørensen, Øystein «*Mahmoud Taha – En islamsk reformator?*» i red. Hagtvedt, Bernt. Sørensen, Øystein. Brandal, Nik. «*Islamisme – ideologi og trussel*», Oslo: Dreyers Forlag Oslo, 2016

Tjønn, Halvor. «*Medina-staten – ekstremistenes inspirasjon*», i red. Sørensen, Hagtvedt, Brandal, «*Islamisme – ideologi og trussel*», Oslo: Dreyers Forlag, Oslo, 2016

MA-oppgaver:

Goksøyr, Geir, «*Fra al Qaida til Den islamske staten – En ideologisk sammenlikning*», Masteroppgave, Universitetet i Oslo, 2017

Myhre, Håkon Daniel. «*Anomi og Dekadanse – En ideologisk studie av Hizb uth-Tahrir i Danmark og Den Svenska Moståndsrørelsen*», Masteroppgave, Universitetet i Oslo: Institutt for arkeologi, konservering og historie, 2013

Sletten, Ida Linnea, «*Hizb ut-Tahrir i Storbritannia*», masteroppgave ved Universitetet i Oslo: Institutt for arkeologi, konservering og historie, 2017

KILDER:

Hizb ut-Tahrir:

Amin, Khalid. «*Terrorismens Rødder*», publisert 10.feb 2016 på Hizb ut-Tahrir Skandinavien. Lastet ned fra url:

<http://hizb-ut-tahrir.dk/data/books/terrorismemag.pdf>

Fathullah, Abu Luqman, «*The Sectarian Card – Shia and Sunni divisions under the spotlight*» publisert 2. jan. 2016, ved Khilafah nettsted, lastet fra url:

<http://www.khilafah.com/the-sectarian-card-shia-and-sunni-divisions-under-the-spotlight/>

Hizb ut-Tahrir Skandinavien, «*USAs lakajer, Erdogan, Rouhani & Putin, taber endelig masken. De er som stedfortrædere beskæftigede med at bevare USAs agentregime i Syrien, således at USA kan få ro til tackle sin krise i Korea & Kina*», publisert 5.apr. 2018, lastet ned fra url:

<http://hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=851>

Hizb ut-Tahrir Skandinavien, «*Bin Salmans rundrejse*», publisert 28.mars 2018, lastet ned fra url:

<http://www.hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=849>

Hizb ut Tahrir Skandinavien, «*Ofte stillede spørgsmål – FAQ*» lastet ned fra url:

<http://hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=459>

Hizb ut-Tahrir Skandinavien, «*Ruslands og USAs manøvrering i Syrien*» publisert 9.des 2017 ved url:

<http://www.hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=838&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=USA&startrow=7>

Hizb ut-Tahrir Publications, «*Jihad in Islam*», publisert i 2008, lastet ned fra:

<https://thehizbuttahrirwatch.files.wordpress.com/2012/06/jihadinislam.pdf>

Hizb ut-Tahrir Storbritannia, «*Khutba – 93 years without the Khilafah*», publisert 2. mars 2017, lastet ned fra url:

<http://www.hizb.org.uk/multimedia/videos/khutbahs/khutba-93-years-without-the-khilafah>

Khilafah.com, «*The Islamic View on Slaves and Slavery*», publisert 13.mai 2008, lastet ned fra url: <http://www.khilafah.com/theislamic-view-on-slaves-and-slavery/>.

Khilafah Magazine, «*Rogue States*» publisert april 2011 av Al-Khilafah Publications.

Khilafah-magazine, publisert mars 2011, «*The Time for Real Change*», av Al-Khilafah Publications

Videoforedrag av Abu Taimullah Laban, «*Myter om jihad*», publisert ved Hizb ut-Tahrir Skandinavien 5.sept 2014, lastet ned fra url:

<http://www.hizb-ut-tahrir.dk/foredrag.php?contentid=599&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=myter>

Videoforedrag av Chadi Freigh «*Demokrati: myten om folkestyre*», publisert 30.nov 2012 av Hizb ut-Tahrir Skandinavien, lastet ned fra url:

<http://www.hizb-ut-tahrir.dk/foredrag.php?contentid=396&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=demokrati&startrow=70>

Videoforedrag av Elias Lamrabet, «*En gradvis implementering av islam?*», publisert 7.juli 2013 ved Hizb ut-Tahrir Skandinavien. Lastet ned fra url:

<http://www.hizb-ut-tahrir.dk/foredrag.php?contentid=495&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=gradvis&startrow=7>

Videoforedrag av Elias Lamrabet, «*Syren – En kamp mellom Islam og Kufir*», publisert 13.feb 2016 ved Hizb ut-Tahrir Skandinavien. Lastet ned fra url:

<http://www.hizb-ut-tahrir.dk/foredrag.php?contentid=732&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=syrien&startrow=28>

Sheikh Ata Abu al-Rashta, Hizb ut-Tahrirs globale leder, «*Jihad i arbeidet for at etablere Khilafah*», publisert 24. sept 2013 ved Hizb ut-Tahrir Skandinavien. Lastet ned fra url:

<http://hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=525&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=jihad&startrow=28>

Sulaiman, Abu. «*På denne dag for 97 år siden*», publisert 16.apr. 2018 på Hizb ut Tahrir Skandinavien. Lastet ned fra url:

<http://hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=853>

Taimullah Abu-Laban, «*Tilbagevisning af Thomas Hoffmanns påstand om, at Islam ikke kan adskilles fra terrorisme*», publisert 23.12.2017 ved Hizb ut-Tahrir Skandinavien, hentet fra url:

<http://hizb-ut-tahrir.dk/content.php?contentid=705&caller=http://hizb-ut-tahrir.dk/category.php?searchword=kalifatet&startrow=14>

Den Islamske Staten:

Abu Bakr Naji, «*The Management of Savagery*», oversatt av William McCants i 2005, lastet fra url:

https://archive.org/stream/TheManagementOfBarbarismAbuBakrNaji/The%20Management%20of%20Barbarism%20-%20Abu%20Bakr%20Naji_djvu.txt

Abu Musab As-Suri, «*The Call for a Global Islamic Resistance*», oversatt versjon av William McCants, lastet ned fra url:

https://archive.org/stream/TheGlobalIslamicResistanceCall/The_Global_Islamic_Resistance_Call_-_Chapter_8_sections_5_to_7_LIST_OF_TARGETS_djvu.txt

Dabiq Magazine, utgave 1, «*The Return of the Khilafah*»

hentet fra url:

<https://azelin.files.wordpress.com/2014/07/islamic-state-22dc481biq-magazine-122.pdf>

Dabiq Magazine, utgave 2, «*The Flood*»

hentet fra url:

<https://jihadology.net/2014/07/27/al-hayat-media-center-presents-a-new-issue-of-the-islamic-states-magazine-dabiq-2/>

Dabiq Magazine, utgave 4, «*The Failed Crusade*»

hentet fra url:

<https://azelin.files.wordpress.com/2015/02/the-islamic-state-e2809cdc481biq-magazine-422.pdf>

Dabiq Magazine, utgave 5, «*Remaining and Expanding*»

Hentet fra url:

<https://azelin.files.wordpress.com/2015/02/the-islamic-state-e2809cdc481biq-magazine-522.pdf>

Dabiq Magazine, utgave 7, «*From hypocrisy to Apostasy*»

hentet fra url:

<https://azelin.files.wordpress.com/2015/02/the-islamic-state-e2809cdc481biq-magazine-722.pdf>

Dabiq Magazine, utgave 9, «*They Plots and Allah Plots*»

hentet fra url:

<https://azelin.files.wordpress.com/2015/05/the-islamic-state-e2809cdc481biq-magazine-9e280b3.pdf>

Dabiq Magazine, utgave 13, «*The Rafidah – From ibn Saba to the Dajjal*»

hentet fra url:

<https://azelin.files.wordpress.com/2016/01/the-islamic-state-e2809cdacc84biq-magazine-13e280b3.pdf>

Dabiq Magazine, utgave 15, «*Break the Cross*»

hentet fra url:

<https://azelin.files.wordpress.com/2016/07/the-islamic-state-e2809cdacc84biq-magazine-1522.pdf>

Rumiyah Magazine, utgave 10, «*The Jihad in East Asia*»

hentet fra url:

<https://azelin.files.wordpress.com/2017/06/rome-magazine-10.pdf>

Rumiyah Magazine, utgave 12, «*It Will Be a Fire That Burns*»

hentet fra url:

<https://azelin.files.wordpress.com/2017/08/rome-magazine-12.pdf>

U.S Department of State Archive, «Zarqawi Letter», Coalition Provisional Authority English translation of terrorist Musab al Zarqawi letter obtained by United States Government in Iraq, publisert feb. 2004, lastet ned fra url:

<https://2001-2009.state.gov/p/nea/rls/31694.htm>

ARTIKLER PÅ NETT:

Al-Jazeera, «*al-Zarqawi declares war on Iraqi Shia*», publisert 14.sept 2005 ved Al-Jazeera News. Lastet fra url:

<https://www.aljazeera.com/archive/2005/09/200849143727698709.html>

Al-Mohammad, Asaad. Speckhard, Anne, & Yayla, Ahmet S. «*The ISIS Prison System: Its Structure, Departmental Affiliations, Processes, Conditions, and Practices of Psychological and Physical Torture, ICSVE Research Reports*», publisert 10. aug. 2017, lastet ned fra url:

<http://www.icsve.org/research-reports/the-isis-prison-system-its-structure-departmental-affiliations-processes-conditions-and-practices-of-psychological-and-physical-torture/>

Anonym forfatter, «*Sekteriske tolkninger satt i system*», publisert 14. des. 2010 ved Religioner.no. Lastet ned fra url:

<http://religioner.no/1140/>

Aymenn Jawad al-Tamimi, «*Archive of Islamic State Administrative Documents*», publisert 27.jan 2015 ved Jihadology. Lastet fra url:

<http://www.aymennjawad.org/2015/01/archive-of-islamic-state-administrative-documents>

Aymenn Jawad al-Tamimi, «*The Islamic State's Security Apparatus Structure in the Provinces*», publisert 2.aug 2017 ved Jihadology, lastet fra url:

<https://jihadology.net/2017/08/02/the-archivist-the-islamic-states-security-apparatus-structure-in-the-provinces/>

Aymenn al-Tamimi, «*The Evolution in Islamic State Administration: The Documentary Evidence*», publisert 4.nov 2015 ved Perspectives on Terrorism, vol. 9. Lastet ned fra url:

<http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/447/html>

Bart Schuurman og Max Taylor, «*Reconsidering Radicalization: Fanaticism and the Link Between Ideas and Violence*» lastet ned 01.02.17 fra:

<http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/675/1347>

DeLong-Bas, Natana J. «*Sectarianism in the Age of Endless War*», Oxford Islamic Studies Online. Lastet fra url:

http://www.oxfordislamicstudies.com/Public/focus/essay1009_Sectarianism.html

Jonathan Spyer and Aymenn Jawad al-Tamimi, «*Syria's ISIS Crucifying Opponents, Justifying Horror with Quran Passages*», publisert 27 mai 2014 i Middle East Forum. Lastet ned fra url:

<https://www.meforum.org/articles/2014/syria-s-isis-crucifying-opponents,-justifying-horr>

Karen Jespersen, «*Hizb ut-Tahrir skal udryddes i Danmark*» publisert 2.aug. 2017 i Den Korte Avis, Danmark. Lastet ned fra:

<https://denkorteavis.dk/2017/hizb-ut-tahrir-skal-udryddes-i-danmark/>

Louise Jensen, «*Nu er han dansker: Se Abu Labans søns vilde udtalelser*» 5. jun. 2013 i BT Danmark, hentet fra url:

<https://www.bt.dk/danmark/nu-er-han-dansker-se-abu-labans-soens-vilde-udtalelser>

Sinclair, Kirstine, «*Islam in Britain and Denmark: Deterritorialized Identity and Reterritorialized Agendas*», Journal of Muslim Minority Affairs, 2008, vol.28(1), 10.1080/13602000802011051

Natana J. DeLong-Bas, «*Sectarianism in the Age of Endless War*», publisert ved Oxford Islamic Studies Online, lastet fra url:

http://www.oxfordislamicstudies.com/Public/focus/essay1009_Sectarianism.html

Nawaz, Maajid, «*The Education of Jihadi John*», 03.03.15, i The New York Times, lastet ned fra url:

<https://www.nytimes.com/2015/03/03/opinion/the-education-of-jihadi-john.html>

Noman Hanif, «*Hizb ut Tahrir: Islam's Ideological Vanguard*», British Journal of Middle Eastern Studies, 2012. vol.39:2, s. 201-225, DOI:

10.1080/13530194.2012.711037. Lastet fra url:

<https://doi.org/10.1080/13530194.2012.711037>

Norges Riksringkasting, «*Kampen mot IS er over*» lastet ned fra url:

https://www.nrk.no/nyheter/abadi_-_krigen-mot-is-er-over-1.13817087

Poul Høi, «*12/5-04: USA i chok efter brutal halshugning,*», publisert 12.mai 2004 i Berlingske Avis. Lastet fra url:

<https://www.b.dk/globalt/125-04-usa-i-chok-efter-brutal-halshugning>

Quintan Wiktorowicz «*Anatomy of the Salafi Movement, Studies in Conflict & Terrorism*», publisert i 2006. Utgave: 29:3, 207-239, DOI:10.1080/10576100500497004. Lastet ned fra url:

http://archives.cerium.ca/IMG/pdf/WIKTOROWICZ_2006_Anatomy_of_the_Salafi_Movement.pdf

Steve Robson, «*David Haines beheading: Full transcript of ISIS video holding David Cameron responsible for execution*», publisert 14.sept. 2014 i Mirror News UK. Lastet ned fra url:

<http://www.mirror.co.uk/news/uk-news/david-haines-beheading-full-transcript-4256996>

Store Norske Leksikon, Vogt, Kari, «*Ijtihad*», sist korrigert 20. februar 2011, lastet ned fra url: <https://snl.no/ijtihad>.

Tonje Bergmo, «*Verdens kulturarv ødelegges av krig - her er de 10 mest sentrale*» ved Norges Riksringkasting. Lastet ned fra url:

<https://www.nrk.no/kultur/verdens-kulturarv-odelegges-av-krig---her-er-de-10-mest-sentrale-1.12447716>

Tore Refslund Hamming, «*With Islamic State in Decline, What's Al-Qaeda's Next Move?*» The War on The Rocks, Texas National Security Network, The University of Texas, publisert 27.apr. 2018, lastet ned fra url:

<https://warontherocks.com/2018/04/with-islamic-state-in-decline-whats-al-qaedas-next-move/>

Ukjent forfatter, «*Imam-søn risikerer fire års fængsel*» i Kristeligt Dagblad, Danmark, lastet ned fra url:

<https://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/imam-søn-risikerer-fire-års-fængsel>

Vilde Blix Huseby, «*Navnet på Stockholm-mistenkt frigitt*», publisert 9.apr.2017 i Dagsavisen. Lastet ned fra url:

<https://www.dagsavisen.no/verden/navnet-pa-stockholms-mistenkt-frigitt-1.951365>

Wiktorowicz, Quintan. «*Anatomy of the Salafi Movement*», Studies in Conflict & Terrorism: 2006, s. 217-225. DOI:10.1080/10576100500497004. Lastet ned fra url:

http://archives.cerium.ca/IMG/pdf/WIKTOROWICZ_2006_Anatomy_of_the_Salafi_Movement.pdf

ANNET INNSAMLET MATERIALE:

Intervju med Ahmed Akkari

Forelesning av Mohammad Ali Hee, 14.02.17, Albertslund bibliotek i København.

Vedlegg / Appendiks